

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

BROJ
708

Subotica, 11. studenoga 2016. Cijena 50 dinara

Manjinski književnik
sâm prihvaća okove

Nedostaci akcijskog
plana za manjine

Pravo koje se
ne ostvaruje

INTERVJU
Mišo Hepp

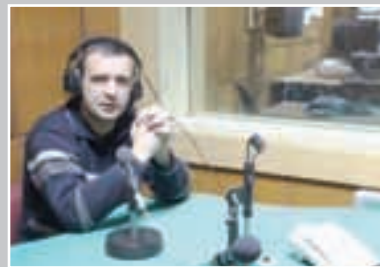
S predsjednicom
o problemima

SADRŽAJ

RAZGOVOR

19

Petar Pifat, urednik i voditelj emisija na RNS3
**VEĆA VIDLJIVOST HRVATSKE
ZAJEDNICE**

ŠIROM VOJVODINE

22

Udruga *Hrvatska pomaže* podržala je projekt
razvoja ruralnog turizma u Tavankutu
POTPORA DOBRIM PROJEKTIMA

REPORTAŽA

26-27

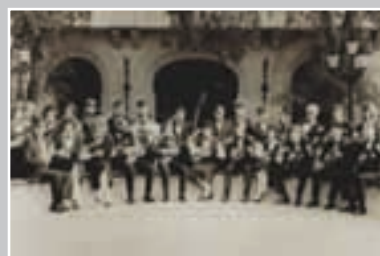
Tradicija mesarskog zanata Turkalja iz
Monoštora
**OBITELJSKA PRIČA O BORBI
I ISTRAJNOSTI**

KULTURA

30-31

Jubilej Subotičkog tamburaškog orkestra
GLAZBENA PRIČA DUGA 40 GODINA

KULTURA

32-33

Ivanka Horvatić, predsjednica HKUPD-a
Stanislav Preprek, Novi Sad
**TENZIJE SE SMANJILE,
STRAH JOŠ UVIJEK POSTOJI**

SPORT

51

Karmela Vukov, košarkašica ŽKK *Spartak*
**VELIKA JE ČAST BITI DIO PRVE
EKIPE**

Desničarenje?

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić, Martin Bačić, Josip Stantić, Ladislav
Suknović, Petar Pifat, Antun Borovac, Andrej
Španović, Josip Dumenžić, Thomas Šujić

DIREKTOR

Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (hrurednik@tippnet.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTORI:

Jelena Dulić Bako
Zlatko Romić

REDAKCIJA:

Davor Bašić Palković
(urednik rubrike kultura i urednik *Kužiša*)
Dražen Prčić
(urednik rubrike sport i zabava)
Željka Vukov
(urednica društvene rubrike i urednica *Hrčka*)
Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)
Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

ŠEF DOPISNIŠTAVA I KOREKTOR:

Mirko Kopunović (mkopunovic@hrvatskarije.rs)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
(tsujic@hrvatskarije.rs)
Jelena Ademi (grafička urednica)
(jademi@hrvatskarije.rs)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević (nsudarevic@hrvatskarije.rs)

UREDNIK WEB IZDANJA:

Dražen Prčić

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarije.rs)
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarije.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarije.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarije.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarije@tippnet.rs
WEB: www.hrvatskarije.rs

TISAK: *Sajnos* doo Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизација
у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад
32+659.3(497.113=163.42)

Postoje razne žudnje, a jedna od mojih neugasenih žudnji je ona za smislom. Tobija, junak romana Lászla Végela *Ekhartov presten*, kaže: »Dugo sam vjerovao da se krećem unaprijed određenim putem, stekao sam sva potrebna, nametnuta mi znanja. Poslušno sam trpio da me njeguju i odgajaju, kako bih dobio odgovarajuću službu.« Kako nisam prošao put Tobije i danas pišem kao slobodan čovjek, pa će tako biti i s ovim tekstom.

Saznao sam ovih dana da postoje napisane grube riječi kojima se nastoje omalovažiti književnici koji su na ovogodišnjem beogradskom Sajmu knjiga predstavili dio literature ovdašnjih Hrvata. Te riječi nisu stigle od »zlih« Srba, nego od ovdašnjeg Hrvata. Mogao sam »prijeći« preko toga, ali nikada mi neće biti jasno, a u potrazi za smislom, zašto se pojedini ljudi ne znaju radovati i postignućima onih drugih i nalaziti smisao u cjelokupnosti života, postojanja, nego žude za ponižavanjem drugih, služeći se lažima i manipulacijama. I kako je samo to dobro rekao Boško Krstić na komemoraciji Lazaru Merkoviću: »Radovao se tuđem uspjehu. Znao je iz tiskare odnijeti fijakerom mladom pjesniku njegovu prvu knjigu.«

Treba li meni ovaj tekst koji pišem? Kažem, mogao sam »preskočiti« baviti se nečijim nonsensima, ali onda se ne bih bavio novinarstvom, a to je posao koji podrazumijeva i bavljenje neugodnim temama. Kada se ne bih ponekad bavio i raznim bedastoćama, počevši od političkih (ne)prilika, pa nadalje, onda ne bih bio novinar, nego onda lijepo – Zvonko moj, vozi taksi, radi kao službenik ili negdje na gradilištu, što god.

Pišem ovaj tekst naslonjen na zbivanje grubih riječi i nipodaštavanja. I tako nanovo stižem do ukrštenog vremena, jer se ovakve stvari ponavljaju u naizmjeničnom ritmu i nikada ih ne manjka. Srba Ignjatović je napisao kako je od Nietzschea i Dostojevskog, pa naovamo, postavljano i mnogostruko rasvjetljavano pitanje o tome je li sve dopušteno u svijetu bez Boga (Smisla)?

E pa nije! O tome govori i književnost, jer je onda to situacija anarhije, kada se želi nametnuti društvo u kojemu ne postoji nikakav oblik autoriteta. A biti autoritet u književnosti sigurno da ne donosi novac, kako je to htio predstaviti zlonamjerni pljuvač po našem nastupu na Sajmu. A ako radiš nešto autentično, prvi je rezultat da nemaš veliku publiku, jer velika publika postoji za klišeje – za očekivano i predvidljivo. Predstavljanje manjinske književnosti sigurno nije nešto takvo. I da bude jasno – kažem književnost, a ne lira naiva, koja također treba imati svoje mjesto, ali u domeni razbribrige i zabave osoba koje se tim bave.

Ovo jest novinarski tekst, a tema je društvena, baš kao i u dobrim romanima. I da ne bi nešto manjkalo, ta društvena tema ima ovdje i boju individualne priče. Dakle, tu je i intimizacijska stilizacija, ali i širi plan. Hoćemo li ovim putem, pričom o nužnosti autoriteta, stići i do predavanja Maxa Webera *Politika kao poziv*, koji je ustvrdio da »velike političke odluke, upravo u demokraciji donose pojedinci«, te da je spremnost da se slijede vođe, jedna od osnovnih odlika čovjeka. Weber je upozorio na »vjetropire« i »razmetljivce« u politici koji su opijeni »romantičnim senzacijama«, ali je naglasio i da se politika za njega »ne vodi samo glavom«, jer političari moraju posegnuti i »za onim što je nemoguće«, a onaj, tko to može, taj mora biti i »vođa«.

Toliko ovaj put o »pljuvanju«, kriterijima, priznavanju autoriteta, društvenim vrijednostima i normama. I je li ovo desničarenje? Pa, procijenite.

Z. S.

VIŠE MJESTA ZA DJECU U VRTIĆU **MARIJA PETKOVIĆ – BISER** U SUBOTICI

Novi zamah

Proširenje vrtića Biser skupa su oživjeli mjesni župnik Marinko Stantić i čelništvo hrvatske zajednice – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i Hrvatsko nacionalno vijeće, koji su osigurali donatore, od kojih je najveći Zagrebačka županija

Odgajno-obrazovni rad na hrvatskom jeziku u vrtiću *Marija Petković – Biser* u Aleksandrovu u Subotici od ponedjeljka, 7. studenog, se realizira u renoviranim i proširenim prostorijama. Razlog tomu jest dvostruko veći broj djece upisane ove godine u grupu na hrvatskom jeziku. Radovi su realizirani uz financijsku potporu Zagrebačke županije, Predškolske ustanove *Naša radost* i brojnih drugih donatora.

Poslije tri godine od puštanja u rad drugog objekta pod okriljem vrtića *Marija Petković – Sunčica - Marija Petković – Biser* u Aleksandrovu u Subotici, s petnaestero broj djece se udvostručio – sada ih je tridesetero. Osoblje ističe kako je zbog toga potrebna komfornija i veća spavaona, te bi renoviranje pomoglo. Povećan je također prostor za grupni rad, kao i onaj za rad s Montessori materijalima.

PROŠIRENJE NASTAVE NA HRVATSKOM

Proširenje vrtića *Biser* skupa su oživjeli mjesni župnik **Marinko Stantić** i čelništvo hrvatske zajednice – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i Hrvatsko nacionalno vijeće (HNV), koji su osigurali donatore, od kojih je najveći Zagrebačka županija.

»Čim smo dobili prvu informaciju da je ovdje veći broj prijavljene djece i da u tom smislu treba osigurati uvjete za izvođenje nastave kako bi djeca ostala u vrtiću, angažirali smo se u najvećoj mjeri. S jedne strane pokušali smo animirati utjecajne ljude hrvatske zajednice ovdje u Subotici da pomognu osobnim

donacijama, jer su rokovi bili iznimno kratki. S druge strane, kontaktirali smo i institucije Republike Hrvatske od najviše razine, pa do županija i gradonačelnika. Zagrebačka županija

stvaraju nužni preduvjeti da se veći broj djece koja su usmjerena na Osnovnu školu *Sveti Sava* u Aleksandrovu uključi u nastavu na hrvatskom jeziku već od najranijeg djetinjstva.

obećala je osigurati dio sredstava za rekonstrukciju, čija je vrijednost oko deset tisuća eura«, kaže

»Time bi se praktički nastava na hrvatskom jeziku proširila, odnosno od jeseni sljedeće

putuju autobusom u osnovnu školu. Do sada je njima najbliži vrtić na hrvatskom jeziku bio *Marija Petković - Sunčica* u Keru. Gradski organizirani prijevoz ne funkcionira za djecu te dobi tako da ćemo na ovaj način dati novi zamah upisu djece na nastavu na hrvatskom jeziku«, dodaje predsjednik IO HNV-a.

ZAJEDNIČKO DJELOVANJE

Sarić se zahvalio svima koji su osobnim donacijama pomogli izvođaču radova koji je ispratio cjelokupnu dinamiku aktivnosti unatoč još uvijek nezavršenoj financijskoj konstrukciji. Što se tiče PU *Naša radost*, ova investicija nije bila predviđena u okviru javnih nabavki te nisu u značajnijoj mjeri mogli sudjelovati u realizaciji. Jednu od najvećih zasluga treba pripisati mjesnom župniku Marinku Stantiću i njegovoj osobnoj energiji i angažmanu, veli na koncu Darko Sarić Lukendić.

U ovome povodu predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** izjavio je kako je izuzetno važno očitovati zajedničko djelovanje brojnih subjekata unutar hrvatske zajednice kako bi na pozitivan način bio razriješen dio problema s kojima se suočavamo.

Vrtići koji rade po Montessori programu projekt su sestara *Kćeri milosrđa* i njihove predstojnice u Subotici sestre **Silvane Milan**. Za sada su u rad ove ustanove uključene s vjerskom nastavom, koju drži sestra **Eleonora Merković**. Vrtić *Biser* nalazi se uz katoličku crkvu u Aleksandrovu.

S. J.

predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Darko Sarić Lukendić**.

On je ovom prilikom istaknuo da je za hrvatsku zajednicu učinjen značajan iskorak, jer se

godine dobila odjel ili dva više. U ovu školu gravitiraju i djeca s Čantavirske ceste, Verušića i Bikova, Malog Palića. To su djeca putnici koja svakodnevno

Osnažiti položaj Hrvata

Predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović**

primila je predstavnike hrvatskih manjina koji sudjeluju na 22. Forumu hrvatskih manjina u Zagrebu, skupu koji se bavi hrvatskim manjinama u susjednim zemljama u organizaciji Hrvatske matice iseljenika.

Osvrnuvši se na temu ovogodišnjeg foruma *Mladi u hrvatskim manjinskim zajednicama – sadašnjost i perspektiva*, predsjednica je kazala kako su mladi

od iznimnog značaja. Dodala je kako mladi u našim manjinskim zajednicama imaju poseb-

no mjesto u očuvanju hrvatskih korijena, nastavljanju tradicija i povezanosti s Domovinom.

Prilikom susreta predstavnici hrvatskih manjina upoznali su predsjednicu s položajem i problemima s kojima se susreću, s posebnim naglaskom na obrazovanje na hrvatskom jeziku u susjednim zemljama.

Predsjednica Grabar-Kitarović kazala je kako se prigodom svakog državnog posjeta veseli susretu s predstavnicima hrvatskih manjina kako bi čula njihove probleme i prijedloge, te kako bi osnažila položaj Hrvata u kontaktima s dužnosnicima država u kojima žive.

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA:

Zaključci s 22. Forumu hrvatskih manjina

U skladu s temom 22. Forumu hrvatskih manjina razmatrao se položaj mladih u hrvatskim manjinskim zajednicama, njihov status, problemi vezani za načine i oblike djelovanja mladih u hrvatskim manjinskim zajednicama. Posebna se pozornost posvetila integraciji mladih pripadnika manjina u socijalni, ekonomski i kulturno-medijski sustav većinskoga društva te problemu kako pri tome sačuvati njihovu duhovnu, vjersku i kulturnu posebnost. Mlade treba učiniti aktivnim članovima manjinskih zajednica kako bi u budućnosti preuzeli vodstvo u njima. S tim je usko povezano i znanje materinskog jezika kod mladih pripadnika manjinskih zajednica. Ključno je i ojačati percepciju manjinskog identiteta kod mladih pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica. Stoga:

1. Predlažemo uspostavljanje sustava mjera, koji bi bio

rezultat uske suradnje nadležnih tijela Republike Hrvatske i manjinskih zajednica kao i državnih tijela zemalja u kojima manjine žive, a koji bi imao za svrhu poticanje ostanka mladih, obrazovanih pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica u sredinama iz kojih potječu. Sustav mjera mogao bi uključivati stipendije, jamstva olakšanog zapošljavanja i pomoć u rješavanju temeljnih egzistencijalnih potreba mladih pripadnika hrvatskih manjina.

2. Predlažemo nadležnim državnim institucijama, a u prvom redu Uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatskoj matici iseljenika poduzimanje mjera u prilog stvaranja programa sustavnog osnivanja knjižnica manjinskih hrvatskih zajednica kao i redovite obnove njihovog knjižnog fonda, poticanja projekata manjinskih zajednica na internetu i na internetskim društvenim mrežama, a sve kako bi se

obnovila stara i stvorila nova središta kulturnog okupljanja mladih pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica.

3. Predlažemo organiziranje sustavnih kampanja kako bi se potaknulo mlade pripadnike hrvatskih manjinskih zajednica na prihvaćanje i iskazivanje svog identiteta. Poseban, hrvatski, manjinski identitet treba predstaviti kao komparativnu prednost, a ne nedostatak.

4. Predlažemo pojačanu koordinaciju nadležnih državnih tijela Republike Hrvatske, manjinskih zajednica i tijela zaduženih za zaštitu ljudskih prava domicilnih zemalja u svrhu prevencije i sprječavanja diskriminacije pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica, a posebno u tako osjetljivim slučajevima kao što je zapošljavanje. Diskriminacija pri zapošljavanju osobito pogađa mlade pripadnike hrvatskih manjinskih zajednica koji su na

početku svojih profesionalnih karijera.

5. Predlažemo posvećivanje posebne pozornosti promicanju višejezičnosti, koja uključuju poznavanje i upotrebu hrvatskog jezika, kao bitne prednosti na tržištu rada od strane organizacija profesionalaca i poduzetnika.

6. Predlažemo stvaranje sustava, redovite razmjene mladih pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica među različitim manjinskim zajednicama.

7. Predlažemo organiziranje Forumu mladih pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica kao oblika njihovog međusobnog druženja, a koji bi obuhvaćao različite radionice i predavanja od interesa za mlade pripadnike manjina. Takvi forumi bi se održavali na godišnjoj osnovi u zemljama gdje žive hrvatske manjinske zajednice.

FORUM HRVATSKIH MANJINA, HRVATSKA MATICA ISELJENIKA, ZAGREB

Mladi u hrvatskim manjinskim zajednicama

Darko Sarić Lukendić je predsjednicu Kolindu Grabar-Kitarović informirao o brojnim problemima koji opterećuju položaj hrvatske manjine u Srbiji * Baštovanović je naglasio i da Hrvatska mora očitovati stalni i djelatni interes kada su u pitanju mladi Hrvati

Hrvatska matica iseljenika je u Zagrebu 4. studenoga organizirala 22. Forum hrvatskih manjina. Naziv i tema ovogodišnjeg Forumu bila je *Mladi u hrvatskim manjinskim zajednicama – sadašnjost i perspektiva*. Skup koji ima tradiciju dulju više od desetljeća je u Zagrebu ovoga puta okupio predstavnike hrvatske zajednice iz Crne Gore, Srbije, Mađarske, Češke, Slovačke, Slovenije, Italije, Rumunjske i Makedonije. Kako su ukazali sami organizatori, na skupu su nedostajale najmanje brojne hrvatske zajednice iz Bugarske, Kosova, kao i Hrvati iz Austrije.

Službeni delegaciju Hrvata iz Srbije u ime hrvatske manjinske samouprave, Hrvatskog nacionalnog vijeća, činili su predsjednik izvršnog odbora HNV-a **Darko Sarić Lukendić**, predsjednik povjerenstva za praćenje povrede manjinskih prava HNV-a **Darko Baštovanović** i član povjerenstva za odnose s crkvama HNV-a **Mato Groznica**.

SASTANAK S PREDSEDNICOM

Prije početka skupa predstavnike hrvatskih zajednica ugostila je predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović**. Sastanak s predsjednikom je bio radnog karaktera i predstavnici hrvatskih zajednica su imali priliku informirati ju o najbitnijim problemima koji

opterećuju Hrvate u susjednim zemljama.

U ime HNV-a govorio je Darko Sarić Lukendić, koji je predsjednicu informirao o brojnim problemima koji opterećuju položaj hrvatske manjine u Srbiji, odnosno u Vojvodini. Pitanje obrazovanja na hrvatskom, nekonzistentnosti manjinskih politika, pitanje političkog predstavljanja Hrvata u srbijanskim tijelima i na koncu

uvijek nije ostvarena odgovarajuća i izravna komunikacija sa srbijanskim političkim tijelima koju je obećao premijer Srbije.

Nakon predstavljanja problema s kojima se suočavaju Hrvati u drugim državama, predsjednica je očitovala spremnost nastaviti se baviti s nagomilanim problemima hrvatske manjine u susjednim državama, što je ohrabrilo prisutne, jer je tema manjinskih prava Hrvata

goste s manjinskom tematikom općenito upoznao član Upravnog odbora HMI **Đuro Vidmarović**. Uvodne riječi su još imali i pročelnik Središnjeg ureda za Hrvate izvan RH **Zvonko Milas**, predsjednik UO HMI **Milan Kovač** i ravnateljica HMI **Mirjana Ana-Marija Piskulić**. Pozivu na Forum odazvali su se i veleposlanik Crne Gore **Boro Vučinić** i ministar-savjetnik u Veleposlanstvu Srbije **Davor Trkulja**.

Nakon uvodnih riječi i elaboracije manjinske problematike od strane Đure Vidmarovića, sudionici Forumu predstavili su problematiku s kojom se suočava hrvatska zajednica u svakoj državi posebice.

U ime HNV-a izlaganje na temu *Položaj i prava pripadnika hrvatske nacionalne zajednice u Republici Srbiji – s posebnim osvrtom na mlade Hrvate* je imao politolog Darko Baštovanović.

Baštovanović je izlaganje započeo osvrtom na aktualni položaj Hrvata u Srbiji, teškim povijesnim okolnostima koje su zadesile hrvatsku manjinu u Srbiji, te nekonzistentnost manjinske politike koja i danas, nakon 16 godina od demokratskih promjena, nije definirana. Baštovanović je istaknuo kako je Srbija i dalje zarobljena u statusu slabe države, postkonfliktnog društva koje i dalje očituje negativne posljedice po Hrvate. Govoreći o položaju mladih Hrvata u Srbiji ukazao je da ključni dokumenti koji se

Darko Baštovanović, Marin Knezović i Đuro Vidmarović

ponovno pokrenutog i teškog tzv. bunjevačkog pitanja, samo su neki od problema o kojima je Sarić Lukendić informirao predsjednicu. Sarić Lukendić joj se zahvalio na posjetu Tavankutu sa srbijanskim premijerom **Aleksandrom Vučićem**, te se zahvalio na njezinom principijelnom zalaganju za boljitak Hrvata u Srbiji i unaprjeđenje njihova položaja. S druge strane, Sarić Lukendić je naglasio da od strane srbijanskih vlasti mnogo toga obećanog još uvijek nije implementirano, kao ni da još

dugo bila izvan vanjskopolitičke agende i djelovanja Hrvatske.

NEDEFINIRANA MANJINSKA POLITIKA

Nakon završenog prijama kod predsjednice i radnog sastanka u njezinom uredu, sudionici su u Hrvatskoj matici iseljenika započeli s Forumom. Forum je otvorio voditelj odjela za manjine pri HMI **Marin Knezović**, koji je preuzeo i ulogu moderatora skupa. Zatim je sudionike i druge prisutne

Predsjednica je očitovala spremnost nastaviti se baviti s nagomilanim problemima hrvatske manjine u susjednim državama

odnose na mlade u Srbiji, kao što su akcijski plan za mlade na republičkoj razini, te strategija za mlade AP Vojvodine nedovoljno pažnje posvećuju manjinama. Čak ni Akcijski plan za pregovaračko poglavlje 23 i Akcijski plan za manjine ne posvećuju pažnju mladima iz manjinskih zajednica. Baštovanović je naveo da šansu za unaprjeđivanje manjinskih prava, predstavljaju

EU integracije kao kompleksan proces u kojemu je neophodno osmišljavati i implementirati ključne reforme koje bi trebale unaprijediti cjelokupan društveno-politički sustav, pa samim tim i usuglasiti nekonzistentni manjinski okvir. Baštovanović je naglasio i da Hrvatska mora očitovati stalni i djelatni interes kada su u pitanju mladi Hrvati, odnosno da se aktivno razvijaju

programi koji će biti okrenuti mladima u područjima kulture, sporta, obrazovanja.

Nakon izlaganja ostalih sudionika Foruma, moderator skupa Marin Knezović je naglasio da se i ovoga puta donesu odgovarajući zaključci i da se shodno tomu usvoje preporuke, koje su potpisali predstavnici hrvatske manjine. Usvajanju zaključaka i preporuka je prethodila zanimljiva i

dinamična rasprava tijekom koje su kandidirane relevantne teme u svezi manjinske problematike. U ime hrvatske zajednice u Srbiji zaključke je potpisao Darko Sarić Lukendić. Organizatori skupa su na koncu očitovali zadovoljstvo postignutom suradnjom i nadom da će i sljedeći Forum biti ovako uspješan.

H. R.

Devalviran značaj i težina zaključaka

Osim službene delegacije HNV-a, koja je nastupala u ime Hrvata iz Srbije, izlaganja su još imali i **Mata Matarić** predsjednik somborskog HKUD-a **Vladimir Nazor**, ravnateljica OŠ **Matija Gubec** iz Tavankuta **Stanislava Stantić-Prčić** i **Dragan Dražen Ilić** iz Hrvatskog kulturnog centra u Novom Sadu. Ovakva praksa nije baš uobičajena da iz jedne zemlje izlaže po nekoliko govornika, što je najblaže rečeno ukoliko se u vidu ima prisutnost predstavnika HNV-a, koji su na skup delegirani od predsjednika HNV-a dr. **Slavena Bačića**. Podsjećanja radi, Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji je najviše tijelo manjinske kulturne samouprave i autonomije u Srbiji i postavlja se pitanje zbog čega je bilo neophodno da se iznose neusuglašena stajališta različitih aktera hrvatske manjinske scene, koji su pritom nastupali bez konzultacija s najvišim dužnosnicima hrvatske zajednice. Komentirajući ovakav po malo bizaran zaplet situacije i način organiziranja, predstavnik hrvatske manjine u srbijanskom parlamentu **Tomislav Žigmanov** istaknuo je da na temelju dosadašnjih pozitivnih iskustava nije bilo za očekivati da se jedan posve značajan skup, kao što je Forum hrvatskih manjina Hrvatske matice iseljenika, organizira na način da se bez ikakvog plana i dogovora, bez temeljnih uvida u život hrvatske zajednice u Srbiji, svakome pozvanom omogućiti pravo sudjelovanja u izuzetno zahtjevnoj i ozbiljnoj tematici kao što je pitanje mladih Hrvata.

Prema Žigmanovu su na ovaj način neki pojedinci dobili prostor za očitovanje vlastitih, ne treba posebno isticati, paušalnih, zasebnih, neutemeljenih, a za dio javnosti i provokativnih stajališta. Dodatno čudi što je onima koji su najmanje značajni i posve nekompetentni za problematiku Hrvata u Srbiji omogućeno pojavljivanje u najprestižnijim informativnim emisijama HRT-a i iznošenje stajališta o problemima Hrvata u Srbiji, stvarajući tako ne samo razloge za podsmjeh nego i otvaranje prostora onima koji neblagonaklono gledaju na ovdašnje Hrvate. Žigmanov je rekao da je najblaže rečeno razočaran i da očekuje odgovarajuće reakcije Hrvatske. Slično tomu se očitovao i predsjednik izvršnog odbora HNV-a i potpisnik ovogodišnjih zaključaka i preporuka **Darko Sarić Lukendić**. Sarić Lukendić je rekao da je veoma čudno što je organizator, osim institucija koje predstavljaju hrvatske manjine na razini država u kojima djeluju, odlučio pozvati i pojedince i predstavnike kulturnih društava. Čini se da su tim pozivom jednako bili iznenađeni i pozvani pojedinci i predstavnici udruga. Prema Sarić Lukendiću negativna je značajka i to što je izostala i selekcija podnesenih radova, te objava tematskog zbornika, koja je uobičajena u ovakvim slučajevima, što je velika šteta, jer je svim ovim postupcima devalviran značaj i težina zaključaka, koji su prema njemu, kao potpisniku i sudioniku, veoma dobri.

IZ POVIJESTI BUNJEVAČKIH I ŠOKAČKIH HRVATA (III.)

Podružnice hrvatskih organizacija u Bačkoj između dva svjetska rata

Osim hrvatskih udruga bunjevačkih i šokačkih Hrvata koje su u međuraću djelovale u Bačkoj, koje su u svojem imenu imale naziv hrvatski, među bačkim Hrvatima djelovao je i veći broj podružnica različitih organizacija iz Hrvatske, koje su nosile hrvatsko ime. U ovom nastavku predstaviti ćemo takve vjerske, kulturne, potporne i strukovne organizacije.

VJERSKE ORGANIZACIJE

Orlovi su katolička organizacija za odgoj mladeži u intelektualnom, moralnom i tjelesnom pogledu. Nastali su u Češkoj kao reakcija na protukatolička stajališta sokolstva. U vanjskoj djelatnosti najviše se opazala gimnastička aktivnost s nacionalnim priredbama, sletovima i ostalim manifestacijama, što je preuzeto iz sokolskoga pokreta, no tjelesni je odgoj umjesto sokolskim liberalizmom, bio prožet katoličkim načelima. U Hrvatsku se orlovstvo proširilo 1920. iz Slovenije. U Bačkoj su bile dvije orlovske organizacije, koje su poslije ukidanja 1929. nakon šestosiječanjske diktature nastavile djelovati u okviru križarske organizacije, ali bez tjelovježbe.

Subotici posebno se istaknula tajnica **Marija Čović**, koja je ostala osobito aktivna u križarskom pokretu.

Hrvatska katolička Orlica u Subotici. Hrvatske orlice javno su isticale simbol orlovske misli Bog živi! Pokret je imao tri okružja – učenica, djevojaka i mladih junakinja. Savez hrvatskih orlica osnovan je 1925. u Zagrebu, odakle se iste godine pokret širi u Sarajevo, Šibenik, Split, Đakovo i Suboticu. U Hrvatskoj katoličkoj orlici u

Hrvatski katolički Orao u Subotici. God. 1921. osnovana je Jugoslavenska orlovska sveza, s dvije podsveze i s jednim podsavezom: Orlovska i orliška podsveza u Ljubljani i Orlovski podsavez u Zagrebu, koji su se dalje dijelili na okružja. Orlovska društva ubrzo su prerasla u najmasovniju katoličku organizaciju mladeži u zemlji, osobito nakon 1923. kada je u Zagrebu osnovan Hrvatski

orlovski savez u kojem je **Ivan Merz** bio tajnik i dopredsjednik. Osnovno geslo udruge bilo je: Žrtva – euharistija – apostolat. Subotičke orlove osnovali su bivši članovi mjesnoga sokolskoga društva, utemeljenoga 1919., koje su napustili zbog protukatoličkih ideja. Na osnivačkoj skupštini održanoj 1921. osnovan je Orlovski odsjek u Subotici. Subotički se odsjek 1925. dijeli na omladinski i đački. Od 1927. subotički orlovi stupaju u Hrvatski orlovski savez i mijenjaju ime u Hrvatski katolički orao u Subotici.

KULTURNE ORGANIZACIJE

Hrvatski pjevački savez je udruga utemeljena 1875. u Sisku. Od 1923. u rad se uključuju i bački Hrvati, koje je predstavljao *Neven* iz Subotice, a od 1937. i pjevački zbor Hrvatskoga kulturnoga društva *Miroljub* iz Sombora. *Neven* i *Miroljub* će 1939. u Savezu osnovati vlastitu pjevačku župu Subotica, koja je trebala poticati osnivanje i rad hrvatskih pjevačkih društava u Bačkoj. Tako je uz pomoć *Miroljuba* u Monoštoru 1940. osnovano Hrvatsko seljačko pjevačko društvo *Šokac*, a iste godine u Sonti Hrvatsko pjevačko društvo *Antunović*.

Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima (Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda) u katoličko književno društvo utemeljeno je u Zagrebu 1867. pod imenom Društvo sv. Jeronima radi promicanja pučke prosvjete. Prvi kontakti s Hrvatima u ugarskom Podunavlju uspostavljeni su već 1869. kada Društvo šalje knjige **Bozi Šarčeviću** u Suboticu i **Ivanu Antunoviću** u Kalaču. Već 1878. u Bačkoj je prvim povjerenikom Društva postao **Đuro Balog**, župnik u Baču. Sljedećih godina raste broj povjerenika i članova Godine 1910. u Bačkoj Društvo ima povjerenike u Baču, Ruskom Krsturu, Baji, Boršodu, Fancagi, Bajmaku i Subotici. U razdoblju 1880. – 1910. među bačkim Hrvatima razdijeljeno je više od 10 000 izdanja Društva. Knjige su darovane mnogobrojnim uglednicima, za koje se znalo da će ih prosljeđivati dalje u prave ruke, i mnogim čitaonicama. Nakon Prvoga svjetskoga rata broj članova do 1920. popeo se na više od 700. Godine 1921. urednikom izdavaštva Društva postao je **Josip Andrić**, koji je tu dužnost obavljao sve do 1946. S njegovim stupanjem na tu funkciju Društvo je postalo središtem okupljanja bačkih Hrvata u Zagrebu. Društvo je i nakon Prvoga svjetskoga rata redovito darovalo knjige u Bačkoj. Od bačkih Hrvata najviše je vlastitih djela u svetojeronimskim izdanjima objavio sam Josip Andrić, uz njegovu potporu 1939. **Blaško Rajić** objavio je zbirku pripovijesti *Bunjevčice*, a **Marko Čović** i **Aleksandar Kokić** knjižicu *Bunjevci i Šokci* 1939. Društvo je nastavilo tiskati knjige bačkih Hrvata i za vrijeme rata, a bački Hrvati sudjelovali su svojim radovima i poslije rata pa sve do danas.

Vjerske, kulturne, potporne i strukovne organizacije

Hrvatsko kulturno društvo Napredak, kulturno društvo Hrvata iz BiH. Svoje korijene ima u Hrvatskom potpornom društvu za siromašne đake i naučnike, osnovanom 1902. u Mostaru. Nedugo zatim iste godine u Sarajevu je održana utemeljiteljska sjednica Hrvatskoga društva za namještanje djece na zanate i u trgovinu. Sarajevsko društvo 1904. dodaje svojem imenu i naziv *Napredak*, a 1905. u program uvodi i pomaganje đaka, pa mu se naziv mijenja u Hrvatsko društvo *Napredak* za potpomaganje naučnika i đaka Hrvata katolika. Dva su se društva ujedinila 1907. godine pod zajedničkim imenom *Napredak*. Godine 1914. naziv Društva promijenjen je u Hrvatsko prosvjetno kulturno društvo *Napredak*, a 1922. u Hrvatsko kulturno društvo *Napredak*. Prvi osnutak podružnice *Napredka* u Subotici bio je 1929., čiji je rad obnovljen 1938. U Novom Sadu podružnica je osnovana 1936. Subotička podružnica u cijelosti je zamrla 1941., a novosadska je za rata preseljena u susjedni Petrovaradin. Društvo su raspustile komunističke vlasti.

POTPORNE I STRUKOVNE ORGANIZACIJE

Hrvatski Radiša, gospodarsko-dobrotvorna organizacija osnovana u Zagrebu 1903. pod nazivom Hrvatsko društvo za namještanje naučnika u obrt i trgovinu, koje 1913. mijenja naziv u *Hrvatski privrednik*, a 1917. u *Hrvatski radiša*. Svrha Društva bilo je jačanje hrvatskoga obrtničkoga i trgovačkoga kadra školovanjem i namještanjem sposobnih, a siromašnih mladića. U lipnju 1920. osnovan je i privremeni odbor Društva za cijelu Bačku. Povjereništva su 1922. osnovana u Plavni i Baču, te do 1925. čak 17 radnih odbora (somborsko *Bunjevačko kolo*, Subotica, Vajska itd.). Tijekom 1930-ih jedna od najaktivnijih organizacija u Bačkoj bila je u Somboru.

Početak rata zaustavio je rad organizacije, a komunisti su ih konačno i zabranili.

Hrvatski radnički savez, radnička organizacija osnovana potkraj 1920. u Zagrebu pod nazivom Hrvatski radnički klub, a 1921. mijenja ga u Hrvatski radnički savez. Aktivnije organiziranje radništva pokrenuto je 1935. Izaslanici su upućivani u sve krajeve u kojima su Hrvati živjeli u znatnijem broju, kontakti su ostvareni i s hrvatskim radništvom u Bačkoj, ali je širenje Saveza u Bačkoj onemogućivano. Prve uspjehe hrvatsko je radništvo ostvarilo u Bođanima 1936. i Vajskoj 1937. osnivanjem sekcija, koje su isprva djelovale kao sekcije podružnice iz Vukovara, no sekcija iz Bođana postala je samostalnom podružnicom 1938. Djelovale su do 1941.

Hrvatski seljački dom. Pod tim su se nazivali mjesni domovi osnivani pod utjecajem hrvatskoga seljačkoga pokreta. Svrha Društva bilo je osnivanje središnjega Hrvatskoga seljačkoga doma u Zagrebu (osnovan 1924.) i pomaganje prosvjetnih organizacija hrvatskoga seljačkoga pokreta (od 1925. *Seljačke sloge*). Nakon obnove djelovanja *Seljačke sloge* 1935. prvi Hrvatski seljački dom u Bačkoj izgrađen je u Đurđinu potkraj 1935. Mještani su vlastitim sredstvima izgradili dom prema nacrtima **Bolte Dulića** i svečano ga otvorili 1936. Delegati *Seljačke sloge* iz Šebešića, Žednika i Klise, potaknuti tom akcijom, najavili su osnutak sličnih domova u svojim mjestima. U Šebešiću, gdje su djelovala dva ogranka *Seljačke sloge*, dom je posvećen i otvoren 1938. Tavankut je svoj Hrvatski seljački dom svečano otvorio 1939., u kojem su djelovala tri tavankutska ogranka *Seljačke sloge* (Donji Tavankut – Ljutovo, Gornji Tavankut – Budanov kraj i Hajnogin kraj). Slične akcije za gradnju hrvatskih seljačkih domova pokrenule su organizacije seljačkih sloga u Monoštoru i Žedniku.

Slaven Bačić

Kriza je pogodno tlo za bujanje fašizma i nacizma

Institucija Pokrajinskog ombudsmana upozorila je, povodom 9. studenoga, Međunarodnog dana borbe protiv fašizma i antisemitizma, da se pod plaštom slobode govora u društvu i danas šire ideje koje su svojevremeno dovele do bujanja ideja nacizma i fašizma i njihovih pogubnih posljedica.

»Suvremeno društveno okruženje i dalje nas, pod plaštom slobode govora i prava na informiranje, neprestano podsjeća na to kako je dugogodišnja politička i ekonomska kriza izuzetno pogodno tlo za širenje ideja koje su svojevremeno dovele i do bujanja ideja nacizma i fašizma i njihovih pogubnih posljedica«, navodi se u priopćenju za javnost.

Dodaje se da je zbog toga o povredama ljudskog dostojanstva, diskriminaciji i kršenju ljudskih prava, nepravdi i nasilju potrebno govoriti javno i s jasnom osudom, a institucije bi trebale djelovati preventivno.

Međunarodni dan borbe protiv fašizma i antisemitizma obilježava se kao opomena na *Kristalnu noć*, kada je u nacističkoj Njemačkoj započet pogrom nad Židovima. Tada su pljačkane židovske kuće i prodavnice, a iza toga su ostale ulice prekrivene komadićima slomljenih prozora i izloga, pa odatle je potječe naziv *Kristalna noć*.

HNV: Javne rasprave o Strategiji obrazovanja

Hrvatsko nacionalno vijeće poziva sve zainteresirane da sudjeluju u izradi Strategije obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji tako što će svoje prijedloge, sugestije i dopune slati na e-mail obrazovanje@hmv.org.rs do 23. studenoga 2016. godine ili sudjelovati u javnim raspravama. Raspored

javnih rasprava je sljedeći: Tavankut 14. studenoga (ponedjeljak) u 18 sati; Monoštor 15. studenoga (utorak) u 16.30 sati; Sonta 15. studenoga (utorak) u 19.30 sati; Subotica 18. studenoga (petak) u 18 sati (za roditelje, djecu, nastavnike, ravnatelje i sve druge zainteresirane); Subotica 21. studenoga (ponedjeljak) u 19 sati (za predstavnike hrvatskih institucija).

Nacrt Strategije obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji za razdoblje 2017. – 2021. dostupan je na internetskoj stranici HNV-a: www.hmv.org.rs, kao i na njihovoj facebook stranici.

D. B. P.

Tu smo za vas

Udruga Naša djeca iz Subotice i Hrvatska katolička udruga za zaštitu prava djece i mladeži Stopa 19. studenoga u 18 sati u prostorijama HKC-a *Bunjevačko kolo* organiziraju večer pod nazivom *Tu smo za vas*. Bit će to proslava 15 godina od ponovnog uspostavljanja nastave na hrvatskom jeziku u Srbiji, te 10 godina Ljetne škole duhovnosti i kulture, koja se održava u različitim mjestima na Hrvatskom primorju (dosad su to bili – Veli Lošinj, Krk, Zaostrog, Prvić i Cres).

Na proslavi će biti premijerno prikazan kratkometražni film *Rič*, snimljen prema stihovima pjesme *Saranijo bi je ko caricu* Milovana Mikovića. U filmu sudjeluju učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Nakon prigodnog programa, uslijedit će fešta i domjenak za sve sudionike te učenike osmog razreda, srednjoškolce i studente koji su pohađali ili pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Ovom prigodom udruge će ugostiti i goste iz Kutjeva, Benkovca i Salzburga, koji su dosad pomagali izvannastavne aktivnosti učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku.

Knjige u nakladi HNL-a predstavljene u Vukovaru

Knjige *Franjevačka crkva i samostan sv. Mihovila u Subotici* te *Hrvatski glas iz Vojvodine*, objavljene u nakladi subotičke udruge Hrvatska nezavisna lista (HNL), predstavljene su u utorak u Vukovaru, u Pastoralnom centru sv. Bono u okviru Franjevačkog samostana. Na predstavljanju su govorili voditelj vukovarske podružnice Hrvatske matice iseljenika **Slivio Jergović** (u ime organizatora

promocije), autor knjige *Hrvatski glas iz Vojvodine* **Zlatko Ifković** i dopredsjednik HNL-a **Ivan Stipić**. Po riječima Ifkovića, osim o spomenutim knjigama, na predstavljanju je bilo riječi i o životu i položaju Hrvata u Srbiji.

D. B. P.

POLITIČKA PARTICIPACIJA NACIONALNIH MANJINA

Pravo koje se ne ostvaruje

Nepremostiva prepreka za manjebrojne manjine je prikupljanje 10.000 potpisa za republičku i pokrajinsku listu * Moguće rješenje za takve manjine su garantirani mandati

U korpusu nacionalno-manjinskih prava jedno od najvažnijih je, osim ostvarivanja kulturne autonomije, pravo na političku participaciju odnosno na sudjelovanje u donošenju i provođenju odluka značajnih za društvo. To pravo se može ostvarivati jedino kroz sudjelovanje manjina u zakonodavnim i izvršnim tijelima na svim razinama, a o tome kakva je sadašnja situacija u tom pogledu govorili su predsjednik Upravnog odbora Foruma dr. **Dušan Janjić**, suradnica Instituta za društvena istraživanja **Ksenija Marković**, predsjednik Odbora za obrazovanje, znanost, tehnološki razvoj i informatičko društvo **Muamer Zukorlić**, narodni zastupnik **Tomislav Žigmanov** i predsjednik Nacionalnog vijeća romske nacionalne manjine **Vita Mihajlović** na konferenciji održanoj 3. studenog u Medija centru u Beogradu.

PREPREKE I ZLOUPORABE

Marković je predstavila dio istraživanja koje proveo Forum za etničke odnose o političkoj participaciji nacionalnih manjina kroz prizmu sudjelovanja nacionalno-manjinskih stranka na izborima 2016. godine. Na temelju analize u publiciranom »policy paperu« se iznose uočeni problemi i daju prijedlozi za njihovo otklanjanje. Među ostalim navodi se kako je »zakonodavac u Srbiji radikalno prekoracio svoja ovlaštenja kada je propisao uvjete za osnivanje i upis stranke: političku stranku može osnovati najmanje 10.000 građana, odnosno političku

stranku nacionalnih manjina 1000 građana.«

Prema autorima studije to je krajnje predimenzionirana i neprimjerena kvota koja prisiljava građanina, napose pripadnika manjebrojnih nacionalnih manjina, da prikupi veliki broj istomišljenika za inicijalni čin stranačkog organiziranja. Uz to, rekao je dr. Janjić, sami osnivači

moraju priložiti potvrde da su u biračkom popisu koje koštaju od 5 do 10 eura što nije beznačajan trošak. Inicijativa da se ovaj uvjet poništi nije prošla što je jedan od pokazatelja, rekao je Janjić, da od 2011. godine Ustavni sud pokazuje tendenciju da se umanjuju manjinska prava. Jedna od nepremostivih prepreka za stranke nacionalnih manjina je i prikupljanje 10.000 potpisa za republičku i pokrajinsku listu pa autori predlažu da broj potpisa treba biti razmjern brojnosti manjine, odnosno da treba biti različit za manjine različite brojnosti.

Uz postojeću zakonsku regulativu vezuju se i različite zlouporabe, jer su nejasni kriteriji po kojima se utvrđuje koje su

stranke nacionalno-manjinske pa su tako i u prošlim sazivima a i u ovom prisutne stranke koje su su proglašene nacionalnomanjinskim, a da niti po svojem programu niti po članstvu u suštini ne predstavljaju niti jednu manjinu.

Janjić je iznio prijedlog da se za malobrojnije manjine garantiraju mandati, a za one najma-

skom društvu a i dalje u pojedinim (elitnim krugovima) postoji stav da su manjine opasnost za Srbiju, kazao je Zukorlić, te je poručio kako treba stvarati ambijent u kojem će Srbija svima biti dom i u kojem će svi imati jednake mogućnosti i šanse.

»Četvrti put se pokazuje da prirodni prag ne odgovara manje brojnim i teritorijalno disperziranim manjinama, čime se zakida pravo na sudjelovanje u donošenju odluka za 16 manjina« rekao je narodni zastupnik Tomislav Žigmanov (Demokratski savez Hrvata u Vojvodini).

Postojeći zakoni naime omogućavaju samo najbrojnijim manjinama – Mađarima i Bošnjacima te Albancima koji su teritorijalno koncentrirani – da osvoje mandate i uđu u najviše zakonodavno tijelo što rezultira time da većina

nacionalnomanjinskih zajednica ne može ostvariti pravo sudjelovanja u donošenju odluka. Ne postoje niti drugi načini za sudjelovanje manjina u donošenju odluka, jer na primjer Savjet za nacionalne manjine ne funkcionira, i u cjelini je institucionalni okvir deficitaran, smatra Žigmanov, te poručuje kako novo rješenje treba biti pravično za manjine »a ovo sigurno nije pravično«. Po njegovom mišljenju jedino rješenje za hrvatsku zajednicu, koja je ranjiva i osjetljiva zbog događanja tijekom rata devedesetih, a i zato što politike suočavanja s prošlošću nisu dale rezultata, jesu garantirani mandati po istom modelu kako je to riješeno u Hrvatskoj.

J. D.

O MANJINSKIM KNJIŽEVNOSTIMA U SRBIJI – KNJIŽEVNIK LÁSZLÓ VÉGEL:

Manjinski književnik sam prihvaća okove

Vrhovnu vlast ne interesira književnost, ona misli da to nije važno. A zašto bi i mislila drugačije kada i mi mislimo da nismo važni? * Manjinski književnik sam prihvaća okove. Jednom će netko načeti tu temu, pa će, parafrazirajući Eszterházyja, napisati »malu manjinsku pornografiju«. To je danas velika tabu tema, više je u modi autoviktimizacija

Jednom dokučena knjiga, kada je njen smisao utvrđen, je mrtva knjiga. A dokle živi neka knjiga? Živi dotle, dok ima snagu da nas pobuđuje novim, ponovnim čitanjem. O tome je sjajno pisao i **David Herbert Lawrence**: »Neka knjiga živi jedino dotle dok je sa svakim novim čitanjem vidimo različito. Zbog bujice površnih knjiga koje se iscrpljuju jednim jednim čitanjem, suvremeni duh je sklon misliti da je svaka knjiga takva i da se okončava u jednom jedinom čitanju.«

U tom kontekstu me je interesirala paradigma manjinskih

književnosti, o čemu smo razgovarali s proznim i dramskim piscem, esejistom i kazališnim kritačarom **Lászlom Végelom**, koji piše na materinskom mađarskom jeziku, a djela su mu prevedena i na srpski jezik.

Je li Vama ikada palo na pamet, kao književniku i čitatelju, da je »nešto« manjinska književnost u Srbiji i ako jest - što to znači za Vas?

Mene jako interesira pojam manjinske književnosti, koji je danas u našim prostorima skandalozno pojednostavljen, jer spada u kategoriju »političke dobronamjernosti«. **György**

Konrád je jednom rekao u svezi židovske književnosti da, što se tiče kvalitete, nije važno je li pisac Židov ili nije. Ali što se tiče karaktera, to je itekako važno, jer židovski književnik uvijek reflektira na to da je on Židov. Ta paradigma manjinskog karaktera je za mene izazovna, dakle taj obrazac, model, a nažalost kod nas u književno-teoretskom smislu nije istraživani, mada je to jedna nova europska pojava. Francuski teoretičari **Gilles Deleuze** i **Félix Guathari** u svojoj poznatoj knjizi o **Kafki**, koja nosi podnaslov *Za manjinsku književnost*, kažu da je manjin-

ska književnost u pravom smislu revolucionarna. Zato što se stvara u stranom jezičnom okruženju. Revolucionarna, a politična, tvrde francuski teoretičari, a mi mislimo da manjinska književnost treba biti apolitična i tradicionalistička.

Jesu li se danas manjinske književnosti u svojoj samozadovoljnosti zatvorila u geta? Imate li uvida u tu produkciju?

Prije bih govorio o grotesknoj mješavini javne samozadovoljnosti i tajne malodušnosti. Postoji samogetoizacija, ali to postoji i u kulturi većinske nacije. U manjinskim književ-

nostima ima velike doze auto-kolonizacije, napose u odnosu na književnost matične države. U vezi s tim ne možemo kriviti vlast. Vrhovnu vlast ne interesira književnost. Ona misli da to nije važno. A zašto bi i mislila drugačije kada i mi mislimo da nismo važni? Manjinski književnik sam prihvaća okove. Jednom će netko naćeti tu temu, pa će, parafrazirajući **Eszterházyja**, napisati »malu manjinsku pornografiju«. To je danas velika tabu tema, više je u modi auto-viktimizacija. Ne samo u njemačkoj ili u francuskoj literaturi nego, primjerice, u srpskoj ili hrvatskoj, gdje ima više kritičnosti prema vlastitoj naciji, nego u našim vojvođanskim manjinskim književnostima. Jedan **Thomas Bernhard** je u manjinskoj književnosti nezamisliv. Mi imamo više tabua nego većinski pisci.

Tu je naravno uvijek i problem prevođenja. Hrvatski jezik se ovdje ipak razumije, ali to nije slučaj, primjerice, s mađarskim za većinu čitatelja koji govore srpski. Prevodi li se u dovoljnoj mjeri manjinska književnost?

Što se tiče prijevoda, nemam dobar uvid, ali mislim da bi se trebalo više govoriti o kvaliteti prevođenih djela nego o broju. Obazriv sam prema »prijevodu po ključu«. Mislim da slaba djela čine lošu uslugu recepciji manjinske književnosti. Ako nam se djela prevode, primjerice, na srpski jezik, onda izdavač, a izdavači su u veoma teškom položaju, mora računati na čitatelje, koji će kupovati knjigu. I ako se čitatelj susreo s više slabih djela, s prijevodima po »ključu«, onda neće uzeti u ruke ni vrijedna djela, koja je napisao manjinski književnik. Ispadosmo svi isti: »manjinci«, prevođeni po ključu.

Treba li država financirati nešto što se zove manjinska književnost ili treba pomagati isključivo kvalitetna književna djela?

Pa na razne načine država financira i književnost većinskog naroda, i to je sasvim logično,

jer Srbija ima veoma usko tržište knjiga. Naravno da financira i manjinsku književnost, gdje se pojavljuje još jedan financijski problem, a to je prijevod, koji košta. Najčešće je prevodilački honorar veći nego autorski – ako uopće ima autorskog honorara.

Kako književnost, bila manjinska ili ne - stiže do »vidljivosti«?

Nesumnjivo da je manjinski književnik u današnjoj medijskoj džungli mnogo manje vidljiv nego većinski, koji isto tako ima dosta problema u vezi s tim. Naime, književnost se u postsocijalističkim društvima radikalno devalvira, ona praktično živi ili životari u vakuumu. I ostat će u njemu, ako sama ne razbije taj vakuum. Nedostaje jedna velika destrukcija. Mijenjaju se vremena; ja mislim da ekskluzivni modernizam i postmodernizam koji se preselio u kulu od slonovače sam sebe osuđuje na vakuum. Treba razbiti zidove oficijelnog hermetizma. Mi smo imali socijalistički hermetizam u književnosti, koja je mogla biti i avangardna, samo da ne bude kritična. To je jako odgovalaralo birokratskoj kasti. A danas imamo postsocijalistički hermetizam, neku vrstu duševnog jadikovanja, ali ni ono nije kritično. To odgovara novom kulturnom establišmentu, koji je mnogo lojalniji nego bivši. Taj bivši je ponekad imao lošu savjest zbog sluganstva, a ovaj, koji se zove demokratski, s ponosom želi biti sluga; služiti političkoj stranci i onda kada stranka to ne traži od njega. Imao sam prilike dobiti pisma visokog stranačkog dužnosnika u kojima hvali moj roman, a koji su njegovi podređeni s ogromnom distancom čitali. To ja naš manjinski provincijalizam. Ali za utjehu da kažem: manjinski književnik ima veliku šansu to prevazići jer nema što izgubiti. On još nije pripitomljen s privilegijima od nacionalne države. Divlje je cvijeće, nema svoj herbarij.

Je li velika šansa manjinske kulture u njenoj otvorenosti, kao što je to slučaj u svijetu?

Naravno da je i pitanje koliko su većinske kulture otvorene?

Da. Kažu da je kod većinske književnosti zatvorenost izraz patriotske ideologije, a kod manjinskih je sudbina. I jedna i druga je vid konformizma, i tako se rađa dvorska književnost. A pošto danas ima mnogo stranačkih kneževina, ta dvorska književnost je jako obazriva, pa prema tome jako dosadna. Ako nije dvorska, onda je jako hermetična, isto tako dosadna, koja tjera čitatelje da kupuju ljubavne romane, koji nisu vrijedni, ali bar ih se može čitati. Ja sam nekoliko puta vršio čudan test. Čitateljima tih kič-romana sam preporučio **Stendala**. Oni su uzeli u ruke Stendalove romane i poslije oduševljeno priznali da su oni mnogo uzbudljiviji nego ono štivo koje su prije čitali. Ili, sjetimo se **Flauberta**, za koga kritičari kažu da je ostao u čistom estetskom polju. Dobro, ali vidimo! Roman *Gospođa Bovari* je svojevrjemenom bio skandal. A u *Sentimentalnom odgoju* junaci romana stalno iščekuju revoluciju i poimenično govore o ministrima koji su korumpirani. Neka netko danas pokuša pisati tako....

Ima li oštine književnih kritičara koji su pripadnici manjine, kada se piše o manjinskoj književnoj produkciji ili se tu gleda kroz prste?

Nije to najveći problem. U većinskoj književnosti ima više pluralizma, a u manjinskoj to ne postoji. Rekao bih da mi manjinci živimo u jednostranačkom duhovnom ambijentu. Kritičari su izloženi političkim lobijima. Ti lobiji nisu nosioci neke ideologije ili vrijednosnog sustava, kao nekad, to su male interesne grupe. A mađarskoj manjini se dogodilo da su dali otkaz uredniku, jer je također objavio estetske primjedbe na roman jednog stranačkog ljubimca. Takvo što se nije dogodilo ni u bivšem jednopartijskom sustavu. Tada se nije smjelo kritizirati **Tita**, tajne službe i vojsku. Partiju se moglo, mada diskretno. A danas svaka manjina ima svoga **Tita**. U toj situaciji kritičari moraju biti

cenzori ili apologeti. Ili da budu marginalizirani i to baš najbolji.

Je li tiskanje knjiga na manjinskom jeziku samo korektan politički čin, financiran od Pokrajine?

Sasvim je u redu da Pokrajina financira manjinske književnosti. Ali o tome koja bi knjiga trebala biti financirana ne bi trebali odlučivati manjinski baroni. Naravno, veoma je teško izaći iz ove klopke. Ja sam ponekad pomislio na to da se upotrebljava »švicarski model«. Tamo svaki književnik konkurira kod fondacije svoga kantona. Istaknuti književnici koji imaju značajne nagrade, u Njemačkoj ili u Francuskoj, odnosno u Italiji, po pravilniku svakako dobiju izvjesnu financijsku potporu. **Melinda Nagy Abonyi**, primjerice, koja ima veliku njemačku nagradu književnosti potporu dobije automatski. A o onima koji su na početku puta odlučuje jedan nezavisni žiri. Ali je pitanje tko da bude u žiriju. Mislim da bi to mogli biti renomirani kritičari iz matične države. Možda ima i bolje rješenje, ali ovo današnje je najgore. Manjinski izdavači prave globalnu kulturnu politiku, umjesto da se na tržištu bore da prodaju knjige. Znate, to je prava katastrofa: kod manjina nije važno da li se knjige prodaju. Direktori umjesto da otvaraju knjižare, putuju na sajmove. Ako se tako nastavi, onda ćemo imati književnost bez manjinske zajednice.

Književni časopis *Új Symposion* je primjerice bio značajan na kulturnoj sceni. Zašto danas nema više takvih manjinskih književnih časopisa s određenim značajem na kulturnoj sceni?

Teoretski gledano, sada ima više šanse za to. Političke slobode ipak su veće. Problem je da nema takve kritičke generacije, koja smije rizikovati. Treba ponovno pročitati savjete **Danila Kiša** mladim piscima. Danilo je umio pročitati **Flauberta**. To je ipak rizik. I danas.

Zvonko Sarić

MIŠO HEPP, GLASNOGOVORNIK HRVATSKE NARODNOSNE ZAJEDNICE U PARLAMENTU MAĐARSKE:

Manjine moraju biti uz vlast

Moj veliki prijatelj Nikola Mak, koji je zastupao njemačku manjinu u hrvatskom Saboru, jednom je rekao da manjina nikada ne smije biti s oporбом već uvijek s onima koji su na vlasti, jer samo ona koalicija može rješavati probleme u čijim rukama je kasa * Po mađarskom izbornom zakonu narodnosne zajednice imaju parlamentarni prag, koji iznosi jednu četvrtinu »normalnog« mandata, a jedan takav mandat u Mađarskoj vrijedi između 75 i 80 tisuća glasova tako da bi nama bilo potrebno dvadesetak tisuća za mandat s pravom glasa

Razgovarao: Zlatko Romić

Oko 1200 glasova, koliko je dobio na listi Hrvatske državne samouprave, bilo je dovoljno da **Mišo Hepp** na izborima 2014. uđe u mađarski Parlament. Zajedno s još 12 kolega iz ostalih narodnosnih zajednica (kako u Mađarskoj nazivaju nacionalne manjine) Hepp ima status glasnogovornika u Parlamentu što u praksi znači da mogu sudjelovati u raspravama i predlagati, ali nemaju mogućnost glasovanja. Ne navodeći o kojoj je riječ, Hepp kao posebnu zanimljivost iznosi podatak da su neki glasnogovornici u Parlament stigli zahvaljujući tridesetak (!) glasova koje su dobili na listama svojih narodnosnih zajednica.

Druga zanimljivost je da je Hepp imao svog konkurenta na listi koju su imali Gradišćanski Hrvati:

Ne bih rekao da je tu riječ o podijeljenosti među Hrvatima u Mađarskoj nego o tome da oni drugačije doživljavaju svoje hrvatstvo od ostalih. Čini mi se da uvijek misle da su potisnuti, da ne dobiju ono što bi trebali. Oni u Hrvatskoj državnoj samoupravi imaju 6 od 29 zastupnika. Riječ je o vrlo vrijednim i poduzetnim ljudima, ali oni misle da su drugačija grupacija Hrvata u Mađarskoj. S obzirom na to da žive u blizini granica s Austrijom i Slovačkom, oni mnogo više surađuju s Gradišćanskim

Hrvatima koji žive u tim zemljama, kaže Hepp.

HR: Dopušta li mađarski zakon mogućnost biti zastupnik narodnosne zajednice s pravom glasa ukoliko se na izborima osvoji više glasova?

Da. Po mađarskom izbornom zakonu narodnosne zajednice imaju parlamentarni prag, koji iznosi jednu četvrtinu »normalnog« mandata. A jedan takav mandat u Mađarskoj vrijedi između 75 i 80 tisuća glasova tako da bi nama bilo potrebno dvadesetak tisuća za mandat s pravom glasa. To bi se u idealnim uvjetima možda i moglo, jer u popisu stanov-

ništva 27 tisuća ljudi se deklariralo kao Hrvat. Ali, svatko ima neku svoju stranačku simpatiju za koju smatraju da će ona biti u stanju riješiti problem zajednice. To, međutim, nije tako, a pokazalo se i za vrijeme mog mandata da je Narodnosni parlamentarni odbor postigao vrhunске rezultate, bez obzira na to što nitko od nas nema pravo glasa. Primjerice, ja sam ranije zastupao svih 13 narodnosnih zajednica prema Vladi i za osam godina nismo mogli podići proračun s četiri milijarde forinti. Sada već znamo da ćemo u proračunu za 2017. dobiti 10,5 milijardi forinti (35 milijuna eura), što je dva i pol

puta više u odnosu na razdoblje kada nismo bili u Parlamentu. A što se tiče zakona, njihovih promjena ili donošenja novih, mi imamo pravo sudjelovanja u raspravi i traže naše mišljenje. Sad je, primjerice, na stolu da se mijenja tzv. manjinski zakon i u njemu pokušavamo modificirati neka pitanja u našu korist.

HR: Koja su to pitanja?

To su, manje-više, pitanja vezana uz status narodnosne zajednice da kada preuzima jednu ustanovu, što ima legalno pravo, onda da s njom dobije i vlasništvo. Mislim da smo to dosta dobro postigli, jer po zakonu stoji, iako nije deciderano, da se određena ustanova može predati od prijašnjeg vlasnika. Tamo gdje je dobra veza narodnosne zajednice i određene lokalne samouprave tamo to ide lagano. Tako smo mi Hrvati vlasnici mnogih ustanova. Tu je i pitanje izbornog zakona. Naime, zašto na glasanje za narodnosne liste može ići samo onaj tko se prethodno registrira, a onaj koji glasa za neku veliku stranku to ne mora? Mnogi su tako prošli: otišli su na glasačka mjesta, uvidjeli da nisu na listi i samim tim izgubili pravo glasanja za svoje. U svakom slučaju, dobro je što smo u Parlamentu, jer prvi možemo imati informacije, možemo lobirati za određene stvari...

HR: Na koje još probleme ukazuje u Parlamentu, a da se tiče narodnosnih zajednica?

Ako gledam problematiku pred nama, onda mogu reći i da imamo i da nemamo problema. Probleme, rekao bih, mi sami sebi stvaramo. Tamo gdje je zajednica jaka i složna, tamo se i sve može riješiti. Međutim, i među nama ima svakakvih: neki su posvađani s načelnikom sela, gradonačelnikom itd. i onda je normalno da se tamo problemi ne rješavaju. Drugim riječima, ne bih mogao generalizirati problematiku da su nam određena prava uskraćena. Mi smo građani i porezni obveznici Mađarske i nama se određena sredstva vra-

ćaju. Primjerice, sad smo nedavno osnovali vrtić u Sambotelu kao podružnicu pečuške škole *Miroslav Krleža*, čega do sada nije bilo. I inače iz Zaklade za narodnosne zajednice, čiji sam ja kurator već 20 godina, dijele se solidni novci. Zaklada je i prošle godine imala jedan fond novca koji se dijeli civilnim udrugama i državnim samoupravama po raznim pitanjima. Taj fond sada je utrostručen: sa 100 povećan je na 300 milijuna forinti (milijun eura) i zahvaljujući tome mi sada možemo organizirati usavršavanje hrvatskih pedagoga na Pagu gdje imamo i svoj mali hotel, primjerice.

HR: Hrvatska zajednica u Mađarskoj ima mnogo svojih samouprava. Kako one funkcioniraju, odnosno kakva im je suradnja u lokalnim sredinama s tijelima vlasti?

Mi imamo 127 samouprava i situacija je različita. Tamo gdje ih je malo ili nisu složni i funkcioniranje je tako, a tamo gdje ih ima više a još i složni problemi se rješavaju. Zbog toga, kada god čujem pritužbe na određene stvari, prvo pitam: a što vi činite? Jer, jedno je tražiti pomoć, a drugo je zahtijevati, a ne pružati ništa. I sad, recimo, kada netko dijete ne upiše u hrvatski vrtić, školu ili na fakultet, a pri tomu još i dijeli pamet, onda ga ja prvo pitam što je sam napravio. Primjerice, u mom rodnom selu danas nema nijedno dijete upisano u školu na hrvatskom, a nekada su postojale i »bunjevačka škula« i njemačka i mađarska. A to nije samo slučaj u mom rodnom selu nego i u mnogim drugim mjestima, pa čak i kada je riječ o pojedinim viđenijim Hrvatima u Mađarskoj.

HR: Kako ste općenito zadovoljni odnosom Mađarske prema narodnosnim zajednicama?

Itekako sam zadovoljan. Ne stoga što sam osobno u Parlamentu nego zbog toga što je to mjesto gdje se mnoge stvari rješavaju. I ne samo to: na hodniku sretnoš premijera, ministra ili šefa određene frakcije i izložiš

mu problem. Nakon toga može ispasti i ovako i onako. Ali, nije istina da u jednoj državi nema novca nego je pitanje kako do njega doći. Na žalost, imamo mi jednu zajednicu koja troši milijarde forinti, a da za to nema obračuna. To tako ne ide. S druge strane, moram i to reći, da mi nismo uvijek zadovoljni. Uostalom, manjinac je i preživio zbog toga jer je uvijek bio uporan i nezadovoljan. Onaj tko je zadovoljan, sutra ga već nema. Najbolji primjer da su opstale uporne i nezadovoljne manjine su Mađari u Vojvodini, Ukrajini, Slovačkoj ili Rumunjskoj. A ja sa žalošću moram konstatirati da i profesori u zbornicama ne govore hrvatski nego mađarski, a dijete prihvaća to što vidi od starijih.

HR: Dijelite li slično zadovoljstvo i kada su u pitanju odnosi s matičnom državom?

Raniji saziv Sabora nam je napravio toliko štete da smo izgubili pet godina, jer nije bio sazvan Mješoviti hrvatsko-mađarski manjinski odbor, a Ured za Hrvate izvan domovine nije vrijedio »ni lulu duhana«. Zbog toga mogu reći da smo bili prepušteni samo dobroj volji mađarske vlade. I mogu reći da je Vlada Mađarske za to vrijeme ispunila sve što je na papiru dogovoreno, a što se tiče rada ovog Odbora. S druge strane, znamo da osam manjinskih zajednica u Hrvatskoj imaju pravo glasa u Saboru. To je vrlo opasna stvar, jer »koliko ljudi, toliko čudi«. To se vidi i na primjeru Mađara u Hrvatskoj, gdje se mijenjao čovjek. Naime, manjine se nikada ne mogu postaviti tako da trguju svojim mandatom, jer će se to kad-tad osvetiti. Zbog toga se ponekad i radujem našem statusu glasnogovornika narodnosnih zajednica bez prava glasa, jer kada vidim kako se ponašaju »pravi« političari, onda je često ovakav status i bolji. Moj veliki prijatelj **Nikola Mak**, koji je zastupao njemačku manjinu u hrvatskom Saboru, jednom je rekao da manjina nikada ne smije biti

s oporbom već uvijek s onima koji su na vlasti, jer samo ona koalicija može rješavati probleme u čijim rukama je kasa. A u rukama oporbe obično ona to nije. A naše ustanove, što zbog dvojezičnosti, skupljih knjiga i ostalih specifičnosti, zahtijevaju više sredstava nego kada je riječ o ustanovama većinskog naroda.

HR: Kakvom biste ocijenili suradnju s hrvatskim institucijama u Vojvodini?

Znam da i kod vas postoji podijeljenost, ali nijedna hrvatska stranka nije nam baš uvijek izlazila u susret. Mi najviše surađujemo sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, odlazimo na *Dužijancu* ili slične manifestacije, ali se na tome uglavnom i završava. Osobno mislim da bi krovno hrvatsko tijelo u Vojvodini, odnosno Srbiji trebalo imati profesionalnog lidera, jer takva funkcija to i traži. Na taj način i hrvatska zajednica u Vojvodini bila bi jača, a siguran sam i naša suradnja. Druga bitna stvar, a koja se tiče prethodnog pitanja, je odnos matične države prema nama. U Hrvatskoj bi se trebalo znati, a najčešće se ne zna tko je tko i koju ustanovu predstavlja. Tada ne bi bilo slučajeva da bilo tko ode u, primjerice, Ured za Hrvate izvan domovine i traži novac bez znanja Hrvatske državne samouprave.

HR: Mađarska se također odredila prema tzv. bunjevačkom pitanju i to tako što je o tome svoj sud donijela i Mađarska akademija znanosti. Kako se nakon toga gleda na pitanje »narodnosne autohtonosti« ove etničke skupine?

Kod nas nema kao kod vas da na jednoj strani u crkvi sjede Bunjevci, a na drugoj Bunjevci koji su Hrvati. Istina je da je takvih pokušaja bilo i kod nas, jer su podmićeni Bunjevci dva puta u mađarskom Parlamentu pokrenuli inicijativu u vezi s ovim pitanjem. Međutim, Parlament je dva puta to odbio, a treći puta to niti po zakonu ne mogu.

AKCIJSKI PLAN ZA MANJINE, UZ SVE OČITE NEDOSTATKE, NEĆE IĆI NA REVIZIJU

Baviti se uzrocima a ne posljedicama

Prioritet resornih spram manjinskih zakona, kao i nedostatak obveze sustavnog financiranja od države, programskih aktivnosti ustanova i institucija čiji su osnivači nacionalna vijeća dva su ključna nedostatka Akcijskog plana za manjine u okviru pregovaračkog poglavlja 23

Akcijski plan u okviru pregovaračkog poglavlja 23, koji se odnosi na ostvarivanje prava nacionalnih manjina neće se mijenjati u skori vrijeme, objasnila je ministrica za državnu u pravu i lokalnu samoupravu **Ana Brnabić**. Ovu informaciju predstavnici nacionalnih vijeća dobili su tijekom sastanka koji je održan koncem listopada u palači *Srbija* u Beogradu. Ipak, primjedbe i dalje postoje i dalje se iznose.

Predsjednik Izvršnog odbora (IO) Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV) **Darko Sarić Lukendić** iznio je na ovom sastanku, kao i svaki put do sada kada je za to imao prilike, kako ipak nije uvaženo sve što bi bilo prihvatljivo u sadašnjem obliku manjinskog podakcijskog plana navedenog pregovaračkog poglavlja.

KORIJEN PROBLEMA

»U korijenu svih ili većine problema s kojima se sve nacionalne zajednice u Srbiji suočavaju zapravo je veliki stupanj međusobne neusuglašenosti resornih zakona sa Zakonom o pravima i slobodama nacionalnih manjina i Zakonom o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina. Ovo su krupne teme, na kojima se želimo zadržati«, ističe Sarić Lukendić.

Nažalost, protivno praksi u susjednim zemljama, srbijanske

državne institucije u ovakvoj situaciji uglavnom ili redovito daju primat resornim zakonima. Sva nacionalna vijeća zauzela su po tom pitanju zajednički stav da to nije dobra praksa i budući da ova dva zakona reguliraju određene specifične slučajeve oni bi morali imati svojevrstan status *lex specialis* zakona u odnosu na resorne zakone. To je prijedlog na koji bi se način ovaj problem mogao prevladati, pojasnio je sugovornik.

I upravo kada je ekipa radila na kreiranju Akcijskog plana nisu uspjeli ugraditi definiciju obveze da se ova dva, za manjine ključna zakona, definiraju kao *lex specialis* u odnosu na resorne zakone.

»Mislim kako je to jedna od dvije velike i ključne manjkavosti Akcijskog plana«, dodaje predsjednik IO HNV-a.

Po Zakonu o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina nacionalna vijeća imaju pravo osnivati ustanove i institucije u području obrazovanja, kulture, informiranja i službene uporabe jezika i pisma. »Međutim, nema obveze države financirati te institucije«, upozorava dalje sugovornik, te nastavlja: »Ovo su dva krupna pitanja i mislim kako su u korijenu problema s kojima se mi suočavamo. Akcijski plan definira veliki broj aktivnosti i one se uglavnom bave posljedicama ova dva problema«. Neophodno je poja-

sniti da nacionalna vijeća, koja nemaju dotacije iz matične države poput Mađarske, nemaju niti približno dovoljna sredstva za

Također je problem odsustvo spremnosti državnih institucija dosljedno provoditi Bilateralni sporazum o zaštiti prava i slo-

rad bilo koje ustanove ili institucije koju bi osnovali.

Od specifičnih pitanja za Hrvate, predstavnik hrvatske nacionalne zajednice na sastanku u Beogradu je izdvojio i visok stupanj etničke distance, koji se približno mjeri s onom spram Roma, Bošnjaka i Albanaca.

boda nacionalnih manjina koji je potpisan s Hrvatskom, a koji je u Skupštini Srbije i ratificiran, zaključio je Sarić Lukendić.

NEĆE BITI REVIZIJE

Ministrica za državnu u pravu i lokalnu samoupravu Ana

Brnabić je pak poslije sastanka s predstavnicima nacionalnih vijeća izjavila da neće biti revizije Akcijskog plana, jer je sastavljen po svim standardima Europske unije, usvojen je konsenzusom, i da sada slijedi njegova potpuna realizacija. Dodala je kako je Srbija potvrdila da je šampion u Europi u poštovanju manjinskih prava i da namjerava tako i ostati.

»Velika stvar po kojoj se Srbija razlikuje u poštovanju prava nacionalnih manjina od mnogo drugih zemalja, pa i onih u Europskoj uniji, jest što smo institucionalizirali mehanizam za suradnju s nacionalnim manjinama kroz nacionalna vijeća«, rekla je Brnabić.

U izradi Akcijskog plana su, kako je istaknula, sudjelova-

da je puna implementacija Akcijskog plana trenutačno najvažniji zadatak, Brnabić je rekla da se resorno ministarstvo u tom pogledu oslanja kako na nacionalna vijeća tako i na institucije, kao što su povjerenik za zaštitu ravnopravnosti i Ured za ljudska i manjinska prava. Ove institucije imaju zadaću provjeravati i verificirati stupanj provedbe onoga što je u planu zacrtano. Indikatori su pak rezultata, prema ocjeni HNV-a, nedovoljno usmjereni prema definiranim ciljevima.

Navodeći da je ministarstvo na čijem je čelu otvoreno za konstruktivan dijalog u cilju rješavanja pojedinih problema u ovom području, Brnabić je dodala da je do ovog sastanka došlo samo dva mjeseca poslije njezinog preuzimanja dužnosti u Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave upravo zato što je ovo važno i kompleksno pitanje.

UDRUGE JEDVA OPSTAJU

Akcijski plan koji se tiče prava manjina prema ocjenama iz Hrvatskog nacionalnog vijeća tek je zagrebao površinu ovoga područja. Naime, mišljenje je pojedinih predstavnika manjina da manjinska prava nisu prepoznata kao javni interes, jer da jesu onda bi na sva četiri područja kulturne autonomije nacionalnih manjina u Srbiji (kultura, obrazovanje, informiranje i uporaba materinjeg jezika) bila na odgovarajući način obraćena pozornost. Ovako pak, iskustvo govori, pozitivna diskriminacija se svodi na arbitrarno dodjeljivanje sredstava udrugama i upravo tu se nazire protuargument tvrdnji da se intenzivno zastupaju i ostvaruju nacionalno-manjinska prava. Rezultat ovakve prakse su udruge koje jedva da uspijevaju opstati, uz tek neophodna sredstva za minimalnu kulturnu produkciju. Također, proteklo je više od desetljeća od uvođenja nastave na hrvatskom jeziku dok je ona konačno upotpunjena bit-

nim čimbenikom – udžbenicima. Jednako tako, pravilnik o vođenju ankete u pogledu zainteresiranosti za predmet hrvatski s elementima nacionalne kulture, i inače nedovoljno precizan, interpretiran je od škola prilično slobodno i bez ikakvih naputaka kako to činiti, s rezultatom tendencije pada zainteresiranih za ovaj predmet. Istina, mora se priznati pokrajinskoj administraciji da je njezin senzibilitet za manjinska pitanja do sada bio dobar.

Praksa zemalja u susjedstvu, u Hrvatskoj i Mađarskoj primjerice, daje prihvatljivu i funkcionalnu paradigmu prema kojoj se ono što je u Srbiji na deklarativnoj razini, doista i ostvaruje. Hrvatska zajednica u Mađarskoj ne strepi hoće li na natječaju koji raspisuje država doći do potrebnih sredstava, jer je, zbog prepoznatog javnog interesa, za manjine osigurana neophodna materijalna potpora.

ZAHTJEV ZA REVIDIRANJE

Na koncu, zahtjev da se Akcijski plan revidira, jer u pro-

cesu izrade nisu uvršteni bitni zajednički prijedlozi nacionalnih vijeća uputio je predsjedavajući Koordinacije nacionalnih vijeća **Sulejman Ugljanin**. On međutim nije došao na sastanak s ministricom. Konstatirajući da u svakom akcijskom planu postoje komentari da neke stvari mogu ili ne mogu bolje, ministrica Brnabić je zaključila da »ne postoji razlog da se ide na reviziju« tog dokumenta, jer to ne bi bilo fer prema ostalim nacionalnim vijećima. Ostalo je nejasno što je pod time podrazumijevala i radi li se o nesporazumu ili o nečemu drugom.

Ovom je prilikom ukazano kako predstoji rad na izmjenama i dopunama dva važna zakona – Zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, a čelnništvo hrvatske manjine u Srbiji vjeruje kako će svi skupa naći vremena baviti se ne samo posljedicama nego i uzrocima problema s kojima se pripadnici nacionalno-manjinskih zajednica suočavaju.

S. J.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST

O PODNESENOM ZAHTJEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJ PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta *VIP MOBILE* doo Beograd, Omladinskih brigada br. 21, podnio je dana 2. 11. 2016. pod brojem IV-08-501-328/2016, Zahtjev za davanje suglasnosti na Studij procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »NS2083_03 SU_ Subotica_ Harambašićeva« na katastarskoj parceli 4150/1 KO Stari grad, ulice Trg Svete Terezije br. 1 (46.098289°, 19.658858°). Javni uvid u predmetni Studij može se izvršiti u prostorijama Odsjeka za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, II. kat soba 226, svakog radnog dana od 10 do 12 sati od 14. 11. 2016 do 15. 12. 2016., a javna prezentacija Studija održat će se 16. 12. 2016. godine u 12 sati u prostorijama Odsjeka.

li predstavnici 21 nacionalnog vijeća nacionalnih manjina, u suradnji s EU i OESS-om i u potpunosti poštuje potrebne standarde. Do jednog trenutka su sudjelovali i predstavnici Bošnjačkog nacionalnog vijeća, ali su se kasnije sami isključili iz daljnjeg rada. Naglašavajući

Pratite li književnu produkciju Hrvata u Srbiji?

LJILJANA CRNIĆ,
Beograd

Nekoliko autora

Književnost Hrvata u Srbiji, iako sam i sama dio te scene, ne pratim dovoljno u smislu da sam kompetentna suditi o kvalitetu i slično. Poznajem rad nekoliko autora, primjerice **Mile Markov Španović**, nekoliko knjiga **Marka Kljajića** imam u svojoj knjižnici... Neke sam autore upoznala i preko manifestacije *Lira naiva*. Knjiga ovdašnjih Hrvata nema u knjižarama i knjižnicama u Beogradu, vjerujem da ih ima više u vojvođanskim mjestima. Tako da knjige nabavljam osobno preko poznanstva s autorima. Zato je dobro da se susrećemo na književnim manifestacijama, poput sajmovi knjiga. Drago mi je da se književnost ovdašnjih Hrvata predstavlja i na Sajmu knjiga u Beogradu. Općenito, zadovoljna sam prijemom ovdje u Beogradu, gdje živim i stvaram. Što se tiče scene, najveći broj književnika i nakladnika je iz Subotice, ali ne mislim da je scena previše »suboticocentrična«. Imala sam promociju prije dvije godine u subotičkoj Gradskoj knjižnici i nadam se da ću uskoro ponovno gostovati tamo. Imam sedam objavljenih knjiga, tri su u pripremi, nadam se da će i one ugledati svjetlost dana. Dolazim i na manifestacije koje organizira HKC *Bunjevačko kolo*. Bila sam pozvana i na *Dane Balinta Vujkova* u Suboticu. Mogu reći da imam dobru suradnju sa Subotičanima. Važno je da smo mi autori međusobno povezani. Radimo na otvaranju Hrvatskog kulturnog centra u Beogradu, pa se nadam kada to zaživi, da ćemo se češće vidati i družiti. Planiramo raditi i književne večeri ovdašnjih hrvatskih autora.

D. B. P.

MIRJANA NESTOROV,
Beograd

Prvi korak

Po materi sam Dalmatinka i zbog **Stipe Ercegovića** se uključila u zajednicu Hrvata Beograd, pa je i moj posjet predstavljanju Hrvatske riječina beogradskom sajmu knjiga, na određeni način, početak mog aktivnijeg djelovanja. Zato sam i došla kako bih vidjela što se radi i što se tiska. Nažalost, do sada nisam imala prilike čitati ništa od književnih djela hrvatske manjinske zajednice, ali u budućnosti to svakako namjeravam.

Što se tiče hrvatske manjinske književnosti u Srbiji smatram kako ona nije zastupljena u dovoljnoj mjeri koliko to zaslužuje. Trebalo bi se više raditi na tome i mislim kako bi hrvatska zajednica trebala biti aktivnija. Sve ovisi o ljudima i njihovim aktivnostima, ukoliko su angažiraniji onda su i rezultati znatno bolji.

Po pitanju dostupnosti knjiga, u Beogradu se mnogo lakše mogu naći djela suvremene hrvatske književnosti, a što se tiče dostupnosti knjiga koje se tiskaju od strane hrvatske manjinske zajednice upravo ovakve sajamske manifestacije su prilika da širi krug čitatelja sazna za njih. S obzirom na to da ih do sada nisam čitala i za mene je ovo odlična prilika da se upoznam s njima.

U budućnosti ću nastojati što više biti uključena u rad naše zajednice i koliko god mogu pratiti sva događanja u svezi hrvatske manjinske zajednice u Srbiji, a samim tim i dostignućima na polju književnosti. Beogradski sajam knjiga je moj prvi korak.

D. P.

RUŽA SILAĐEV,
Sonta

Knjiga na dar

Umirovini sam i imam puno vremena za čitanje. Mnogima je poznato i da pišem, prozu i poeziju. Stoga je razumljivo i da pokušavam pratiti književni rad svojih kolega i kolegica, pripadnika hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji. Zahvaljujući manjinskim medijima uspijevam pratiti samo informacije o njihovom radu. Tiskane knjige širem auditoriju baš i nisu dostupne, osim onih u nakladi Hrvatske riječi. Stoga bih pohvalila potez HKUPD *Stanislav Preprek* iz Novog Sada. Na nedavno organiziranoj manifestaciji Preprekova jesen nama koji smo došli iz provincije podijelili su svoj istoimeni zbornik kratkih priča i još poneke od knjiga iz njihove naklade. S mnogim književnicima iz naše zajednice sam u vrlo prijateljskim odnosima, povremeno se i susrećemo na pojedinim manifestacijama poput *Lire naive*. Razgovaramo, izmijenimo iskustva. Ponešto se pročita i u *Zvoniku*, *Klasju naših ravni*, *Novoj riječi*, *Danici*, ali sve je to premalo. Knjigu bi trebalo na bilo koji način približiti puku. Recimo, pravi potez bio bi darivanje djela književnika iz naše nacionalne zajednice knjižnicama i čitaonicama u mjestima u kojima živi veći broj Hrvata. Redovito posjećujem knjižnicu i čitaonicu u Sonti, tamo se susrećem s mnogim ljubiteljima knjige. Knjiga nam je i neiscrpna tema razgovora. Čuli su oni i za **Ljubicu Kolarić Dumić**, **Željku Zelić**, **Mariju Lovrić** i mnoge, ali većina nije pročitala ništa od njih, a voljeli bi. Nisam ni ja pročitala puno toga jer mi je nedostupno.

I. A.

**RAZGOVOR POVODOM PROŠIRENJA
HRVATSKOG PROGRAMA NA RNS3:**

**PETAR PIFAT,
UREDNIK I VODITELJ EMISIJA**

Veća vidljivost hrvatske zajednice

Početkom listopada proširen je program na hrvatskom jeziku koji se emitira na trećem programu Radija Novi Sad (RNS3) javnog medijskog servisa AP Vojvodine. Namjesto dosadašnjih pola sata tjedno, obim programa je uvećan na sat vremena tjedno. Program sadržava dvije polusatne emisije koje se emitiraju subotom i utorkom (obje u terminu od 14.15 sati). Treći program Radija Novi Sad (RNS3), namijenjen je za programe na jezicima nacionalnih manjina, a nalazi se na frekvenciji 100.00 Mhz-a (za područje Novoga Sada). Program ovoga radija se može slušati i online na internetskoj stranici www.rtv.rs.

Za realizaciju emisija sada je angažirana nezavisna produkcija – Hrvatska udruga novinara *Cro news* iz Subotice. Emisije uređuje i vodi **Petar Pifat**, kulturni djelatnik i glazbenik iz Petrovaradina.

Prošireni program i novi, atraktivniji termini aktualni su mjesec dana. Ima li reakcija slušateljstva; ako ih ima, kakve su?

Svaki medij ima svoj auditorij, pa i radijski program na hrvatskom jeziku RTV-a, s obzirom na to da kontinuitet njegova emitiranja postoji četiri i pol godine unazad. Sličnost hrvatskog jezika sa srpskim koji razumije cjelokupno stanovništvo Srbije, zatim odnedavno povećanje vremenskog prostora na RTV-u i to u puno atraktivnijem terminu nego li dosad, siguran sam

da će i putem ovoga medija značajno povećati vidljivost hrvatske zajednice u medijskom prostoru.

Statistički podaci o broju i kategorijama slušateljstva zasad nam nisu poznati, ali nam povratne informacije od pojedinih slušatelja širom Vojvodine

u smislu izravnog javljanja u redakciju i upućene potpore, nedvojbeno govore da se emisije slušaju. Pozivam slušatelje da svojim prijedlozima, sugestijama, komentarima i očekivanjima pridonose poboljšanju ovoga programa.

Kojim se događajima i temama bavite u emisijama?

Iako mnoge studije u svijetu ukazuju da je radio najbolji medij za informiranje o lokalnim događajima, radio na hrvatskom jeziku RTV-a okuplja i povezuje lokalne kulturne i društvene pojave i događaje u jednu zajednicu. Emisije se ne bave dnevno-političkim temama niti aktualnim vijestima koji su dostupni u svim ostalim medijima. Ponajprije, takva vrsta vijesti ne bi više bila vijest za spomenute radijske emisije koje se na RTV-u emitiraju dvaput tjedno, a s druge strane, na taj način bi se oduzeo ili skratio prostor za šire i potpunije izvještavanje o važnim događajima kojima se ne bave nacionalni, pa niti lokalni mediji. Sadržaj dosadašnjih 10 emisija činila su uglavnom izvješća s mnogih kulturnih dešavanja na sceni hrvatske zajednice – festivala, koncerata, gostovanja, književnih i drugih tematskih događanja, manjim dijelom gospodarskih skupova, te dijelova reportaža i intervju a s istaknutim pojedincima iz hrvatske zajednice u Vojvodini koja se realiziraju u surad-

nji s neovisnom produkcijom *Cro news* iz Subotice.

U produkcijskom smislu, s kojim izazovima se susrećete u realizaciji programa? Jeste li, u tom smislu, zadovoljni potporom vodstva Radio Novog Sada?

Izazovi u radijskom poslu su svakodnevni. Nije uvijek jednostavno pobijediti u utrci s vremenom, a pritom biti maksimalno aktualan. Samostalno osmišljavanje emisije zahtijeva dosta kreativnosti, medijske i tehničke pismenosti, kao i visoko održavanje vokalne higijene. U smislu perspektive, izazove vidim u vođenju emisije uživo i izravnom kontaktu, odnosno razgovoru sa slušateljima, suvremenoj i originalnoj formi, te nadasve važnoj, zanimljivoj i aktualnoj tematici koja bi zainteresirala i privukla slušatelje. To mi je, bit ću slobodan reći, imperativ. Vodstvo Radio Novog Sada u potpunosti omogućava slobodno i kreativno djelovanje redakcije. Vjerujem da će koordinacija s vodstvom koja je, kao i emisije, nedavno započela biti u stalnom usponu, svakako u interesu održavanja i unaprjeđenja kvalitete i kvantitete programa na hrvatskom jeziku.

Koliko radio kao medij zadovoljava potrebe informiranja građana s obzirom na današnju dominaciju tzv. ekranske kulture?

Vjerujem da bi se jedini ispravan odgovor na to pitanje mogao dobiti nakon provođenja ankete koja bi, svakako, trebala sadržavati još poneka pitanja od značaja za slušanost, analizu i unaprjeđenje programa.

Pretpostavljam kako je još rano govoriti o tomu, ali ima li nekih planova – hoće li se program širiti, hoćete li angažirati još neke suradnike...?

Svakomu je stalo do unaprjeđenja programa. Premda o tome ili eventualnom proširenju još nije bilo razgovora, držim da bi preduvjet značajnijeg unaprjeđenja morao podrazumijevati angažiranje jednog ili više novih suradnika. Mislim da je u ovom trenutku rano govoriti o tome.

D. B. P.

Sjećate li se stare Dvorane sportova?

NEKAD
i
SAD

»Kruna Radijalca«, kako su povremeno romantično nazivali Dvoranu sportova, danas je pri pogledu sa šetnice neprepoznatljiva u odnosu na autentičan projekt i izgled koji je nosila do prije pet godina. Planirana je neposredno uz Dudovu šumu, kao krajnje odredište tada nove šetnice Radijalca i zanimljivih prizora za pogled iz smjera centra grada. Podizanje hale kvadratne osnove kojom je dominirao atraktivni krov počelo je 1968. godine.

Već u planiranju objekta dodijeljena mu je dvojaka uloga: sajamska i sportska. U novinskim napisima iz toga vremena, u kojima je praćeno odvijanje radova, najavljivano je kako će na rukometnim utakmicama moći primiti dvije i pol tisuće, a kod boksačkih priredbi i blizu četiri tisuće gledatelja. Subotica je tada bila pravi sportski grad! Sport je bio u vrhu interesiranja, ali i po postizanim rezultatima.

Novom primjerku moderne arhitekture su, međutim, u primjeni zamjerali na nedovoljnoj funkcionalnosti objekta, te su »prekrajanja« unutrašnjosti započela već poslije petnaestak godina. I pored manjkavosti, Dvorana i Subotičani itekako pamte koncerte i utakmice s prepunim gledalištem. Takve scene već pripadaju povijesti.

Dogradnjom plave »kutije« ispred Dvorane u 21. stoljeću, zaboravljena je ona početna ideja o njenoj ulozi u vizuri šetnice, a izgled nekadašnjeg krova sprijeda je dijelomično sakriven.

K. K.

Relativno

Poslednjih mjeseci u raznim medijima, povodom raznih »slučajeva« često smo slušali i čitali da se neki događaji relativiziraju. Najnoviji slučaj tiče se premijera naše države, kada su neki govorili o ozbiljnom pokušaju organiziranja atentata na njega zbog preuzetih mera reformiranja prije svega privrede i približavanja EU, dok iz oporbenih redova ovaj »slučaj« relativiziraju, smatraju ga iskonstruiranim, govore o dobro smišljenoj predstavi radi podizanja njegovog poljuljanog rejtinga. Neki analitičari, koji prihvaćaju tezu o zavjeri, slučaj i situaciju uspoređuju sa 2003. godinom kada je u Srbiji (ne prvi put) ubijen vodeći političar, tadašnji premijer. Sama riječ relativizacija znači: »ustopavljanje odnosa između dva pojma« kaže rječnik. U ovom slučaju to znači povezivanje, uspoređivanje dva događaja, ali samo na jednoj razini, bez uzimanja u obzir npr. kompleksnosti tadašnje i sadašnje situacije.

EINSTEIN I RELATIVNO

U fizici se teorija relativnosti vezuje uz ime teoretskog fizičara **Alberta Einsteina**, koji je ne za tu, već za teoriju o fotoelektričnom efektu 1921. godine dobio Nobelovu nagradu. Mada, i njegova opća i posebna teorija relativnosti također imaju veze sa svjetlom. Po njegovom učenju vrijeme i prostor su relativni, promjenljivi, samo je brzina svjetlosti konstantna. Po ovoj teoriji smatra se, da ako u Svemiru jurite dvije sekunde brzinom svjetlosti, na planetu Zemlji proteknu dvije tisuće godine. Zvuči kao znanstvena fantastika, što zapravo i jeste, jer iako polako osvajamo dio kozmosa, naše rakete zasad postižu jako male brzine u odnosu na brzinu svjetlosti koja iznosi u

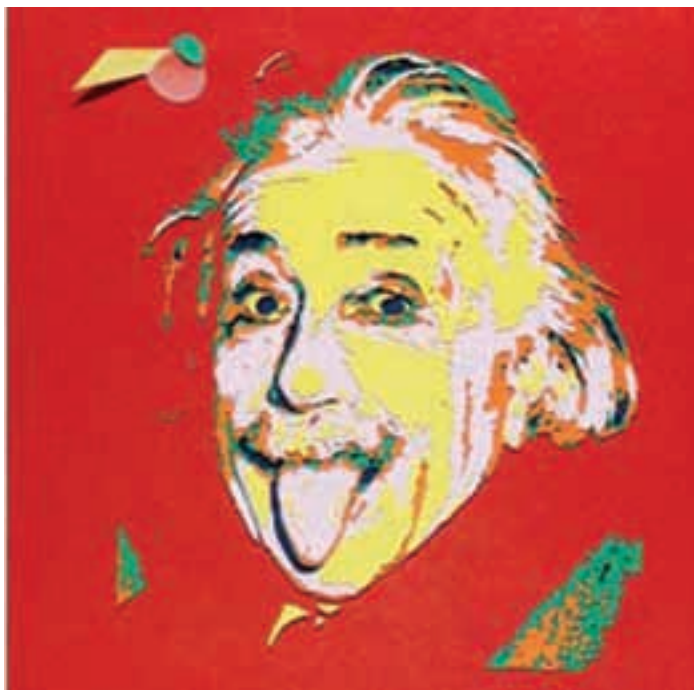
vakuumu oko 300.000 kilometara u sekundi. Naravno, oni koji osporavaju Einsteinovu teoriju smatraju da možda postoji veća brzina od svjetlosti, samo nam to još nije poznato. Meni se često čini kao znanstvena fantastika kada slušam naše vodeće političare, naprimjer: da ćemo malene brzinom svjetlosti dostići razvijenu Europu, da ćemo imati veći rast bruto nacionalnog dohotka nego Njemačka, da je u odnosu na naše okruženje kod nas veća vladavina prava, da nacionalne manjine imaju najvi-

nji mirovinu. Na žalbu udruga umirovljenika, poslije skoro godinu dana Ustavni Sud je donio relativno mudru odluku, sličnu proročici iz Delfa, »da su mirovine Ustavom zagaranirane, ali ne i njihova visina«. Svaki umirovljenik mjesečno prima određenu svotu na temelju stalnog ili privremenog rješenja. Iako nisam baš kvalificirani pravnik, po mom mišljenju je svaki umirovljenik trebao dobiti novo rješenje o »umanjenju mirovine« ako u našoj državi vlada pravo. Ali, Vlada to nije

ne protivi podizanju mirovina i plaća, a dobra Vlada će to i učiniti.

MANJE JE VIŠE?!

Poslužimo se malo prostom matematikom: ako mi je Vlada npr. za svaki mjesec oduzimala 10 tisuća dinara, to za dvije godine iznosi 240 tisuća. Od iduće godine »relativno će mi »povećati« mirovinu za 1,5 posto; ili u brojkama umjesto 120 tisuća na godišnjem nivou »uzet će mi« samo 118.200 dinara. Eto vidite, štovani čitatelji, umjesto da se govori »manje će mi oduzeti« govori se »povećat će mi«. Vjerujem da ni Einstein ne bi mogao smisliti nešto »relativnije«, koji je na pitanje »što znači da je kozmos beskonačan« odgovorio: »kozmos možda nije beskonačan, ali ljudska glupost jeste!«. Mene je osobno oduševila posljednja premijerova izjava dana u Rigi povodom otvaranja četrdesetak kilometara autoceste: »želim da u narednom razdoblju u Srbiji bude izgrađeno 'dvostruko više' kilometara autoceste, nego tijekom 35 godina vladavine **Josipa Broza Tita**«. Evo još jedne relativizacije, jer u doba JBT-a najveći pothvat takve vrste bio je gradnja (polu) autoceste »Bratstvo-jedinstvo« u dužini od oko 1.100 km, od toga je dionica kroz Srbiju oko 450 km. Tada je na račun te autoceste u Beogradu izgrađena njena današnja prometna kičma sa svim potrebnim petljama. Sada je izgrađena i obilaznica oko glavnog grada. Premijerova želja je isto legitimna želja, ali pitam se: zapravo koliko kilometara autoceste znači »dvostruko više«, za koje vrijeme i za koje novce će se graditi? Pada mi na um, ako premijer sebe uspoređuje s JBT-om, onda i on relativno toliko godina želi vladati?

Umjetnička obrada čuvene Einsteinove fotografije

še europske standarde itd. Eto, štovani čitatelji, pregršt aktualnih relativizacija. Uzmimo na primjer mirovine i primanja zaposlenih u javnim službama.

MUDRI USTAVNI SUD

Prije više od dvije godine Vlada je donijela odluku da onim umirovljenicima, koji imaju veću mirovinu od 25 tisuća dinara, zavisno od visine mirovine progresivno sma-

učinila iz prostog razloga da na takvo rješenje svaki umirovljenik može podnijeti žalbu iako žalba ne odlaže izvršenje (novci su bili potrebni pod hitno). To bi donijelo relativno mnogo peripetija, ionako neefikasnim sudovima. Aktualni krivac pronađen je u MMF-u. Kao oni su tražili takve mjere štednje općih troškova Vlade. Od Nove godine svanut će nama umirovljenima i zaposlenima u javnom sektoru sunce, jer MMF se

UDRUGA HRVATSKA POMAŽE PODRŽALA JE PROJEKT RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U TAVANKUTU

Potporna dobrim projektima

Ova je udruga iznimo aktivna, pomaže ljudima i istinski čuva svoj hrvatski identitet.

Smatramo da upravo takve pokušaje i takav rad trebamo poduprijeti, kaže Đurđa Adlešić

Proteklog vikenda u Tavankutu su u službenom posjetu boravili predsjednica udruge *Hrvatska pomaže* **Đurđa Adlešić** i ravnatelj Crvenog križa gradskog društva grada Zagreba **Petar Penava**. Posjet je upriličen nakon što su početkom godine predstavnici HKPD-a **Matija Gubec** iz Tavankuta bili u službenom posjetu udruzi *Hrvatska pomaže*, kada su prezentirali rad Udruge i projekte koje Društvo realizira. Posjet delegacije iz Hrvatske dogovoren je povodom otvorenja ljetne terase na Etnosalašu *Balažević*, čiju je izgradnju pomogla i udruga *Hrvatska pomaže*.

MUZEJ POLJOPRIVREDNIH STROJEVA

O početku suradnje i budućim planovima ove dvije udruge govorio je predsjednik HKPD-a **Matija Gubec** **Ladislav Suknović**:

»Na sastanku koji je održan u proljeće ove godine u Zagrebu prezentirani su projekti koje HKPD **Matija Gubec** i Galerija prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta ostvaruju, kao i planovi u proširenju postojećih kapaciteta. Tom prigodom je dogovorena potpora u dva investicijska projekta. Dio sredstava koje dobijemo ćemo utrošiti u okončanje radova na ljetnoj terasi, a dio u izgradnju muzeja starih poljoprivrednih strojeva na Etnosalašu *Balažević*. Uvažavajući želju našeg člana **Tomice Vojnić Mijatova** da nam daruje stare poljoprivredne strojeve ovo je dobra prigoda da se napravi izložbeni prostor na salašu i upotpuni vanjski

Ivica Golubović, Đurđa Adlešić, Ladislav Suknović i Petar Penava

ambijent ovog reprezentativnog objekta. Tijekom boravka gospođe Adlešić u Tavankutu i osobnom uvidu u planove i projekte koje realiziramo, iskazan je veliki interes za zajedničkim nastupom i na drugim projektnim aktivnostima. Kada je u pitanju naša udruga, podsjetit ću da smo uz njihovu potporu realizirali gostovanje folklornog, tamburaškog i slamarskog odjela prošle i ove godine na moru u Novom Vinodolskom. Nadalje, Crveni križ nam je pomogao u opremanju smještajnih kapaciteta s posteljinom i dekama. Ukupna vrijednost realiziranih projekata Grada Zagreba, Crvenog križa i Udruge *Hrvatska pomaže* kroz donaciju i opremu u ovoj godini iznosi oko 100.000 kuna.«

SURADNJA SE NASTAVLJA

Đurđa Adlešić, predsjednica udruge *Hrvatska pomaže*, a u koju su uključena tri grada: Zagreb, Dubrovnik i Osijek, u povodu projektne suradnje udruge *Hrvatska pomaže* i HKPD-a **Matija Gubec** nam je izjavila:

»Udruga *Hrvatska pomaže* radi na različitim projektima, kako u Hrvatskoj tako i s Hrvatima izvan matične domovine, s vladinim Uredom za Hrvate izvan domovine i na različitim natječajima. Nastavljamo s ustavnom obvezom pomaganjem Hrvata koji žive izvan domovine i kao nevladin sektor. Odlučili smo poduprijeti jedan od *Gupčevih* projekata u njihovom razvoju turističkih potencijala, kao i kvalitete življenja i opstojnosti. Meni se čini da je ova udruga iznimo aktivna, da pomaže ljudima i da istinski čuva svoj hrvatski identitet. Smatramo da upravo takve pokušaje i takav rad trebamo poduprijeti. Pri odluci i prioritetu koji projekt poduprijeti uzimali smo i status hrvatske manjine u Srbiji. Baveći se aktivno politikom godinama unazad upoznata sam sa statusom hrvatske manjine u Srbiji. Neću procjenjivati je li hrvatska politika i kultura u Srbiji vidljiva više ili manje krivnjom bilo koje od ove dvije države. Moje osobno mišljenje je da puno toga ovisi o pojedincima koji vode institucije, ali sasvim sigurno i

okolnostima koje je teško mijenjati, koje se sporo mijenjaju, koji su opterećeni prošlošću.«

Ravnatelj Crvenog križa iz Zagreba **Petar Penava** već više godina surađuje s institucijama Hrvata iz Vojvodine:

»Odlučili smo nastaviti suradnju i potaknuti etno turizam u Tavankutu, tj. potaknuti širenje hrvatske kulture i tradicije i na jedan drugačiji način od uobičajenog. Općenito, Crveni križ grada Zagreba nastoji pomoći Hrvatima koji žive izvan matične domovine. Dugi niz godina surađujemo s Hrvatskim nacionalnim vijećem i s HKPD-om **Matija Gubec** povodom ljetovanja djece u domu Crvenog križa u Novom Vinodolskom. U suradnji i komunikaciji s njima nastojimo prepoznati i druge potrebe koje imaju i pomoći im koliko je to u skladu s našim mogućnostima, odnosno da djelujemo kao produžena ruka hrvatske nacionalne politike, a i politike grada Zagreba.«

Ovoga puta Crveni križ je Društvu donirao jedan laptop za poboljšanje rada folklornog odjela srednje i reprezentativne grupe.

I. D.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE SEKRETARIJAT ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu sa člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (Službeni glasnik RS, br. 72/09, 81/09-isp., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14 i 145/14) i člancima od 60. do 73. Pravilnika o sadržaju, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (Službeni glasnik RS, br. 31/10, 69/10 i 16/11)

oglašava JAVNI UVID U

Nacrt Izmjene plana detaljne regulacije za sanaciju i rekultivaciju gradskog deponija i izgradnju postrojenja za upravljanje otpadom u Subotici na lokaciji MZ *Aleksandrovo*

i
Izvešće o strateškoj procjeni utjecaja uz Izmjenu plana detaljne regulacije za sanaciju i rekultivaciju gradskog deponija i izgradnju postrojenja za upravljanje otpadom u Subotici na lokaciji MZ *Aleksandrovo*

Javni uvid može se obaviti **od 14. studenoga do 13. prosinca 2016. godine**, radnim danima od 8 do 15 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg Slobode 1. Zainteresirana pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan i Izvešće i dobiti informacije o njima u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 202/1.

Primjedbe na planirana rješenja u tujevu javnog uvida, mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 14), **do 13. prosinca 2016. god.**

Javna sjednica Komisije za planove održat će se **16. prosinca 2016. god. u 13 sati** u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj dvorani), Trg slobode br.1. Pravna i fizička lica mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST

O PODNESENOM ZAHTJEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJ PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta *VIP MOBILE doo* Novi Beograd, Omladinskih brigada br. 21, podnio je dana 2. 11. 2016. pod brojem IV-08-501-329/2016, Zahtjev za davanje suglasnosti na Studij procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »NS2082_01 SU_Subotica_Korzo« na katastarskoj parceli 3792 KO Stari grad, Subotica, ulice Korzo br. 13 (46.101322°, 19.667940°).

Javni uvid u predmetni Studij može se izvršiti u prostorijama Odsjeka za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, II. kat soba 226, svakog radnog dana od 10 do 12 sati od 14. 11. 2016. do 15. 12. 2016., a javna prezentacija Studija održat će se 16. 12. 2016. godine u 14 sati u prostorijama Odsjeka.

TJEDAN U BAČKOJ

Pomodarstvo

Uvijek sam rekla sebi kako neću pokleknuti općem trendu slanja djece na privatne sate iz raznoraznih školskih predmeta. I držala sam tu svoju riječ čak i kada su počele pripreme za prijamni u srednjoj školi, a onda sam poklekla. Uvjerila me kći da joj iz matematike nije baš sve jasno i kako se za pismeni rad treba spremati na nekoliko privatnih sati. Znam, nije joj matematika baš jača strana, stalno tu nešto šanta. Znam isto tako da ne vježba dovoljno, ne koncentrira se na zadatke, ali ipak sam (ne baš od prve) popustila. Prevagnulo je to što je gimnazijalka, što je pred njom (za dvije godine) studij, što od općeg uspjeha (i prijamnog) ovisi hoće li se školovati o trošku države (ma što to u današnje vrijeme značilo) ili roditelja i sve tako redom brige koje brinu svi roditelji koji svoju djecu tek trebaju izvesti na put. I tako ode ona na nekoliko tih privatnih sati (ako vas interesira, jedan je 500 dinara), kaže kako joj je sve jasno, ali vidim i dalje ništa ona ne vježba, ne preslišava se, pa jedem sebe što nisam ostala dosljedna i rekla – zagrij stolac i uči sama.

Jadam se ja tako okolo, a ljudi me gledaju u čudu, jer Bože moj pa sasvim je normalno da djeca idu na privatne sate. Još od nižih razreda osnovne škole. Jer zašto bi se roditelji mučili i učili s njima zbrajanje i oduzimanje, o tome što je reljef, o tome koji su sastavni dijelovi rečenice kada (za 500 dinara) to može uraditi netko umjesto njih. Gledaju me u čudu tek roditelji starije djece čiji mezimci redovito idu na sate matematike, fizike, kemije... I dobro se zna, profesor će vas primiti samo ako ste redoviti. Ako se pojavljujete tek sporadično, to za njega nije posao i takve čak ne uzima. Gledam ja u čudu i slušam te ljude. Što je ovo? Čemu onda škola, čemu profesori, što ta djeca uče na redovitim satima, što rade kod kuće? Ili je to postalo pomodarstvo, pa se roditelji (da se razumijemo, oni koji mogu platiti) sve nadmeću u tome iz koliko su predmeta uzeli privatne sate? Rekla bih ja kako je to ipak pomodarstvo. Linija manjeg otpora, i djece i roditelja, pa i obrazovnog sustava. Eto sada sam i ja postala dio toga. Te linije manjeg otpora. A nisam htjela i neću više, jer veću uslugu bih joj učinila da sam istrajala i rekla – izvoli, zagrij stolac, zadubi glavu u knjigu, uključi mozak, za sebe učiš, a ne za mene. Pametnije bi bilo da sam joj pokazala da se za postići nešto treba i potruditi, sam izboriti, jer prije ili kasnije morat će naučiti i tu životnu lekciju.

Z. V.

JELAČIĆ UGOSTIO HORKUD GOLUB IZ BJELOVARA

Slatki jadi gospojice Karoline oduševili Novosađane

Stalni posjetitelji manifestacija koje se priređuju u organizaciji Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Jelačić* iz Petrovaradina nisu u skorije vrijeme imali priliku oduševiti se jednim glazbeno-

dan stare godine – Silvestrovo, kao čestitka građanima za Novu godinu.

Sadržaj te »glazbene predstave« sačinjava priča o bogatoj bjelovarskoj obitelji u vrijeme secesije čija je glavna briga bila

kazivanja pripovjedača i vokalnim solo, duo i trio izvedbama poznatih starih gradskih pjesama čiji su nositelji bili glumci u glavnim, ali i sporednim ulogama uz pratnju orkestra, publici je na vjerodostojan način dočarana ljubavna priča koja je na kraju, ipak, završila sretno.

Uz pjesme *Ljubila sam crno oko*, *Na te mislim*, *Ja ljubim* i mnoge druge za koje se može reći da će vječno živjeti, na publiku je naročiti dojam morala ostaviti kreativna izvedba šaljive pjesme *Šic-mic, Micika* čiji stihovi u konkretnom djelu oslikavaju izbirljivi karakter glavne uloge Karoline u odnosu prema profesijama muškaraca kao potencijalnim kandidatima za bračnog partnera.

Zanimljivo je da je cjelokupni sadržaj kupleta prikazan glazbeno, poput jedne amaterske opere.

Autor kupleta *Slatki jadi gospojice Karoline* je **Dubravko Kovačević** koji je i umjetnički voditelj HORKUD-a *Golub* iz Bjelovara, te glavna muška uloga na sceni.

Po završetku programa prigodnu riječ uputili su predsjednik društva *Golub Hrvoje Pokos*, a potom i dožupanica i predsjednica Zajednice kulturno-umjetničkih udruga Bjelovarsko-bilogorske županije, **Đurđica Ištef-Benšić** koja je došla u pratnji svojih sugrađana.

Bila bi prava šteta da se ovo djelo ne prikaže i u ostalim krajevima Vojvodine, napose u

scenskim programom kao što su to mogli u subotu, 5. studenog, u amfiteatru novosadskog SPENS-a.

Raskošnu scenografiju upotpunjenu članovima mješovitog orkestra, kao i glumcima kostimiranim u duhu vremena habsburške monarhije još bolje je opisala priča naratora koji je odmah na početku predstave svima uputio pozdrav u ime Hrvatskog obrtničkog, radničkog i kulturno-umjetničkog društva *Golub* iz Bjelovara. Nabrajajući sve sekcije kojima se ta udruga tijekom 129 godina neprekidnog rada ponosi, posjetiteljima je tako predstavljen i šaljivi kuplet *Slatki jadi gospojice Karoline* koji će te večeri biti priređen u organizaciji HKPD-a *Jelačić*.

Riječ je o šaljivoj predstavi, odnosno glazbeno-scenskom spektaklu koji se u Bjelovaru tradicionalno izvodi na posljednji

dobro udati svoju kćer jedinicu – Karolinu, a prema opće poznatim pravilima podjele na kaste toga vremena. Naizmjeničnim kombiniranjem narativnog

Gluma, neverbalna komunikacija i vokalna umješnost svih aktera kupleta bila je na tolikoj razini da bi zasjenila i profesionalne glumce-komičare.

sredinama gdje žive pripadnici naših zajednica. Neće se pokajati. Naprotiv!

P. Pifat

VOJVOĐANSKI HRVATI NA ŠOKAČKOJ RIČI U VINKOVcima

Idete? Idemo!

U organizaciji Zajednice amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije održana je u petak, 4. studenog, 14. Znanstveno-kulturna manifestacija *Šokačka rič*, posvećena slavonskom dijalektu s posebnim naglaskom na slavonski dijalekt izvan granica Hrvatske.

»Ove godine proučavamo šokačke govore u susjednim državama Bosni i Hercegovini, Srbiji i Mađarskoj. *Šokačka rič* je razbila predrasudu da je hrvatski jezik samo standardni jezik«, kazala je autorica projekta **Anica Bilić** iz vinkovačkog Centra za znanstveni rad HAZU. Na ovogodišnjoj *Šokačkoj riči* predstavljena je knjiga pjesama pučkog pjesnika iz Bođana **Josipa Dumendžića Meštra** *Svitanje ri(je)či* koja je tiskana u nakladi Zajednice amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije. Dumendžić je na *Šokačkoj riči* 12 dobio mali dukat za svoje zalaganje na očuvanju šokačke ikavice, a nagrada je podrazumijevala i tiskanje knjige pjesama.

»U knjizi je 101 pjesma, polovica je pisana na šokačkoj ikavici, a polovica na standardnom hrvatskom jeziku. U pjesmama pišem o šokadiji i svemu

onome što je vezano za život Šokaca na ovim prostorima. To je moj doprinos i moj trud na očuvanju ove naše ikavice«, kaže Dumendžić.

Na *Šokačkoj riči*, na predstavljanju knjige, govorili su Anica Bilić, **Andrija Matić**, predsjednik Zajednice amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije i sam autor, koji je pročitao i pet svojih pjesama. U znanstvenom dijelu skupa, koji je bio posvećen slavonskim dijalektima, **prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić** iz Osijeka i **Marija Šeremešić**, predsjednica UG *Urbani Šokci* iz Sombora govorile su o pozdravima i odzdravima u Monoštoru. Osim uobičajenih pozdrava i odzdrava bilo je riječi i o tipičnim kratkim upitnim riječima i odgovorima, kojima su se mještani Monoštora obraćali jedni drugima prilikom susreta. Takvi su primjerice *Uranili? Bome!, Idete? Idemo! Divanite se? Pa malo, moramo!.* Onda, gotovo? *Fala Bogu jeste!...*

Organizatori *Šokačke riči* ističu da je šokački izričaj u slavonskom govoru danas zanemaren, te mu se mora posvetiti pozornost kako ne bi nestao sa smrću izvornih govornika.

Z. V.

TJEDAN U SRIJEMU

Ima li razloga za strah?

U žiži interesiranja javnosti proteklog tjedna u Srijemu ponovno su bili migranti smješteni u šidskim prihvatnim centrima. Ovoga puta zbog zdravstvene situacije. Naime, iz Instituta za javno zdravlje Srbije *Dr. Milan Jovanović Batut* potvrđeno je da su tjelesne uši koje prenose pjegavi tifus, registrirane i u prihvatnim centrima u Šidu. Iako iz Instituta za javno zdravlje Srbije poručuju građanima da razloga za strah i paniku nema, ova vijest uznemirila je stanovnike šidske općine. Zbog pojave uši reagirala je i Općina Šid i tijekom prošloga tjedna uputila je zahtjev nadležnim ministarstvima da se prihvatni centri na teritoriju šidske općine zatvore dok se problemi ne riješe, kao i da se migrantima ograniči sloboda kretanja kako bi se spriječila svaka mogućnost da se ova pojava proširi i izvan centara. U sva tri prihvatna centra, kako izvještavaju iz šidskog Doma zdravlja, na snazi su preventivne i protivepidemijske mjere i, kako kažu, svi migranti su pregledani i obavljen je medicinski tretman protiv ušljivosti. Iz lokalne samouprave zdravstvenih centara poručuju da mjesta za strah nema, ali da građani ipak budu na oprezu i ne kupuju robu od migranata koju oni nude na ulicama i tržnicama. Do zaključenja ovog broja našeg tjednika odgovor iz resornog ministarstva nije još stigao, a iz ove općine se nadaju pozitivnom odgovoru. Na svu sreću do sada nije zabilježen nijedan slučaj pjegavog tifusa, koji bi mogao imati kobne posljedice za oboljele. A mjere opreza poduzete su i u gradu na Savi. Ovoga puta zbog vodostaja Save. Zbog obilne kiše predviđa se da će vodostaj ove rijeke porasti za dva metra pa iz Hidrometeorološkog zavoda upozoravaju da će vodostaj na nekim rijekama prelaziti upozoravajuće razine, na čijim vodotocima su moguća čak i lokalna izlivanja. Sve u svemu, Srijemcima se preporučuje da budu oprezniji i da povedu računa o svojoj sigurnosti, u svakom smislu. Što nije neka novost. Jer čim se učini da se situacija smiri, dogodi se nešto novo. Ali i pored svega borba za život je svima na prvom mjestu. Svi smo u nekoj žurbi, potragom za dodatnim poslom i financijama tako da nas ovakve vijesti dodatno ne uznemiruju, jer prosto nemamo vremena za to. Sve što se ružno dogodi, dođe i prođe i nekako se čini da smo tako i navikli živjeti. Nije da nas se ne dotiče nego smo svjesni da ne možemo promijeniti ništa. Ali ono što stoji jeste to da ostaje nada, barem kod nekih, da će sve ružno proći i da će konačno stići ljepši dani. Ali mjere opreza nam ne bi bile na odmet, barem kad je naše zdravlje u pitanju.

S. D.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Odsjek za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 29 i 30. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST

O PODNESENOM ZAHTEJUVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA ZATEČENOG STANJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta **DULIĆ LOJZIJE**, Subotica, Albe Franciskovića br. 26, podnio je dana 27. 10. 2016. Zahtev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja zatečenog stanja projekta na životni okoliš projekta: »IZRADA ALATA I METALNIH DELOVA« zaveden pod brojem IV-08-501-323/2016, a koji se planira na katastarskoj parceli 32248/56 KO Donji grad (46.087829o, 19.634122o), Grad Subotica.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, može se izvršiti u prostorijama Odsjeka za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg Slobode 1, Gradska kuća, II. kat, soba 226).

Zainteresovana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima javnog informisanja u skladu sa člankom 29. Stav 1. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

TRADICIJA MESARSKOG ZANATA TURKALJA IZ MONOŠTORA

Obiteljska priča o borbi i istrajnosti

Mesarska i kobasičarska radnja Turkalj iz Monoštora koja neprekidno radi šest i pol desetljeća najstarija je mesarska radnja u Somboru i okolici * I ne samo to, sve te godine ovu radnju drži ista obitelj – Turkalj

Iza ove dvije uvodne rečenice stoji posao koji se u ovoj obitelji održao pet generacija, posao koji je opstao i onda kad bi mnogi odustali, posao u kome je ova obitelj sačuvala reputaciju dobrih poslovnih suradnika koji drže do dane riječi. Tridesetak godina ovu radnju vodi **Marija Turkalj**. Nije da je ona to baš htjela, ali obiteljske okolnosti bile su takve da se Marija sa

vrijeme izabrati svoj budući poziv.

MARIN, ADAM, MARIN...

Adam i Manda Turkalj otvorili su u Monošturu 1951. godine mesarsku radnju koja radi bez prekida 65 godina.

»Za tih 65 godina vremena su bila svakojaka, a ni sudbina nam baš nije bila naklonjena. Tih 65

kolja. Uza se je vodio i svog sina Adama, tek stasalog dječaka.

»Otac Marin vidio je da mu je sin zainteresiran za taj posao i upisuje ga zato na mesarki zanat u Somboru. Kada je završio zanat, Adam se zaposlio na *Majeveci*, gdi je otvorena nova klanica i sušara. Bio je Adam pošten i vridan, vrlo brzo je postao poslovođa. Pripovido mi je i on sam tom. Govorio je kako je biti šef znači-

Iz tog vremena ostala je sačuvana dozvola Apatinskog sreza o otvaranju mesarske radionice i tako je Adam Turkalj, s tri šegrta, počeo posao. Krenuli su s dva-tri noža, drvenim koritom, ručnom punilicom za kobasice i jednom *katlankom*.

»Bio je tada u Monošturu još jedan mesar. Radnja se zvala *Kod Kilje*, imala je dugu tradiciju i veliki kapital, a s njima se nije

Adam i Manda

samo 27 godina morala prihvatiti odgovorne zadaće – nastavka obiteljskog posla, koji je više za nekog muškarca nego za jednu mladu ženu. I uspjela je. Danas je nekadašnja mesarska radionica, koja je počela rad s dva noža i jednim drvenim koritom za šurenje suvremeni pogon sa HCCP standardom, a rame uz rame u ovom poslu s Marijom je njen sin **Adam**. Tehnolog po struci nije dvojio kada je došlo

godina godine su mukotrpnog rada, istrajavanja, napora da se sačuva ugled, ime i dostojanstvo kuće mog svekra i sverke Adama i Mande, mog supruga **Marina**, mene i evo na koncu našeg sina Adama«, priča nam Marija.

Ali ove priče možda ne bi bilo da nije bilo Adamovog oca Marina Turkalja, predratnog mesara u Monošturu. Obilazio je Marin monoštorske kuće i klaw svinje u vrijeme zimskog svinjo-

Marija i Marin

lo da je odgovornost za sve, od klanice do sušare bila na njemu. Uplašilo ga je to, jer su, kako je govorio, ključeve imali svi radnici, a odgovarao je samo on. Požalio se i svom ocu koji je predložio da se kupi jedna švapska kuća s klanicom i da se tu otvori klanica i mesarska radnja. I tako je i bilo, a u toj kući punih 65 godina radi ova mesarska radionica. Pripovido mi je moj svekar Adam da je svom dadi reko – radit ću sa svojom ženom Mandom, pošteno, pa koliko bude da bude«, priča Marija.

bilo lako nositi. Ali moj svekar se nije dao. Tako je odlučio da ode u Nemačku, kod svog kolege **Andresa**, s kojim je radio na *Majeveci*. Oko pola godine radio je u jednoj klanici. Kući se vratio vozem i sa sobom je donio šest *Dikovih* noževa, jednu mašinu za mlivenje mesa, jednu staru vagu i nešto novaca za kupovinu svinja. Vozem je donio i jedan švapski motor, kako bi motorom u dva rogozna cegera mogao nositi meso kupcima u Sombor«, priča Marija o prvim godinama

Turkaljeve mesarske radnje.

Uz oca Adama i mesarski posao rastao je i sin Marin, koji je 1973. godine završio mesarski zanat. U Turkaljevoj mesari zanat su učili i šegrti koji su kasnije postali uzorni majstori i tehnolozi u somborskoj *Panonki*. U to vrijeme Turkalji su osuvremenila proizvodnju, prije svega na liniji klanja. Kraj 70-ih i prva polovica 80-ih bile su godine u kojima je klanica Turkalj bila prepoznata po kvaliteti, usluzi. Opskrbljivala je tada poznate restorane u Somboru i Apatinu, somborski hotel, poznate čarde, poduzeća, domove učenika... Tako je mesar-

vrime kada se držalo do onih ljudskih vridnosti. I kada su se nama dogodile te smrti naši poslovni partneri nam nisu okrenili leđa. Bili su nam podrška, hrabрили nas – probajte pa možda ćete moći, toliko je godina tradicije mesarskog zanata u vašoj obitelji. Ostala sam udovica s nepunih 27 godina. A čini mi se da je u svemu tome hrabrijia bila moja sverkrva Manda koja me je hrabrila i podržavala – mi moramo tu dicu odraniti, to su Turkaljeva dica. Hrabрили su nas i drugi ričima – ti si, Marija, mlada, Manda ima iskustva, možete vi to. Sjećam se kada sam išla kupit prvog bika.

a ne dvi tuđe. Ali, eto dvi snaje u kući Turkaljevih nastavile su i održale obiteljski posao«, priča Marija.

Pogon je u potpunosti renoviran 1999. godine i opremljen suvremenom opremom uvezenom iz Njemačke. Uvedena je nova linija klanja, uposlano deset radnika. S novom opremom dnevno se moglo isporučiti i četri tone mesa.

»No, došla su neka druga vremena. Propadale su firme i restorani, naplata je bila sve neizvesnija i zato smo se odlučili da proizvodnju smanjimo i prodajemo u našim mesnicama u Monoštoru,

Marija punim srcem priča o sinu Adamu koji nastavlja obiteljski posao. Iako je ona i danas okosnica ovog obiteljskog posla, za sebe kaže da je ona prije svega mama stara (baka) petoro unučadi. No, usprkos svom fakultetskom znanju, Adam kaže da mu je mama Marija najbolji mentor, u onom praktičnom dijelu, kako voditi mesarsku radnju, nabavljati stoku, sačuvati poslovnu i obiteljsku reputaciju.

»Imamo uveden HCCP standard. Dosta je to sve komplicirano što se tiče papirologije, jer nema razlike između nas malih i onih velikih proizvođača. I kada

Marija i Adam

ska radionica u kojoj se početkom 50-ih klalo dvije svinje tjedno postala značajan proizvođač i opskrbljivač, a tjedno se klalo 30 do 40 tovljenika i tri-četiri juneta.

MANDA, MARIJA, ADAM...

U kuću Turkaljevih 1977. godine dolazi snaha Marija, rođena Đanić, koja odmah preuzima dio obiteljskog posla, prije svega onaj vezan za njenu ekonomsku struku. Narednih godina obitelj se proširuje, jer su Marija i Marin dobili prvo sina **Marina**, a onda i Adama. No, nisu to bile samo godine radosti, jer je 1980. nakon kratke bolesti preminuo Adam, a pet godina kasnije i Marijin suprug Marin. »Ostajemo moja sverkrva **Manda**, i ja s dvoje mali dice. Nas dvi žene nismo imale drugoga no nastaviti raditi taj specifičan muški poso. Bilo je to

Siđem u salaše kod Paštrovića i Pekanovića, a mislim kako ću ja to. Nudim im kaparu, a oni neće ni da čuju. Kažu, surađivali su s mojim pokojnim svekrom i suprugom koji su uvijek držali do date riječi i nikada dužni ostali nikom nisu. I tako smo krenile nas dvi, snaja i sverkrva, i radile zajedno puni 25 godina, s virom u ljubav, slogu i mir. Virujte, mnogi su rekli: 'pa to ne bi mama i ćer,

Mesarska radnja *Turkalj*

Somboru i Kupusini«, priča Marija.

No, bez obzira na neka nova vremena Marija se drži onoga što je upamtila od svog svekra i čega se i ona sama držala sve ove godine, a to je standardna kvaliteta.

POSLOVNA REPUTACIJA

Sjeća se Marija da su u najteže razdoblje nakon smrti njezinog supruga Marina neki mesari htjeli iskoristiti i preuzeti dio njihovih poslovnih partnera. No, odgovor je bio da će svi oni sačekati da vide hoće li Turkaljevi nastaviti raditi. Nisu ih ostavili ni kupci, a ni proizvođači svinja i tovnje junadi. »Uvijek smo vodili računa da ono što obećamo i ispoštujemo, da na vrime isplatimo preuzete tovljenike i junad i tako smo gradili odnos s proizvođačima. S druge strane, poštovali smo naše kupce koji su uvijek mogli biti sigurni da će na vrijeme dobiti kvalitetnu robu«, kaže Marija.

me pitaju što ja radim u ovoj mesarskoj radionici, odgovor bi bio – a što ne radim? Osim svježeg mesa, istaknuo bih naš dimljeni program. Radimo po didinim recepturama, što znači da su naši dimljeni proizvodi dimljeni u pušnicama, kao što se to i nekada radilo. Proizvodimo i polutrajne i barene proizvode i nekoliko vrsta salama, domaću paštetu, švargle, krvavice«, priča Adam.

I on, kao i Turkalji prije njega, drži do obiteljske reputacije, kako bi se sačuvao godinama stjecan ugled. Zna da je to ovu mesarsku radnju održalo šest i pol desetljeća.

Zlata Vasiljević

Predstava *Bunjevačkog kola* u Vitezu

SUBOTICA – Dramski odjel HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice gostovao je s predstavom *Ča Grgina huncutarija* na 1. danima hrvatskog kazališta u BiH koje su organizirali Udruga mladih Enter i Gradsko kazalište mladih Vitez. Ova komedija iz života bunjevačkih Hrvata, po riječima redatelja predstave **Marjana Kiša**, naišla je na dobar prijem tamošnje publike. Gostujući u Vitezu, subotička

udruga je uspostavila kontakte s predstavnicima HKD-a *Napredak* iz Viteza uz plan da ta suradnja bude nastavljena.

Dan ranije, HKC *Bunjevačko kolo* je istu predstavu prikazalo i u Oriovcu, gdje im je domaćin bilo bratsko društvo, mjesni KUD *Luka Ilić Oriovčanin*.

Inače, Dramski odjel *Kola* uskoro počinje s radom na novoj predstavi. U pitanju je *Skupština na čoši* po tekstu i u režiji **Marjana Kiša**.

Od zrna do slike finalist u Čileu

ZAGREB – Dokumentarni film *Od zrna do slike* redatelja **Branka Ištvanića** koji govori o slamarkama odabran je od pristiglih 1342 filma iz raznih zemalja svijeta kao finalist u program Arica Nativa Rural Film Festivala koji se održava od 7. do 12. studenoga u Čileu. Ovaj film istražuje umjetnost naive u tehnici slame bunjevačkih Hrvatica kao dijela kulturne baštine hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini. Film je dosad sudjelovao na niz svjetskih festivala te osvojio brojne nagrade.

Smotra likovnih umjetnika amatera Vojvodine

SUBOTICA – Do 16. studenoga u Kongresnom centru Velike terase na Paliću može se pogledati 17. Smotra likovnih umjetnika amatera Vojvodine. Izloženo je 159 radova u selekciji **Mileta Ignjatovića**, među kojima je i 25 najboljih koje je odabrao žiri. Najbolji stječu pravo sudjelovanja na republičkoj smotri. U programu otvorenja izložbe, među ostalim, nastupio je Tamburaški orkestar HGU *Festival bunjevački pisama* i gajdaš **Augustin Žigmanov** iz Subotice.

Počeo sajam knjiga i učila *Interliber*

ZAGREB – Zagreb je u utorak na pet intenzivnih dana postao istinsko središte izdavačkog stvaralaštva i gaming industrije u ovom dijelu Europe, poruka je s otvorenja 39. međunarodnog sajma knjiga i učila *Interliber*, koji se paralelno sa sajmovima

Infogamer by Reboot i INOVA održava na Zagrebačkom velesajmu od 8. do 13. studenoga, piše Hina.

U svojem će 39. izdanju na više od 13 tisuća četvornih metara Paviljona 5 i 6 predstaviti nakladu 300 izlagača iz 12 zemalja svijeta. Među ostalim, Privredna komora Srbije i resorno ministarstvo predstaviti će srpsku književnosti i izdanja 18 srpskih nakladnika.

Šokački suveniri Osijeku

OSIJEK – Izložbom *S ruke na ruke* u Muzeju Slavonije u Osijeku, Šokačka je grana obilježila 10. obljetnicu projekta *Šokački suveniri Osijeku*, koji je iznjedrio pregršt divnih suvenira, a uz to i deset godina radionica koje su u minulom desteljeću okupile više od tisuće polaznika. Nakana *Grane* urodila je plodom – da zaštita i njegovanje tradicijske baštine bude prenijeta na mladu generaciju, kako je istaknula mr. **Vera Erl**, počasna predsjednica *Šokačke grane*, koja je i osmislila ovaj projekt.

Fotografije iz subotičkog arhiva na webu HDA-a

ZAGREB – U okviru Zbirke fotografija u Povijesnom arhivu Subotice čuva se serija fotografija pod nazivom *Albumi dr. Bele Mačašovskog* iz Prvoga svjetskog rata. Odabrani dio te serije (16 jedinica/fotografija) onedavno se nalazi na web stranici Hrvatskoga državnog arhiva (HDA) posvećene obilježavanju stogodišnjice Velikog rata – <http://prvisvjetskirat.arhiv.hr>.

Cilj je ove stranice predstaviti javnosti raznovrsno digitalizirano arhivsko gradivo o Prvom svjetskom ratu te uputiti na brojne mogućnosti istraživanja ovog povijesnog razdoblja kroz pojedinačne teme. Sadržaj stranice će se kontinuirano nadopunjavati, a gradivo će se pripremati i za objavu na portalu Europeana 1914. – 1918., Archives Portal Europe i CENDARI.

Inače, **Bela Mačašovski** bio je liječnik opće prakse. U Crnoj je Gori boravio u razdoblju od 1915. do 1918. kada su i nastale fotografije iz ove serije. Osim fotografija koje dokumentiraju ratna događanja, postoje i umjetničke fotografije ljudi i pejzaža. Fotografije su nastale na teritoriju Boke Kotorske, Crne Gore, Hrvatske (istočne obale Jadrana) te Italije. Najviše fotografija datira iz razdoblja 1915. – 1917.

Šokci i baština u Monoštoru

MONOŠTOR – Manifestacija svih udruga šokačkih Hrvata pod nazivom *Šokci i baština – Od kroz god!* bit će održana sutra (subota, 12. studenoga) u Domu kulture u Monoštoru, s početkom u 18 sati. U okviru programa nastupit će hrvatske udruge iz Monoštora, Vajske, Plavne, Bača, Sombora, Sonte, Berega i gosti iz Subotice i Zemuna.

Zdenka Kovačiček i Tajm u Srbiji

NOVI SAD – Legendarna jugoslavenska i hrvatska pop zvijezda **Zdenka Kovačiček** nastupit će uz grupu *Tajm* 17. prosinca u Novom Sadu i 18. prosinca u Beogradu. Za ovu prigodu grupa *Tajm* se okupila u originalnoj postavi: **Tihomir Pop Asanović**, **Vedran Božić**, **Mario Mavrin** i **Ratko Divjak**. Koncert u Novom Sadu bit će održan u *Firchie Think Tank* studiju, a u Beogradu u *Mikser Houseu*.

JESENSKA IZLOŽBA LIKOVNOG ODJELA HKC
BUNJEVAČKO KOLO

Različitost tema i stilova

Do 18. studenoga u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici možete pogledati, sada već tradicionalnu, Jesensku izložbu članova Likovnog odjela Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*. Izložba je prodajnog karaktera, a čini ju 60 slika 19 autora, različitih po odabiru tema i motiva, te stilu i tehnici realizacije. Zastupljeni su radovi sljedećih autora: **Andelka Dulić, Cilika Dulić Kasiba, Damira Petrov, Dario Kesegi, Elvira Kiralj, Hari Četvei, Imre Kesegi, Janoš Nadpastor, Josipa Križanović, Karlo Poljak, Ksenija Mihajlović, Pero Sadovek, Rudolf Sedlar, Ruža Sedlar Barna, Ruža Tumbas, Sandro Laszak, Viktorija Radnić, Zdenka Sudarević i Željko Vidaković.** Kuriozitet postava je prva slika jedne od najstarijih članica Odjela, Cilike Dulić Kasiba – *Moj salaš* iz 1961. godine.

Ivana Vukov voditeljica Likovnog odjela

Voditeljica Likovnog odjela **Ivana Vukov** navodi kako su javnosti predstavljeni dosad neizlagani radovi, nastali ove i prošle godine.

»Ova izložba predstavlja svojevrсни završetak sezone za Likovni odjel, koju smo započeli našom Proljetnom izložbom, a u sklopu godišnjeg programa organizirali smo još i izložbu slika s prošlogodišnje međunarodne likovne kolonije Bunarić, ovogodišnji saziv te kolonije, te imali gostovanja na drugim kolonijama i izložbama. Puno je planova za iduću godinu, imamo dosta poziva za gostovanja u Hrvatskoj, bit će nam čast uspostaviti suradnju s tim udrugama. Biti u Odjelu, ne znači samo raditi, već i družiti se. Okupljamo se oko plemenitih ideja, odnosi su prijateljski i čast je voditi takvu skupinu ljudi«, kaže Ivana Vukov.

Izložbu je otvorio predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Marinko Prčić**, a u pratećem dijelu programa nastupili su tamburaši Glazbenog odjela Centra.

D. B. P.

HRVATSKO KULTURNO-UMJETNIČKO
PROSVJETNO DRUŠTVO STANISLAV
PREPREK IZ NOVOG SADA RASPISUJE

NATJEČAJ ZA KRATKU PRIČU

Natječaj je javni, a pravo sudjelovanja imaju svi građani Republike Srbije, te iz inozemstva, koji pišu standardnim hrvatskim jezikom.

Tema priče je slobodna.

Autori mogu poslati do tri neobjavljene priče, a uz to trebaju navesti svoje puno ime i prezime, broj telefona i adresu, te priložiti svoju fotografiju i kratak životopis. Priče pod pseudonimom neće biti objavljene, kao ni ulomci iz većih proznih cjelina, ili već objavljeni radovi te radovi poslani na druge natječeaje.

Priče se ne honoriraju, a rukopisi se ne vraćaju.

Priča može imati najviše 8.000 znakova (s bjelinama), u programskom jeziku Word, u fontu Times New Roman i veličini fonta 12.

Priča se šalje poštom, na CD-u, uz prilaganje ispisa na papiru, na adresu:

HKUPD **Stanislav Preprek**,
Cara Dušana 4,
21 000 Novi Sad,

ili na e-mail adresu: tomlekin@eunet.rs, pri čemu u rubrici subjekt treba naznačiti ime i prezime autora.

JUBILEJ SUBOTIČKOG TAMBURAŠKOG ORKESTRA

Glazbena priča duga 40 godina

Trenutno osjećamo manjak pomlatka iako se trudimo osigurati ga

Prateći svečane koncerte u Velikoj vijećnici Gradske kuće krajem listopada u povodu 40 godina rada Subotičkog tamburaškog orkestra (STO), čovjek se zapita koje su bitne značajke orkestra koje su ga održale do danas i zbog kojih on i dalje traje? Moglo bi se reći da su to jasni i strogi kriteriji, iz čega proizlaze i jasni pravci, te jasno osmišljeni koraci u širokom spektru djelatnosti koje podrazumijeva funkcioniranje orkestra. A neke od njih su: rad na kvalitetnim izvedbama, obuka podmlatka, organizacija koncerata i putovanja, izbor solista i suradnja s njima.

Stoga smo jednog prijedpodneva u neformalnom dugogodišnjem okupljalištu članova orkestra, kafeu *Galerija*, o svemu tome razgovarali s prvim čovjekom STO-a, njegovim umjetničkim ravnateljem **Stipanom Jaramazovićem**.

STIPAN – ČOVJEK ZA SVE

Subotički tamburaški orkestar je amaterska udruga. Od osnutka Stipan Jaramazović je

prihvaćao na sebe sve što je za orkestar trebalo uraditi. Kada se 80-ih godina pokazala potreba za pomlatkom, opet je Stipan bio taj koji je djecu počeo podučavati vještini sviranja. Ta se subotička škola tambure proširila, pa su Stipanu pomagali oni koji imaju više pedagoškog iskustva, a tako je i danas.

Aranžmani za orkestar, osmišljavanje i realizacija kompletne organizacije, pisanje projekata i izvješća za odobrena sredstva, samo su neke aktivnosti u radu Jaramazovića. Svojim mentorskim sugestijama u pisanju aranžmana mu je dosta pomogao dugogodišnji dirigent orkestra **Zoran Mulić**, za čijih 25 godina rada je STO bio u najvećem usponu. Orkestrom su dirigirali i **István Balázs**

Piri te **Aleksandar Novaković**. Nakon odlaska dirigenta Mulića, Jaramazović se oprobao i u dirigiranju te je nekoliko sezona, do dolaska **Marijane Marki** na čelo orkestra, imao i tu ulogu.

U radu jednog ovakvog orkestra nije nevažno brzo pronaći note koje se planiraju raditi. Stoga je u tijeku unošenje arhive u kompjutor koja je za 40 godina rada dostigla brojku od preko 2000 naslova.

Druga arhiva koju je posjedovao Subotički tamburaški orkestar je kompletna arhiva **Aleksandra Aranickog** iz Radio Beograda između 2 svjetska rata, koju je orkestar darovao subotičkoj Gradskoj knjižnici, na obradu, te će ona nakon toga biti dostupna javnosti.

NASTUPI U ZEMLJI I INOZEMSTVU

Od svog osnutka do danas orkestar je održao preko tisuću nastupa i koncerata. Orkestar je gostovao u Novom Sadu, Zrenjaninu, Bečeju, Vrbasu, Beogradu, Zagrebu, Celju, Opatiji, Vinkovcima, Osijeku, Rijeci i drugim mestima nekadašnje Jugoslavije. Osim toga, gostovali su u Poljskoj, Mađarskoj, Rusiji, Rumunjskoj, Njemačkoj, Belgiji, Španjolskoj, Italiji i Izraelu.

ŽANROVSKA RAZNOLIKOST

Što se tiče žanrova, ne postoji glazbeni žanr u koji ovaj tamburaški orkestar ne bi ušao ako procijeni da to može valjano odraditi, priča Stipan Jaramazović. »Izvorna literatura nam je naša narodna pisma«, kaže Jaramazović. »Drugi žanr je tradicionalna glazba nama ovdje bliskih naroda, a tu prije svega mislim na mađarsku pjesmu. Nije nam strano svirati čardaše i mađarske romance. Na to se naslanja izbor iz klasične glazbene literature i to po epohama unutar kojih ima puno razlika u karakteru i izražajnosti. Drugačije je svirati na primjer, **Bacha** od **Schuberta**, to zahtijeva prilagodljivost od svirača, a od dirigenta veliko znanje. U okviru ozbiljne glazbe želimo svirati i ono što je izvorno pisano za tamburašku glazbu, dakle i 'stare' kompozicije, ali i nove, koje se rade na vrlo suvremen način. Imali smo dosta veliko iskustvo u sviranju tih suvremenih tamburaških skladbi i s njima smo bili vrlo uspješni jer

smo birali one skladbe i autore koji su nosili veliku dozu atraktivnosti. Mnogi skladatelji su nam baš zbog toga poklanjali svoja djela. Upustili smo se i u avanturu sviranja pop glazbe i evergreena, a povremeno ulazimo i u svijet filmske glazbe. U buduću bih želio doći do nekog valjanog repertoara jazz glazbe», navodi sugovornik.

star posebno njeguje i obrađuje glazbenu tradiciju bunjevačkih Hrvata.

Sada su im, kaže Jaramazović, dostupni natječaji koje raspisuje državna tijela u Republici Hrvatskoj, te natječaj Hrvatskog nacionalnog vijeća. »Na te natječaje smo se i prijavili, Veleposlanstvo nas je podržalo u dva projekta, a kod HNV-a

ji gostovanje u Vinkovcima, a publika rado čeka i njihov tradicionalni božićni koncert u suradnji s Katedralnim zborom *Albe Vidaković* kao i sviranje na božićnim misama polnočkama.

»Naredna godina je za nas obećavajuća. Imamo poziv od tamburaškog orkestra Glazbene škole Alberta Škrige iz Križevaca s kojim vrlo lijepo surađujemo i

ju tih tema treba dosta ulaganja.

»Dugoročno gledano ključ opstanka i uspjeha je omasoviti sekciju za obuku novih članova. U odnosu na ostale koji se bave obukom smo u prednosti jer možemo svim polaznicima osigurati instrument. Trenutno osjećamo manjak pomlatka iako se trudimo osigurati ga, a u tome su najbolji animatori učiteljice u

Tijekom svih 40 godina uz orkestar su nastupali i solisti, kako instrumentalni, tako i vokalni. Ono što orkestar doživljava i njeguje kao svoje soliste su glazbenici koji su u orkestru ponikli, te uvijek rado s nastupaju s orkestrom. »Od mnoštva pjevača koji su s orkestrom nastupali ističe se krug bliskih suradnika poput **Antonije Piuković Dulić** i **Antuna Letić Nuneta**. Trudimo se, također, za svaki žanr imati pogodnog interpretatora, a zadovoljni smo time što na području klasične glazbe lijepo surađujemo s **Alenkom Ponjavić Vojnić** i **Izabelom Guzsvány**. Dakako, nećemo odbiti niti nastup s renomiranim imenima klasične ili druge vrste glazbe», objašnjava Jaramazović.

HRVATSKA UDRUGA

Subotički tamburaški orkestar je prije dvije godine u svoj Statut unio odrednice koje bliže određuju ono čime se orkestar bavi od samih početaka. Tako se u Statutu ovog društva od 2014. godine može pročitati da orke-

stvari idu malo teže. Ipak, navedena promjena Statuta nam je otvorila pristup nekim fondovima. To nam značajno pomaže u radu što se vjerojatno i vidi po bogatstvu naših programa koje realiziramo. Prije, dok smo iz gradskih i pokrajinskih izvora mogli povući dovoljno sredstava, nismo aplicirali na natječaje Veleposlanstva i HNV-a jer smo smatrali da ih treba ostaviti onima koji nemaju mogućnost povući novce iz drugih fondova. Međutim, vremena se mijenjaju i svatko se žestoko mora brinuti o sebi», zaključuje Jaramazović.

Slavljenička godina prolazi u natjecanjima, nastupima i uobičajenim koncertima. Prošloga tjedna je orkestar nastupio na Festivalu tamburaških orkestara u Rumi, u studenom predsto-

NAGRADE

Tijekom četiri desetljeća, STO je dobio više nagrada: Godišnje nagrade SIZ-a kulture općine, Godišnje nagrade SIZ-a kulture SAP Vojvodine, Iskre kulture Kulturno prosvjetne zajednice Vojvodine te Oktobarske nagrade Grada Subotice.

želimo to nastaviti. Očekujemo poziv iz Skopja iz Makedonije, a očekujemo i sudjelovanje na Međunarodnom festivalu hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku gdje želimo sudjelovati svake godine», najavljuje Jaramazović.

Kako napominje, orkestar mora imati nešto što će biti atraktivno za mlade i što će ih moći motivirati, jer bez dobre motivacije nema dobrog rada i dobrog rezultata. »Zato bi bilo dobro svake godine organizirati barem jednu turneju«, ističe Stipan govoreći o dugoročnim planovima.

Najavljuje da će STO, kao i do sada, imati neke tematske koncerte. Ove godine tema je bila 40. obljetnica smrti **Pere Tumbas Haje**, iduće godine će biti nešto drugo. Ali za realizaci-

osnovnoj školi. Njihovu pomoć očekujemo u većoj mjeri», kaže Jaramazović.

TAMBURAŠKI KVARTET

Novu izvedbenu formu – tamburaški kvartet – STO je prvi puta oformio 2001. za potrebe jednog natjecanja. Deset godina nakon toga formirao se kvartet od članova orkestra koji sada već ima i svoj pomladak.

»S tim kvartetom kojega čine mladi svirači se ozbiljno radi i ulažemo velike nade u njih. Gdje god su se prošle godine pojavili na natjecanjima zauzimali su prva mjesta. U tome smo 'debeli' pioniri da pravimo kvartet po uzoru na onaj iz klasične glazbe poput gudačkih kvarteta. Na tome treba nastaviti raditi i na to stavljamo veliki naglasak«, kaže Stipan Jaramazović.

U ovoj novoj tamburaškoj formi – kvartetu, mogu se prepoznati i budući skladatelji koji su pozvani pisati originalne skladbe za ovu novu postavu.

Nela Skenderović

IVANKA HORVATIĆ, PREDSJEDNICA HKUPD-A STANISLAV PREPREK, NOVI SAD

Tenzije se smanjile, strah još uvijek postoji

Svojim manifestacijama ostavljamo trajan trag našeg postojanja ovdje te potičemo one koji se kolebaju ili plaše da nam se pridruže i slobodno iskažu svoju pripadnost hrvatskom narodu

O d izborne godišnje skupštine, održane u ožujku ove godine, nova predsjednica HKUPD-a Stanislav Preprek iz Novog Sada je **Ivanka Horvatić**. Rođena je i odrasla u Srijemskim Karlovcima. Završila je gimnaziju *Branko Radičević*. Bila je uposlenica Ljubljanske banke u Novom Sadu na mjestu administrativnog djelatnika od 1977. do 2001. godine, kad je banka otišla u stječaj. Udana je, majka je dvoje djece, studenata. Voli glazbu, osobito pjevanje.

Članica ste HKUPD-a Stanislav Preprek u Novom Sadu, a od ove godine i predsjednica. Kako je tekla cijela ta priča?

Društvo je osnovano 2005. godine kao literarna sekcija od nekoliko članova, da bi danas to bio Književni klub s dvadesetak članova, a od prije nekoliko godina aktivno radi i glazbeno-pjevačka sekcija s petnaestak članova. Dramska sekcija je jedno vrijeme bila vrlo aktivna, ali smo imali smrtni slučaj kod jednog od nositelja glavnih uloga, poslije toga i odlazak nekoliko članova iz sekcije. Sada radimo na ponovnom aktiviranju kazalištaraca. Nedavno smo formirali sajt www.stanislavpreprek.org, gdje se zainteresirani mogu vrlo iscrpno informirati o svemu vezanom za naše Društvo. Priča o mojem angažmanu nije ni duga ni atraktivna. U Društvo sam se učlanila 2012. godine. Od tada sam aktivna u glazbeno-pje-

vačkoj sekciji. Odlaskom prethodnog predsjednika **Marijana Sabljaka**, na redovitoj godišnjoj Skupštini u ožujku ove godine članstvo me je većinom glasova izabralo za predsjednicu. Još se uhadavam, jer je ovo zahtjevna funkcija, traži prije svega dosta vremena, a ja imam puno drugih obveza.

Veliki broj udruga s hrvatskim predznakom osnovan je 2002. godine, kad je ova nacionalna manjina i priznata u Srbiji. Iz kojih se razloga toliko čekalo s osnivanjem Prepreka?

Ne smatram da se u Novom Sadu nešto posebno čekalo s tim. Čim su se stekli minimalni uvjeti i ovdje je osnovano hrvatsko kulturno-umjetničko društvo.

Od članova koji su u Društvo od njegovog osnutka čula sam da su prostorije bile najveći problem i da su od početka rada jedno vrijeme bile u privatnom stanu.

Novi Sad je multinacionalna i multikonfesionalna sredina. Kakve su svojedobno bile reakcije na osnivanje društva s hrvatskim nacionalnim predznakom u nazivu?

Nije mi poznato kakve su u Novom Sadu bile reakcije na osnivanje našega Društva, ali od starijih članova nikada nisam čula da su postojale neke izrazito negativne reakcije. Svakako mnogi nas nisu, na koncu kao i danas, gledali sa simpatijama. Proglašenjem Novog Sada za Europsku prijestolnicu kulture

u 2021. godini očekujemo da se ovo značajno izmijeni.

Kako ste riješili pitanje prostorija Društva i gdje ste od sada organizirali javne nastupe?

Podstanari smo. U pitanju su prostorije u dvorištu crkve sv. Ivana Kapistrana u Ulici cara Dušana 4 u Novom Sadu. Riječ je o jednom omanjem uredu u kojem je smještena sva naša imovina i nevelikoj dvorani koju koriste i mnogi drugi. U njoj po određenom rasporedu imamo sastanke upravnog odbora, pjevačke probe i ponekad manje manifestacije. Nemamo telefon, računalo niti bilo kakvu drugu opremu ili namještaj. Ovim putem zahvaljujem gospodinu dr. **Károlyu Harmathu** što nas s velikom ljubaznošću trpi u svojim opremljenim prostorijama. U posljednje vrijeme se govori o obnovi rodne kuće bana **Jelačića** u Petrovaradinu. Ona je velika i ima kapacitete za smještaj sve tri hrvatske udruge u Novom Sadu, odnosno Petrovaradinu, pa čak i neke druge sadržaje kao uslužne hrvatskim građanima ovdje. U svakom slučaju tražimo i tražit ćemo trajno i odgovarajuće rješenje za naš smještaj.

Ovogodišnja Preprekova jesen održana je u Kulturnom centru Novog Sada, u kojoj je posljednjih godina bilo ružne političke i nacionalističke priče...

U Kulturnom centru Novog Sada su nam ispunili sve uvjete za izvedbu našeg zahtjevnog programa, posebno

nastupa u svijetu poznate operne dive iz Hrvatske **Antonije Mirat** uz pratnju pijanistice **Marine Mikić**. Mi smo otvoreno Društvo. To piše u našem, a pretpostavljam i u statutima svih udruga nacionalnih manjina u Srbiji i nismo se obazirali na ružne političke i nacionalističke priče iz bliske prošlosti ove institucije. Ona također mora biti otvorena za sve koji se bave kulturom, posebno, ponovno naglašavam, proglašenjem Novog Sada za Europsku prijestolnicu kulture.

Kako Preprek surađuje s gradskim vlastima Novog Sada od osnutka do danas i koliko ste tom suradnjom zadovoljni?

Većina članova Društva jednostavno nije bila upoznata s kontaktima bivšeg vodstva i gradskih struktura, ili, možda, tih kontakata nije ni bilo, dok upravo od ove godine, promjenom vodstva, pokušavamo naći svoje mjesto u gradu. Naš nastup u Kulturnom centru Novi Sad je jedna od manifestacija po kojima smo u ovom gradu postali prepoznatljivi. Veliki broj naših sugrađana do sada nije znao da u gradu postoji hrvatsko kulturno društvo. Posjet našoj manifestaciji u Kulturnom centru je bio iznimno velik, što je pokazala prepuna dvorana, da ne kažem, tražio se stolac više.

Poznato je da se tijekom ratnih godina u Novom Sadu baš i nije bilo poželjno deklarirati kao Hrvat. U koliko je mjeri to stanje danas prevladano i kako na sve proživljeno u devedesetima gledate s ove distance?

U odnosu na prošlost tenzije su se smanjile, ali još uvijek postoji strah Hrvata da se javno izjasne kao Hrvati, osobito kada su u pitanju posao i egzistencija roditelja i djece kao i školovanje djece. S ove vremenske distance na razdoblje devedesetih gledam kao na nešto što se nikako ne smije ponoviti! Smatram da treba inzistirati na punoj istini o događanjima u ratu, te da se mora raditi na ekonomskom napretku cijele države, kako bi

se smanjili sukobi između nacija i smanjila mogućnost da se ti isti sukobi upotrebljavaju za zavaravanje naroda. Ima i vrlo pozitivnih pomaka. Ne možemo a da ne primijetimo povezivanje umjetnika, sportaša i ljudi drugih profesija u cijeloj regiji. Treba stvoriti uvjete da ovi tragični događaji jednom za svagda odu u povijest.

Kakvi su vam kontakti i suradnja sa subjektima kulture u matičnoj Hrvatskoj?

Na razini udruga imamo stalne kontakte s udrugama u Rešetarima i Čepinu, ove godine smo to proširili na Bilišće, a planiramo, isto do kraja ove godine, i odlazak u Đakovo. Svakako želimo da i to bude trajna suradnja. U gradu smo redoviti gosti *Novosadskog kluba*, a iduće godine planiramo da to bude i Gradska čitaonica. Ženska pjevačka skupina je ove godine sudjelovala na ljetnom festivalu *Summer in Adria*, nastupajući u Crikvenici i Senju. Za sve su članovi Društva uložili znatne svote svojega novca. To se također mora promijeniti.

Imate li uspostavljene odnose s Hrvatskom maticom iseljenika?

Za sada nemamo uspostavljene odnose s Hrvatskom maticom iseljenika ni u jednom obliću, ali smatram da bi bilo dobro, pa u skorijoj budućnosti namjeravamo uspostaviti kontakte i s njima.

Kako Preprek surađuje s institucijama hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji (HNV, ZKVH) i koliko ste tom suradnjom zadovoljni?

HNV i ZKVH su po meni poprilično zatvorene institucije, sve se svodi samo na službeno dopisivanje. Komunikacija među nama često je jednosmjerna, bez prave reakcije i pravog odgovora. Interesiranje djelatnika tih institucija za našu udrugu ne postoji, a indikativno je da je sličan odnos i prema drugim udrugama, osim nekoliko privilegiranih. To je primjetno i nismo zadovoljni njihovim radom. ZKVH je imao ove godi-

ne samo jedan radni sastanak s udrugama kulture Hrvata, koji nije iznjedrio nikakve promjene, poboljšanja i slično. Naše dvije u pisanoj formi pripremljene teme za taj sastanak, vezane za problematiku rada i financiranja udruga, ignorirane su kao da ne postoje.

Kako Preprek surađuje s matičnom državom Hrvatskom i koliko ste tom suradnjom zadovoljni?

Samo smo u nekoliko navrata kontaktirali e-mail porukama s Državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske, drugih kontakata s institucijama matične države nemamo. Nezadovoljni smo zainteresiranošću i naše matične države za kulturne udruge Hrvata u Srbiji, ali i tu postoje privilegirani. Uočljivi su posjeti hrvatskih dužnosnika isključivo Subotici i Tavankutu i njihovo doniranje tamošnjih udruga u novcu, opremi, knjigama i slično.

Boljka velikog broja udruga hrvatske nacionalne zajednice je osjetni nedostatak financijskih sredstava. Kakvo je stanje u Prepreku i kako rješavate ovo pitanje?

Stanje u HKUPD-u *Stanislav Preprek* je isto kao i u većini udruga. Ukoliko ne bi postojali članovi koji ulažu svoja sredstva, voze svoja auta, kupuju sve za što u udruzi nema novaca, mogli bismo već odavno, pučki rečeno, staviti ključ u bravu.

Pretpostavljam da Vam je dobro poznato stanje među pripadnicima hrvatske zajednice u Novom Sadu. Mogu li se Hrvati politički organizirati unutar svoje nacionalno-manjinske stranke, ili im preostaje članstvo u drugim političkim opcijama?

U našoj udruzi smo se dogovorili da politika ne može u nju. Pojedinci kao slobodni građani se, naravno, mogu baviti politikom, ali udruga neće. Kao predsjednica *Prepreka* ne mogu ni sugerirati odgovor na ovo pitanje, iako udruge čiji su predsjednici politički angažirani upravo spadaju u one privilegirane, o

kojima sam već govorila.

Postoji li način sprječavanja asimilacije Hrvata u Novom Sadu?

Da, to je u političkom smislu, upis svih Hrvata u poseban birački popis i glasovanje pri izboru svojih predstavnika po sistemu »jedan čovjek jedan glas«, a u kulturnom, to je upravo rad u udrugama. A rad udruga treba poticati, ne gušiti. Manifestacijama poput *Preprekovog proljeća* i *Preprekove jeseni* privukli smo masovno interesiranje posjetitelja. Kroz te manifestacije, osobito pisanom riječi na hrvatskom jeziku, ostavljamo trajan trag našeg postojanja ovdje. Time se umanjuje efekt asimilacije, a može i potaknuti one koji se kolebaju ili se boje pridružiti nam se i kroz rad u našim sekcijama slobodno iskazati svoju pripadnost hrvatskom narodu.

I za sam kraj, što će u budućnosti biti prioritet u radu vašega Društva?

Dvije prethodno navedene manifestacije su nam prioritet. Predstavljanje osme zbirke pjesama je već tradicionalna manifestacija na pokrajinskoj razini, a druga, zbirka kratkih priča, na putu je da to postane, s tim da je poezija nekakva intima naše udruge. Naime, u svakoj zbirci imamo samo tri eminentna pjesnika iz Hrvatske, dok za kratke priče raspisujemo natječaj za sve koji pišu na standardnom hrvatskom jeziku, bilo gdje da žive. Preko glazbeno-pjevačke sekcije nastojimo na najbolji način čuvati i promovirati hrvatski melos, a nastojat ćemo oživjeti i dramsku sekciju. Tradicionalna uzvratna gostovanja kod drugih udruga ćemo svakako nastaviti, a pokušat ćemo ih i proširiti i tako svojim nastupima i nastupima drugih kod nas, sačuvati svoj jezik, kulturu, običaje i dr. Priča za sebe je to što su članovi našeg Književnog kluba autori više od dvadeset objavljenih knjiga, gdje se njih nekoliko već može ubrojiti u hrvatske književnike, pjesnike, kolumniste.

Ivan Andrašić

SINIŠA TUMBAS LOKETIĆ, NOVI UREDNIK ZVONIKA

Osvježiti radoznalost vjernika

Želim puno raditi za Zvonik, da i dalje bude, prije svega, sredstvo jačanja vjere kod naših vjernika i onih koji rado čitaju ovaj list

Katolički list *Zvonik* djeluje na području Subotičke biskupije preko 20 godina. Od osnutka se promijenilo nekoliko urednika, a proteklog vikenda, 6. studenoga u prostorijama Subotičke biskupije izvršena je primopredaja dužnosti glavnog i odgovornog urednika – vlč. **Dragan Muharem**, urednik proteklih pet godina, predao je dužnost kolegi vlč. **Siniši Tumbas Loketiću**, također na pet godina. Novi urednik je za ovu dužnost izabran od strane hrvatskih svećenika Subotičke biskupije.

Vlč. Tumbas Loketić rodom je iz Subotice iz župe Isusovog Uskrsnuća, a bio je student Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu. Đakonski praktikum proveo je u Novom Sadu u župi Ime Marijino. Nakon svećeničkog ređenja svoju službu je nastavio u već pomenutoj župi, a sada je župnik u Selenči. Ondje je došao u lipnju ove godine.

LJUBAV I VRIJEME

Što za njega znači biti urednik *Zvonika* i koje novine planira uvesti u list, vlč. Tumbas Loketić kaže: »Urednik *Zvonika* prije svega znači imati puno ljubavi prema onome što radiš i što takva pozicija zahtjeva. Zbog toga sam i prihvatio mjesto glavnog urednika jer želim pored svojih župničkih obveza, posvetiti ljubavi i vremena našem *Zvoniku*. Ne samo da se od mene očekuje puno rada, nego i želim puno raditi za *Zvonik*, da i dalje bude, prije svega, sredstvo jačanja vjere kod naših vjernika i onih koji rado čitaju ovaj list. O promjenama koje ću zajedno s Uredništvom donijeti tre-

Vlč. Dragan Muharem i vlč. Siniša Tumbas Loketić

baju prije svega osvježiti radoznalost vjernika i ojačati ljubav prema *Zvoniku*. Vjerujem da u budućnosti koja je preda mnom i mojim suradnicima u uredništvu, donosi mnogih lijepih i novih stvari u *Zvonik*. O tome ne bih sada detaljnije govorio jer je preda mnom najprije zadatak da imenujem članove glavnog Uredništva, odnosno ljude koji će zajedno sa mnom donositi odluke i svakodnevno raditi na svakom broju *Zvonika*.« Povodom aktualizacije web stranice *Zvonika*, vlč. Tumbas Loketić ističe da je svjestan da je ovaj vid komunikacije i dijeljenja informacija veoma značajan te da će na tom pitanju poraditi vrlo brzo.

Vlč. Tumbas Loketić nedavno je pokrenuo i web stranicu *Svjetlo vjere* sa skupinom vjernika koje je upoznao za vrijeme boravka u Novom Sadu. »Imao sam ideju da je ovim našim prostorima potrebna jedna takva

web stranica te sam zajedno sa svojim prijateljem **Nikolom**, došao do ove ideje. Vrlo brzo tim oko ove ideje se širio. Tako danas za *Svjetlo vjere* piše prof. dr. Med. **Robert Semnic** radiolog u Švedskoj, psiholog **Maja Pavlov**, vlč. Dragan Muharem, pejzažni arhitekta **Jelena Pinter**, student turizma **Ivan Dodig**, **Nikola Knezi** student medicine i moja malenkost.«

Od aktivnosti u župi u Selenči vlč. Tumbas Loketić ističe da uskoro započinje tečaj za bračne parove koje će imati psiholog Maja Pavlov. Redovito, svakog četvrtka imaju organizirano klanjanje pred Presvetim. Također, tu je susret s ministrantima jednom tjedno, druženje s mladima, i polako se započinje sa župskim vjeronaukom.

UDIJELENJE POVJERENJE

U osvrtu na proteklih pet godina, koliko je uređivao list,

vlč. Muharem ističe dvije značajne obljetnice – 20 godina postojanja *Zvonika* te izlazak 250. broja. Kako kaže, to su prigode koje ukazuju na neprekinuti kontinuitet unatoč mnogobrojnim poteškoćama s kojima se susreću tiskani mediji, napose u manjinskim zajednicama. Osim ovoga, vlč. Muharem kaže da su započeli i s publiciranjem tekstova pojedinih autora, knjiški ih uobličavajući.

»Katolički mjesečnik *Zvonik* vidim kao jednu živu stvarnost koja ne smije postati statična već uvijek iznova pomlađivana i osvježavana. Mlađega kolegu, vlč. Sinišu, vidim kao potrebno osvježanje našem listu, jer svaki novi urednik uvijek donese nešto novoga, drugačijega, ali uvijek u dosljednoj vjernosti onome primarnome cilju – medijskim putem prenijeti Radosnu vijest čitateljima te ih informirati o događanjima u Crkvi i našoj zajednici. Drago mi je to što su svi dosadašnji urednici ostali živo aktivni u kreiranju lista, pa tako se i ja dajem na raspolaganje novom uredniku kao suradnik, nastojeći i dalje sudjelovati u misiji koja traje već 23 godine. Na zadnjem susretu zahvalio sam članovima uredništva te svim suradnicima, dopisnicima, podupirateljima i naravno čitateljima. Svakako da sam imao svojih nedostataka i nesavršenosti, znam da je trebalo i moglo biti bolje, ali Bogu sam ponizno zahvalan što mi je bila udijeljeno povjerenje naših svećenika i vjernika da služim našem *Zvoniku*«, kaže vlč. Muharem te hvali i živu suradnju s tjednikom *Hrvatska riječ*.

J. Dulić Bako

Adaptacija crkve u Rumi

Katolička crkva Uzvišenja Svetog križa u Rumi, iz općinskog proračuna grada, dobila je 200.000 dinara za adaptaciju stropa i sakristije. Sredstvima, jednim dijelom dobijenim iz župne zajednice, a drugim od sredstava grada, započeti su radovi na sanaciji crkve. Sredstva iz općinskog proračuna dodijeljena su temeljem natječaja koji se svake godine raspisuje za crkve i vjerske zajednice. Prošle godine Katolička crkva u Rumi od sredstava dobijenih od općine u iznosu od 300.000 dinara iskoristila je za uređenje ograde oko crkve. »Kao župnik crkve Uzvišenje Svetog križa zahvaljujem se rukovodstvu općine Ruma što je svojom odlukom našoj župnoj zajednici u Rumi dodijelila ova sredstva. To je jedan lijepi znak dobre volje općine Ruma u smislu unaprjeđenja zajedničkih odnosa. Moj prethodnik, vlč. **Željko Tovilo**, započeo je opsežne radove na obnovi crkve, međutim ostali su za završiti još neki manji radovi, a među njima i ova adaptacija. Radi se u biti o unutrašnjem dijelu zgrade, potkrovlju, jer je za vrijeme prethodnih radova došlo do prokišnjavanja«, rekao je vlč. **Ivica Čatić**. Župnik ističe i da je dosadašnja suradnja s općinom Ruma bila »vrlo korektna i svaki put kada je od strane zajednice podniet zahtjev za sredstva, njihova molba je bila uslišena.

S. D.

Piše: dipl. theol. **Ana Hodak**

Čovjek se uvijek želi osjećati sigurno, stoga nastoji u svakom pogledu osigurati svoju imovinu i svoj život. No, na mnoge stvari ne može utjecati i, prije ili kasnije, shvati da sigurnost ne postoji, da on sam ne može ništa sebi sačuvati, jedini koji to može je Bog. Isus je u jednom govoru upozorio ljude da na ovom svijetu nema sigurnosti (usp. Lk 21,5-19).

BOŽJA PRISUTNOST

Isusovom govoru o strahotama koje će zadesiti ovaj svijet prethodi židovsko divljenje Hramu. On jeste bio velebna građevina, koja je zaustavljala dah i svojom veličinom i svojom ljepotom. Židovi nisu znali za štednju kada su ga gradili, te je bio nadaleko poznat po svojoj ljepoti i monumentalnosti. Oni su smatrali da Hram jednostavno mora biti velik i prekrasan, jer je u njemu Božja prisutnost. Stoga je on svojim izgledom morao biti donekle dostojan Božje veličine.

Židovi su na svoj Hram bili izuzetno ponosni, a istovremeno on je za njih značio Božju prisutnost, te su smatrali da se Bog može istinski susresti jedino u hramskom prostoru. Stoga su Židovi iz drugih krajeva zemlje hodočastili u Jeruzalem. Zato su ih poput groma morale pogoditi ove Isusove riječi: »Doći će dani u kojima se od ovoga što motrite neće ostaviti ni kamen na kamenu nerazvaljen« (Lk 21,6). No, ovo je bilo

Sigurnost u Bogu

poput sažetka brojnih proročkih riječi da se Božja prisutnost ne može vezati za jednu građevinu, koliko god ona velebna bila, već se vezuje za vjernost naroda. Bog je prisutan tamo gdje ga se poštuje, gdje se vrše njegove zapovijedi, gdje ga se ljubi i sluša. U povijesti Izraela on je to pokazao mnogo puta. Bio je uz njih gdje god da su bili, ako su mu bili vjerni, a svako njihovo nevjerstvo bilo je kažnjeno odsustvom Božje pomoći. Bog se ne vezuje za prostore i građevine. Kad one nestanu, kad nas prilike izmjestite s određenog prostora, Bog ostaje s nama ako mu mi ostajemo vjerni gdje god da se nalazimo.

ISUSOVO UPOZORENJE

Isus na govor o budućnosti Hrama nadovezuje govor o budućnosti svijeta. Njegovi slušatelji žele znati kada će doći svršetak i njegov drugi dolazak, no on im ne daje precizan odgovor, nego im daje upozorenje: »Pazite, ne dajte se zavesti. Mnogi će doista doći u moje ime i govoriti: 'Ja sam' i: 'Vrijeme se približilo!' Ne idite za njima.« (Lk 21,8) U prvim kršćanskim vremenima iščekivanje skorog svršetka svijeta bila je česta pojava. Vjerovali su da će za njihovog života Krist ponovno doći i suditi svijetu, iako to Isus nikada nije rekao. On ih je samo pozvao na pripravnost, te im otkrio s čime će se sve suočiti u budućnosti.

Isus upozorava svoje nasljedovatelje da ih očekuju brojne nedaće prije nego li dođe svršetak svijeta. Bit će svjedoci različitih prirodnih katastrofa, koje će poharati zemlju, kao i sukoba i ratova. No, najgore će biti to što će oni baš zbog vjere u Krista biti progonjeni i osuđivani, bit će u stalnoj opasnosti. Isus ih ovim upozorenjima ne

želi zaplašiti, nego napomenuti da ništa na ovom svijetu nije sigurno, već je sve izloženo prolaznosti i propadanju na bilo koji način. No, i u najavi loših stvari Isus naviješta Radosnu vijest i obećava sigurnost koja nije od ovoga svijeta u kojem sve prolazi: »Ali ni vlas vam s glave neće propasti. Svojom ćete se postojanošću spasiti.« (Lk 21,18-19) On će svoje vjerne nasljedovatelje zaštititi. Vjera u njega i svjedočenje za njegovo ime pobjeđuje sve protivštine. Jedino to nudi neprolaznu sigurnost.

JESMO LI VJERNI?

Današnji čovjek više nego ikad teži za sigurnošću u svim područjima života. Toliko se oko nje trudi da mu ne ostaje vremena za Boga. A jedino u Bogu je može pronaći. Kršćani prvih vremena su bili progonjeni, u stalnoj opasnosti, ali su bili radosni i bez straha. Željeli su dati život za Krista i tako posvjedočiti svoju vjeru u ljubav prema Spasitelju koji je umro za nas na križu. U ovom svijetu sve je prolazno i čovjek se jednostavno mora mučiti i proživljavati različite neugodne stvari. A mi se danas samo bojimo hoćemo li zbog vjere biti negdje javno prozvani, hoće li nam netko prigovoriti, a vrlo često pogrešno mislimo da su neke neugodnosti došle jer smo javno priznali se kršćanima, katolicima, jer smo išli u crkvu, a djecu upisali na vjeronauk... Sve to pokazuje da nemamo dovoljno vjere, da ne vjerujemo u Isusove riječi da on čuva svoje, da za njih brine, te da nismo spremni u nekim trenucima prividnu sigurnost ovoga svijeta zamijeniti za sigurnost koju nudi Bog. Vjera prvih kršćana može nam poslužiti za uzor i preispitivanje.

MINI INTERVJU: TANJA ŠEGRT, KAPETAN ŽRK SONTA

Lopte koje imaju oči

Ove jeseni, u šesnaestoj godini života, snovi **Tanje Šegrt** ostvaruju se jedan za drugim. Upisala je željenu školu, ustalila se u prvoj ekipi Ženskog rukometnog kluba *Sonta* i postala njezin kapetan. Ima izuzetno jak i precizan udarac, a lopte kojima razigrava suigračica *imaju oči*. Voljni moment vrlo joj je izražen, a za svoje godine ima fantastično izgrađene radne navike.

Trener ŽRK *Sonta* **Stevan Mihaljev** kaže da ste prije svega lijepo odgojena djevojka, ali i rukometašica koju bi u svojoj ekipi poželio svaki stručnjak. Koliko Vam gode takve ocjene?

Svi mi kažu da sam za svoje godine preozbiljna, ja bih rekla da je to odraz kućnog odgoja. Svaki trening nastojim odraditi maksimalno, svaku utakmicu odigrati s punom dozom odgovornosti. Osobito sam ponosna na povjerenje trenera **Mihaljeva**, koji me je promovirao u kapetana ove mlade ekipe. Ipak, najponosnija sam na svoje roditelje, koji su me oduvijek usmjeravali i bili mi najveća potpora u dosadašnjem dijelu života.

Kada ste počeli s rukometom?

Rukomet sam počela trenirati u 4. razredu u rukometnoj sekciji OŠ *Ivan Goran Kovačić*. Odmah sam znala da je to moj sport. Osim u rukometu, za našu školu sam nastupala i na natjecanjima u nogometu i odbojci. Klubu sam priključena u prvenstvenoj sezoni 2011./12. godine. Početak igranja u prvoj postavi ŽRK *Sonta* za mene je bio veliki napredak, ali i dobra prilika da pokažem svoje sposobnosti.

Već ste promijenili nekoliko trenera. Što ste naučili od njih?

Da se nitko ne bi uvrijedio, od svakog po nešto. Svaki od njih ima svoj način rada i svaki se u ponečem razlikuje od ostalih. Najveće samopouzdanje stekla sam kod prof. **Gorana Matića**. Kod njega sam dobila i prvu priliku da zaigram u prvoj postavi. Nakon njegovog povlačenja došle su **Jelena Danilović** i **Terezija Bukovac**. Bile su veliki motivatori, bivše igračice, koje su znale s nama. Kod svih sam na svakom treningu radila s puno truda, što je bilo vrlo očito po napretku u igri. U kapetana, na moj ogromni ponos najmlađeg u povijesti sončanskog rukometa, promovirao me je sadašnji trener **Stevan Mihaljev**.

Koja Vam je omiljena pozicija u ekipi?

Omiljena mi je pozicija srednjaka. Na tom mjestu se najbolje snalazim. Smjenom generacija u klubu preko noći sam se našla među nekoliko starijih igračica, većina su djevojčice iz osnovne škole. Trener mi je povjerio organizaciju igre i mislim da sam u tome dosta uspješna.

Kako planirate budućnost?

Idem u Srednju ekonomsku školu u Somboru, a u planu mi je i studij. Nadam se da će mi ostati vremena i za moj omiljeni sport. Međutim, ukoliko se školske i sportske obveze budu sudarale, zna se – škola će uvijek imati prioritet. No, nikada se ne zna, sve će pokazati vrijeme.

Ivan Andrašić

IGRA

Igre pogađanja

Ova igra zna biti vrlo zabavna. Podijelite se u ekipe. Prva ekipa zajedno izabire riječ za suprotnu ekipu. Odabranu riječ napiše se na papir i daje samo jednom članu suprotne ekipe. Taj član ju pročita za sebe i u 30 sekundi (ili kako odaberete) mora objasniti riječ svojoj ekipi, ali ne smije koristiti korijen te same riječi. Na banalnom primjeru: ako je riječ nož – igrač će reći »ono čime režemo povrće«. Dakako, pazite da odaberete riječi koje će se teže moći objasniti. Kako biste objasnili riječ gledati, skakanje, ili mišljenje, a da ne koristite korijene tih riječi? Malo teže, zar ne? Isto tako, gestikuliranje i

pantomima bi trebale biti zabranjene. Poanta je da se naučite izražavati, snalaziti, da proširujete vokabular i, dakako, da puno puta zapnete i dobro se nasmijete.

Sljedeća je igra na sličnu foru. Prva ekipa odabire riječ za drugu, a igrač ju za svoju ekipu u ograničenom vremenu mora nacrtati. Također pokušajte odabirati teže predočive riječi, npr. evolucija, brak, samoća, vijest, itd. Dakako, imajte na umu dob igrača i nemojte mu previše zaprijeti.

Sljedeća igra se ne igra u grupama. To je igra smiješnih pitanja i još smiješnijih odgovora. Sjednite u krug. Svaki igrač na vrhu papira napiše pitanje koje počinje sa zašto. Zatim se papir presavije tako da se pitanje ne vidi i daje susjedu koji napiše odgovor koji počinje sa Zato što. Na kraju se smiješne kombinacije pitanja i odgovora naglas pročitaju.

Ova je igra slična prethodnoj: sjednite u krug (što vas je više, to bolje!) Svatko na početak papira (štedite mjesta!) napiše jednu rečenicu. Papir se predaje igraču do sebe. Taj drugi igrač pročita rečenicu te mora nacrtati tu rečenicu na istom papiru. Kada je gotov, dio papira s rečenicom mora presaviti, kako se ona ne bi vidjela, te papir (sada samo s crtežom) dati sljedećem igraču u krugu, koji na temelju crteža piše rečenicu (što taj crtež predstavlja). On presavija crtež i ostavlja svoju rečenicu te ju daje sljedećem igraču koji crta crtež. Tako se nastavlja u krug, simultano (svi crtaju crteže, presavijaju, daju drugome, svi pišu rečenice itd.) Na kraju se papir otvara i čudni rezultati se pokazuju svima, vrlo vjerojatno na opći smijeh cijele grupe. Budite kreativni u smišljanju rečenica. »Tko rano rani, dvije sreće grabi« zasigurno je teže nacrtati od »mačka je na drvetu«. Ipak, ako su najmlađi u pitanju, i druga opcija će biti zabavna!

TV PREPORUKA

PONEDJELJAK 14. STUDENOGA, HRT1 21.35

CSI Hrvatska: Provale i krađe

dokumentarna serija

Epizoda (broj): 6 PROVALE I KRAĐE

Tzv. zagrebački fantom izluđivao je policiju provaljujući u domove uglednih i imućnih građana, nerijetko poznatih poslovnih ljudi i političara, ne bili iz njih rjeđe uzimao novac,

a češće trofeje, tretirajući provale kao svojevrsan hobi sa socijalnom porukom. U Puli je provalnike zanimao samo novac, zbog čega su iz zlatarnice trgovačkog centra odnijeli svaki komad zlata kojeg su se mogli dočepati u svom divljačkom, ali dobro organiziranom noćnom pohodu. Iz frizerskog salona u Zaboku policija dobiva nesvakidašnju dojavu – zaposlenicu je netko vezao, opljačkao i izrezao britvicom.

Dokumentarna serija *CSI Hrvatska*, autora **Jadranke Cicvarić Šiftar** i **Predraga Šiftara**, na male ekrane dovodi ljude koji prvi stižu na mjesto zločina. Serija je

snimana na autentičnim lokacijama na kojima su se dogodili neki od medijski najpoznatijih i za policiju najsloženijih zločina.

Ekipa je seriju pripremala punih pet godina i realizirana je partnerski s MUP-om, Ravnateljstvom policije i policijskim upravama širom Hrvatske.

Voditelj: **Velimir Grgić**Redatelj: **Hrvoje Mabić, Dario Lonjak**Scenaristi: **Jadranka Cicvarić Šiftar, Predrag Šiftar, Velimir Grgić**Urednik: **Tomislav Mršić**Produkcija: **Interfilm** za HRT

KNJIGA

IVICA IVANAC

Gospodar munja

Nikola Tesla, jedan od najvećih umova XX. stoljeća ova knjiga prati njegov život od djetinjstva u rodnom Smiljanu, preko školovanja u europskim metropolama, do odlaska u Sjedinjene Američke Države gdje se zapošljava u laboratoriju **T. A. Edisona**, kada zapravo započinje njegov strelovit znanstveni uspon.

Ivica Ivanac je autor je kazališnih drama (*Zašto plačeš tata?*, *Odmor za umorne jahače* ili *Don Juanov osmeh*, *Julija* i dr.), televizijskih serija (*Kapelski kresovi*, *Nikola Tesla*, i dr.), radio-drama (*Čovjek i njegova žena*, *Ponoćno sanjarenje* i dr.) te knjiga za djecu i mladež (*Najljepši posao na svijetu*, *Maturanti*, *Gospodar munja*, i dr.). Mnoge su mu drame prevedene i emitirane u inozemstvu.

PJESMA ZA DUŠU:

Ja ti priznajem E.T.

Ljubav je došla tiho
i u meni promijenila sve
i kao da prije nije nikoga bilo
baš nikoga kraj mene

u toj ljubavi sreća se rodi
i umre za jedan dan, o, jedan dan

Dok vrijeme prolazi ja trebam te
dok vrijeme prolazi gubimo sve
ako priznam ti sad
što dugo krijem u sebi
možda zauvijek izgubim te

Ja sad molim i više me nije sram
jer u ljubavi sreća se rodi
i umre za jedan dan

Ref.

Ja ti priznajem
da boli me i neću žaliti
ja u tebe vjerujem
ja za tebe umirem

Ja ti priznajem
sve je dobro od kada te znam

IDEMO LI VEČERAS U KAZALIŠTE? (33.)

Pripema: Milovan Miković

Razdoblje muzičke grane, opere i baleta

Počevši od osnutka subotičkog Hrvatskog narodnog kazališta zamjetna je nakana njegovih vodećih aktera, uobličavanje takve teatarske scene koju će u što je moguće većoj mjeri karakterizirati naglašena sinergija – riječi (glasa), glazbe i pokreta. U tom se kontekstu pored očekivanja i/li poruka što ih gledateljima treba pružiti dramsko djelo i te kako valja skrbiti što će se sve još i kako naći na sceni. Stoga i prije no što će javno biti proklamirana ambicija osnutka Opere i baleta, ansambl HNK već postavlja (7. XI. 1946.) operetno djelo **Franca Lehára**, *Ševa*. Zatim se poduhvata (4. I. 1947.) *Dame s kamelijama* **Alexandra Dumasa**, nakon kojega uslijedi postavka **Sylve Imrea Kálmána** (1. II. 1947.), te *Crvenkape Vladimira Nazora*, (12. II. 1947.), prema scenskoj glazbi **Milana Asića**. Onda ponovno Lehár i njegova *Zemlja smješka* (5. XI. 1947.). Nakon toga članovi netom stasalog ansambla odvažili su se i postavili (12. VI. 1948.), operu **Giacoma Puccinija** *Tosca*. Nadalje, *Malu Floramy*, **Iva Tijardovića** (1. II. 1951.), *Madame Butterfly*. **L. Illicca** i **G. Giacosa**, također na Puccinijevu glazbu, (19. VI. 1951.), pa *Moranu*, **Jakova Gotovca** (27. II. 1952.) i *Prodanu nevjestu*, **Bedriha Smetane** (23. VI. 1952.).

SMJELI I ODLUČNI KORACI

Osobito se značajnim drži postavljanje djela **Nikola Šubić Zrinski**, *Teodora Körnera* i *Huga Badalića*, što ga je uglazbio: **Ivan pl. Zajc**, (23. X. 1952.), nakon toga uslijedit će komad *Három a kislány* (Tri djevojčice), na glazbu, **Bartsch H. Berte**: **F. Schuberta**, (13. XII. 1952.) pa *Traviata*, **Giuseppe Verdija** (5. I. 1953.). Dočim prekretni-

Prizor iz *Madame Butterfly* (1951.), Aleksandar Marinković, Petar Kopunović i Klara Peić

cu u komadima s igranjem i plesom predstavlja scenska postavka *Ballett divertissementa* u režiji i koreografiji **Radomira Miloševića**. Izveden je nadalje **János Vitéz**, **Kasoha Pongráca**, (23. X. 1953.), pa *Figarov pir*, **W. A. Mozarta**. Prva bunjevačka opera *Dužijanca* dr. **Josipa Andrića** i *Cavalleria rusticana* postavljeni su u istom danu (29. IV. 1953.) pa su uslijedile *Hoffmanove priče*, **Jacquesa Offenbacha**, zatim **János Vitéz Bakonyi Károlya**, a glazba **Kacsoh-Pongraca**, (23. X. 1953.), *Carmen*, **Georgesa Bizetta**, (26. I. 1954.). *Bajazzo*, **Ruggera Leoncavalla**, *Vila lutka*, balet od **Josefa Bayera**, u koreografiji i režiji **Radomira Miloševića**, *Capriccio espagnola*, balet na glazbu **Rimsky-Korsakova** (19. V. 1954.).

SCENSKI DJELATNICI I STALNI GOSTI

Navedena i druga glazbeno scenska djela ostvario je Umjetnički savjet u sastavu: **Milan Asić**, **Radomir Milošević**, **Miklós Bermel**, **Rudolf**

Nemeth, **Borislav Pašćan**, **Béla Gizur**, **Irena Žilinska**, **Matija Merković**, **János Buzás**, **Margita Vad Dormán**, **Béla Tikvici**. Dirigenti: **Milan Asić** i **Borislav Pašćan** i Korepetitori: **János Buzás**, **Margit Vad Dormán** i **Adela Činčak**.

Istaknuti solisti i gosti: **Jelka Asić**, **Lajós Bodrogi**, **Ana Ivanišević**, **Petar Kopunović**, **Dragutin Margetić**, **Aleksandar Marinković**, **Vanja Matulić**, **Rudolf Nemeth**, **Marija Pec**, **Béla Tikvicki** i **Ivan Vargović**, **Nikola Cvejić**, **Matija Skenderović**, **Anda Arandelović**.

Zbor: **Ivan Bačlija**, **Katarina Bačlija**, **Jelisaveta Balaž**, **Antun Crnjaković**, **Nikola Dulić**, **Ruža Gion**, **Ruža Horvat**, **Ružica Horvat**, **Stevan Horvat**, **Rozsa Juhas**, **Angelina Klinovski**, **Lajós Kovács**, **Vera Kovács**, **Matija Merković**, **Analiza Mezei**, **János Nádaí**, **István Nagy Páll**, **Magdalena Peić**, **György Pölhe**, **József Poka**, **Maria Szücs**, **Zoltán Simonyi**, **Marko Suturović**, **György Sipos**, **Anica Šokčić**, **Ruža Tikvicki**, **Marija Temunović**, **Ljubica Teodorović**, **Piroska**

Toth, **Bruno Vujković**, **Kalman Vuković** i **Aleksandar Ugrinov**.

Balet i koreografi: **Boginja Krstić** i **Radomir Milošević**, **Edita Anau**, **Marija Dovat**, **Ljubica Horvat**, **Olga Valentić**, **Bojka Krnjajski**, **Monika Tikvicki** i **Irena M. Žilinski**.

Orkestar: **Tibor Berke**, **Miklós Bermel**, **Josip Bodrić**, **Stevan Darvaš**, **Ivan Dovat**, **Béla Gizur**, **József Grebenar**, **Villim Brebener**, **Károly Hofman**, **Josip Horvat**, **Antun Jager**, **Ferdinand Jamborek**, **József Jonás**, **Emilian Kačina**, **Ernest Király**, **Josip Kovač**, **Miroslav Kunc**, **Mihály Kurina**, **Ferenc Kurina**, **András László**, **Vince Meszáros**, **Pero Nićetin**, **Ignjat Nedo**, **Andrija Njers**, **Miloš Pilić**, **Viktor Pinkava**, **Károly Peregi**, **Nikola Pecko**, **László Jonás**, **Ivan Rac**, **Ádám Sárközi**, **László Toth**, **Pero Tumbas**, **Petar Vuković**, **Stevan Weber**, **Mihály Zilihi**, **Vasilije Ustjenko**, **Ljudevit Ujházi**. Šaptač: **Gizela Balaš** i Inspicijent: **Mirko Vojnić**. Uz navedene po potrebi sudjeluju Subotička filharmonija, te zborovi Zanatlijskog pjevačkog društva i Učiteljske škole.

Križari u Monoštoru

Prikazana fotografija je iz albuma obitelji **Vakoš** u Monoštoru, a na njoj su članovi monoštorskog Križarskog bratstva i sestrinstva. I tko zna, možda bi ova fotografija ostala pohranjena negdje u mojoj osobnoj arhivi da nisam naišla na tekst **Ivana Kovača** objavljen u listu *Miroљub* prije desetak godina upravo o križarskom bratstvu i sestrinstvu u Monoštoru. Ovdje je fotografija, ovdje je priča pa zašto u rubrici *Priča o fotografiji* ne ispričati i priču o monoštorskim križarima.

Piše Kovač da je između dva svjetska rata kulturni život u Monoštoru bio bogat, a organiziranjem kulturnih i zabavnih programa bavilo se nekoliko udruga. Prva je bila Šokačka čitaonica osnovana 1920. godine, zatim Švapsko-njemački prosvjetni savez (poznatiji kao Kulturbund) osnovan 1925. godine, Sokolsko društvo koje je počelo raditi 1929., Križarsko bratstvo i sestrinstvo čiji se početak rada vezuje za 1933. godinu te Mađarsko kulturno društvo osnovano 1937. godine i na koncu Hrvatsko seljačko pje-

vačko društvo *Šokac* osnovano 1940. godine.

KULTURNA DJELATNOST

Križarsko bratstvo i sestrinstvo okupljalo je monoštorsku djecu i mladež, a njihov duhovni vođa bio je kapelan **Ivan Lebović**. Članovi su u bratstvo primani u crkvi, nedjeljom u vrijeme velike mise, a nedjeljom su, ali popodne, i održavali svoje sastanke i to u jednoj kući u Dolskoj ulici. Svaki novi član dobivao je po pristupanju bratstvu značku koju je svećenik posvećivao. Na znački su bila ispisana tri slova – EŽA, što je značilo euharistija, žrtva, apostolat. Zaštitnik križara bio je sv. **Ivan Evandelist**, križarski pozdrav bio je *Bog živi*. Monoštorsko križarsko bratstvo osnovano je s jeseni 1933. godine, a naredne 1934. godine na proštenje (Sveti Petar i Pavao) posvećene su zastave križara. Kako piše Kovač, kupljene su od dobrovoljnih priloga mještana. Zastavu je na velikoj misi blagoslovio svećenik **Franjo Piuković**.

Na sastancima križara održavana su predavanja i pripremane

su različite priredbe, ali vodilo se računa i o vjerskom odgoju djece i mladeži. Kovač piše da su križarice već ožujka 1934. godine izvela dva kazališna komada religijske sadržine, a **Stjepan Pašić** i **Nikola Periškić** kao *Tuna* i *Luka*, obučeni u šokačku nošnju i maskirani kao starci vodili su razgovor o tadašnjoj krizi i promjenama u ponašanju mladih. Aktivni su križari bili i za Uskrs i te 1934. pripremili su kulturni program za narod. Ostalo je zabilježeno da je dio tog programa bio i recital u kome je sudjelovao i tada gimnazijalac **Stipan Bešlin**. Prikazana su i dva kazališna komada, od kojih je jedan bio na njemačkom jeziku.

SUSRET U SUBOTICI

Monoštorski križari bili su sudionici Prvog zborovanja križara, koje je održano na dan sv. Mihovila, 29. rujna 1935. godine u Subotici. Domaćini su bili križari iz Subotice, a njihovi gosti križari iz Monoštora, Sombora, Bača, Čonoplje, Bajmaka, Tavankuta, Sonte i Vajske. Kako bilježi Kovač,

iz Monoštora su sudjelovala 23 mladića križara. Tijekom nekoliko godina rada monoštorski križari dobili su pohvale križara iz Zagreba. No, njihovu aktivnost, kao i rad drugih udruga u Monoštoru, prekinuo je dolazeći Drugi svjetski rat.

I u ovoj priči o križarskom bratstvu u sestrinstvu trebamo dodati i da su križari bili aktivna udruga i u Somboru i polovicom 30-tih godina prošlog stoljeća kada se *Bunjevačko kolo* podijelilo na Hrvate i ne-Hrvate, a HKD *Miroљub* još nije bio osnovan – križari su u Somboru bili nositelji hrvatske nacionalne i kulturne ideje. Izdvojeni članovi *Bunjevačkog kola* u suradnji s križarskim bratstvom u Somboru organizirali su i prvu *Dužionicu* 1935. godine. S križarima su gostovali u Osijeku gdje je njihov nastup izazvao pozornost javnosti, a primili su ih tadašnji vodeći hrvatski političari. Kako je u zapisniku s osnivačke skupštine *Miroљuba* zabilježio tajnik **Ladislav Vlašić** »u krilu križarstva rađa se i *Miroљub*«. Ipak, kasnije su se križari i *Miroљub* razili.

Z. Vasiljević

REZULTATI KVIZA ČITAM 100 NA SAT

Ivan Skenderović i David Kozma putuju u Zagreb

Puna dva mjeseca trajao je kviz *Čitam 100 na sat* Knjižnica grada Zagreba. I naši učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u Subotici, Maloj Bosni, Tavankutu i Đurđinu ili predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Žedniku

To su **Ivan Senderović** iz OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta i **David Kozma** iz OŠ *Matko Vuković* iz Subotice. Ova informacija je objavljena na mrežnoj stranici Knjižnica grada Zagreba, a može se pročitati i na portalu Gradske knjižnice Subotica. Ivanu i Davidu je pripala čast

su se posredstvom Gradske knjižnice Subotica uključili u ovaj Kviz za poticanje čitanja. Bio je veoma interesantan. Trebalo je pročitati knjige **Snježane Babić Višnjić** *Krugovi na vodi*, **Mire Gavrana** *Ljeto za pamćenje* i **Nene Lončar** *Bio sam pas i opet sam* te se poslužiti određenim online izvorima i potom popuniti online upitnik na mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba. Više od 150 djece iz Subotice i okolice sudjelovalo je u ovom kvizu a najsretnijima su pripale i nagrade.

da putuju u Zagreb na završnu priredbu i javno izvlačenje nagrada koje je zakazano za 15. studeni u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Uz sve to posjetit će i Sajam knjiga Interliber ali i druge programe jer će u Zagrebu boraviti četiri dana.

XV. POKRAJINSKA SMOTRA RECITATORA

Praznik poezije

Najbolji recitatori iz cijele Vojvodine susreli su se 4. studenoga u Subotici. Oko devedesetero učenika osnovnoškolske i srednjoškolske dobi iz Sonta, Lemeša, Berega, Monoštora, Vajske, Plavne, Srijemske Mitrovice, Sota, Petrovaradina, Tavankuta, Đurđina, Žednika, Male Bosne i Subotice sudjelovalo je na XV. Pokrajinskoj smotri recitatora koju tradicionalno organizira Hrvatska čitaonica. Podijeljeni u tri skupine natjecali su se u lijepom kazivanju poezije na hrvatskom standardnom jeziku, bunjevačkoj ili šokačkoj ikavici. Iako su svi sudionici nagrađeni knjigom, tročlani žiri (**Vesna Kljajić Ristović** i **Sanja Moravčić**, glumice Narodnog kazališta u Subotici i **Željka Zelić**) je proglasio pobjednike smotre koji su osvojili nagradni izlet u Osijek.

To su:

Mlađi uzrast (učenici od I. do IV. razreda osnovne škole):

1. Anastasja Božić, OŠ *Ivan Goran Kovačić* Sonta
2. Sara Dulić, OŠ *Vladimir Nazor* Đurđin
3. Iva Francisković, OŠ *Matko Vuković* Subotica
4. Marija Magdalena Huska, OŠ *Ivan Milutinović* Subotica
5. Mihaela Rica, OŠ *Moša Pijade* Bereg
6. Ivan Štimac, HKPD *Jelačić* Petrovaradin
7. Lana Vojnić Hajduk, OŠ *Ivan Milutinović* Subotica
8. Martin Vukov, OŠ *Matko Vuković* Subotica
9. Luka Vuković, HPKD *Matija Gubec* Tavankut
10. Leon Žarko, OŠ *Sveti Sava* Srijemska Mitrovica.

Srednji uzrast (učenici od V. do VIII. razreda osnovne škole):

1. Miljana Andrašev, OŠ *22. oktobar* Monoštor
2. Josipa Dulić, HKPD *Đurđin* Đurđin
3. Ivan Huska, Hrvatska čitaonica Subotica
4. Zdenko Ivanković, KD *Ivan Antunović* Subotica
5. Katarina Ivanković Radaković, HKC *Bunjevačko kolo* Subotica
6. Luka Ješić, OŠ *Matko Vuković* Subotica
7. Claudia Karan, Hrvatska čitaonica Subotica
8. Donna Karan, OŠ *Matko Vuković* Subotica
9. Anđela Klecin, OŠ *Ivan Goran Kovačić* Sonta
10. Kristina Kujundžić, KD *Ivan Antunović* Subotica
11. Tereza Kujundžić, HKC *Bunjevačko kolo* Subotica
12. David Kuruc, OŠ *Ivan Goran Kovačić* Sonta
13. Teo Margetić, Udruga *Naša djeca* Subotica
14. Marko Mendan, HKD *Šid* Sot
15. Petar Pečerić, Hrvatska čitaonica Subotica
16. Zorica Ring, HKUPD *Matoš* Plavna
17. Josipa Stantić, HKPD *Đurđin* Đurđin
18. Martina Vojnić Tunić, HKC *Bunjevačko kolo* Subotica.

Uz njih na izlet će kao nagradu za trud ići i:

19. Kristina Kemenj, HBKUD *Lemeš* Lemeš
20. Dražen Lešnjaković, OŠ *Ivan Milutinović* Mala Bosna
21. Martina Maksuti, OŠ *Ivan Milutinović* Subotica
22. Renata Skenderović, OŠ *Pionir* Žednik
23. Lucija Vukov, Udruga *Naša djeca* Subotica.

Stariji uzrast (srednjoškolci):

1. Maja Andrašić, Gimnazija *Svetožar Marković* Subotica
2. Ana Dulić, Gimnazija *Svetožar Marković* Subotica
3. Marina Pismestrović, HKC *Srijem* – Hrvatski dom Srijemska Mitrovica
4. Katarina Piuković, HKC *Bunjevačko kolo* Subotica
5. Milica Vuković, Gimnazija *Svetožar Marković* Subotica.

Uz njih na izlet će kao nagradu za trud ići i:

6. Martin Virag, Politehnička škola Subotica.

PETAK
11.11.2016.

06:36 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:06 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:06 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 09:06 Dobro jutro, Hrvatska
 09:36 McLeodove kćeri, serija
 10:22 Put svile - Od Venecije do Xi' Ana: Od Venecije u Italiji do Trabzona u Turskoj, dokumentarna serija
 11:07 Riječ i život
 12:00 Dnevnik 1
 12:24 Život teče dalje
 13:58 Kod doktora, talk-show
 14:41 Normalan život
 15:26 Znanstveni krugovi
 15:54 Kako je obranjena Hrvatska, dokumentarna serija
 17:00 Vijesti
 17:21 Moj HRT
 17:49 Manjinski mozaik
 18:09 Vjetar u kosi, dokumentarna serija
 19:00 Dnevnik 2
 19:46 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja: Knedle na pari
 20:08 Crno-bijeli svijet - gledalište
 20:09 Crno-bijeli svijet, serija
 20:59 Naši dani - priče o hrvatskom rocku, dokumentarna serija
 21:56 Hrvatska za 5
 22:50 Eurojackpot
 23:00 Dnevnik
 23:33 Fargo, serija
 00:27 Povjerljivo, američko-kanadsko-njemački film
 02:01 McLeodove kćeri, serija
 02:44 Kod doktora, talk-show
 03:25 Znanstveni krugovi
 03:50 Skica za portret (R)
 03:58 Hrvatska uživo
 04:40 Tema dana
 04:52 Život teče dalje, telenovela

05:48 Regionalni dnevnik
 06:28 Vrijeme na Drugom
 06:31 Džepni djedica, serija
 06:43 Džepni djedica, serija
 07:00 Juhuhu
 08:31 Lovci na zmajevе
 08:56 Prijatelji iz divljine, dokumentarna serija
 09:02 U središtu Života: Komodski varani, dokumentarna serija

09:30 Školski sat: Zdrava prehrana - U šumi
 10:00 Inkubator: Scenograf
 10:15 Ton i ton: Šestorica i jedan
 10:30 H2O: Uz malo vode!
 11:05 Kućni ljubimci Marca Morronea, dokumentarna serija
 11:30 Don Matteo, serija
 12:30 Schuhbeckova škola bavorske kuhinje: Tjestenina, dokumentarna serija
 13:00 Svijet vrtlara
 13:35 Neobičan posjet policijskog inspektora, britanski film
 15:10 Najbolje vrtnе kućice, dokumentarna serija
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:42 Školski sat: Zdrava prehrana - U šumi
 17:14 Prijatelji iz divljine, dokumentarna serija
 17:19 U središtu Života: Komodski varani, dokumentarna serija
 17:52 Bitange i princeze
 18:27 Dobra žena, serija
 19:10 Kruške i jabuke
 20:00 Umorstva u Midsomeru, serija
 21:30 Vrijeme na Drugom
 21:40 Ubojstvo u Walesu, serija
 23:15 Prljavi posao, serija
 00:05 Neobičan posjet policijskog inspektora, britanski film
 01:35 Noćni glazbeni program

06:25 RTL Danas, (R)
 07:10 Sve u šest, magazin (R)
 07:45 Lego Star Wars (R)
 08:15 TV prodaja
 08:30 Prava žena, serija (R)
 09:25 Naša mala klinika, humoristična serija (R)
 10:30 TV prodaja
 10:45 Pet na pet - nove epizode, kviz (R)
 11:40 TV prodaja
 11:55 Najbolji ninja ratnici, zabavno-natjecateljski reality (R)
 12:50 Wipeout, game show
 13:50 Ruža vjetrova, serija
 14:45 Žikina dinastija 3, igrani film, komedija (R)
 16:30 RTL Vijesti
 17:00 Najbolji ninja ratnici
 18:00 Sve u šest, magazin
 18:30 RTL Danas, informativna emisija
 19:15 Pet na pet - nove epizode, kviz
 20:00 Usamljeni osvetnik - TV premijera, film, western
 23:10 Dan kada je Zemlja stala, igrani film

01:15 Alfie, igrani film, komedija
 03:15 RTL Danas, informativna emisija (R)
 04:00 Kraj programa

SUBOTA
12.11.2016.

05:37 TV kalendar
 05:52 Klasika mundi: 40. samoborska glazbena jesen - Večer argentinske glazbe, 2. dio
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 09:10 Revolverašev bijes, američki film - Kinoteka, ciklus klasičnog vesterna
 10:35 Kućni ljubimci
 11:10 Duhovni izazovi
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Veterani mira
 13:15 Potrošački kod
 13:50 Prizma
 14:40 Crno-bijeli svijet, serija
 15:25 Profesija: glazbenik - Autori, dokumentarna serij
 15:55 Slatka kuharica - Plešivica
 16:15 Lovac na bilje - Lika
 16:43 TV kalendar
 17:00 Vijesti
 17:20 Fotografija u Hrvatskoj
 17:40 Lijepom našom: Orahovica (2. dio)
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 7/39
 20:10 Starci, američki film
 21:55 Dnevnik
 22:30 Prava frekvencija, američki film
 00:30 Totalno super
 Alice Cooper, glazbeno-dokumentarni film
 01:55 Revolverašev bijes, američki film - Kinoteka, ciklus klasičnog vesterna
 03:15 Reprizni program
 05:33 Tema dana
 05:45 Veterani mira
 06:30 Prizma

05:48 Regionalni dnevnik
 06:28 Vrijeme na Drugom
 06:31 Džepni djedica, serija
 06:43 Džepni djedica, serija
 07:00 Juhuhu
 08:31 Lovci na zmajevе
 08:56 Prijatelji iz divljine, dokumentarna serija
 09:02 U središtu Života: Polarni medvjedi, dokumentarna serija

09:35 Farscape, serija
 10:30 Pite i pudinzi Paula Hollywooda, dokumentarna serija
 11:20 Vrtlarica
 11:55 Umorstva u Midsomeru
 13:30 Auto Market Magazin - sponzorirani program
 13:50 Najljepši vrtovi - pogled iz zraka, dokumentarna serija
 14:40 Luka i prijatelji
 15:05 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići, serija
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:31 Indeks
 17:00 Nogomet - kvalifikacije za SP, emisija
 17:50 Nogomet - kvalifikacije za SP: Hrvatska - Island, prijenos
 19:50 Nogomet - kvalifikacije za SP, emisija
 20:12 Stephen Fry u Srednjoj Americi: Od Belizea do Gvatemale, dokumentarna serija
 21:02 Vrijeme na Drugom
 21:07 Graham Norton i gosti
 21:57 Ray Donovan, serija
 22:47 Dva i pol muškarca
 23:12 Nogomet - kvalifikacije za SP, sažeci
 23:36 Plivački miting Mladosti, reportaža
 23:46 Vino u krvi, serija
 01:16 Pa to je fantastično, serija
 01:46 Noćni glazbeni program

04:25 RTL Danas, (R)
 05:10 Jezikova juha,
 06:20 Legenda o Tarzanu
 06:45 Lego Ninjago
 07:45 TV prodaja
 08:50 Naša mala klinika, (R)
 09:50 TV prodaja
 10:05 Dynamo: Majstor nemogućega, zabavna emisija
 11:05 Troy, zabavna emisija
 12:05 Dan kada je Zemlja stala, igrani film, (R)
 14:10 Usamljeni osvetnik - TV premijera, igrani film, western (R)
 16:30 RTL Vijesti
 16:40 Usamljeni osvetnik - (R)
 17:20 10 najvećih heroja Hrvatske, zabavna emisija
 18:30 RTL Danas
 19:15 Galileo, emisija
 20:00 Croods - TV premijera, igrani film, animirani
 22:00 X-Men: Prva generacija, igrani film, znanstveno-fantastični
 00:40 Alfie, igrani film
 02:40 Astro show, emisija uživo
 03:40 RTL Danas, (R)
 04:20 Kraj programa

NEDJELJA
13.11.2016.

07:19 TV kalendar
 07:35 Prava napast, francusko-talijanski film - Zlatna kinoteka
 09:05 Iza zavjese, politički talk-show
 10:00 Grižane: Misa, prijenos
 11:00 Biblija
 11:10 Pozitivno
 12:00 Dnevnik 1
 12:30 Plodovi zemlje
 13:25 Rijeka: More
 14:00 Nedjeljom u dva
 15:05 Mir i dobro
 15:40 Ovo je opera: Prsten Nibelunga - Richard Wagner
 17:00 Vijesti
 17:15 Halo, halo, gledate Radio Zagreb!
 17:20 Village Folk: Srednjovjekovno ekološko vino (R)
 17:40 Volim Hrvatsku
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 6/45
 20:10 Novine, serija
 21:05 Profesije osobno: Nogom do zvijezda, dokumentarna serija
 22:00 Dnevnik
 22:35 K-Pax, američki film
 00:25 Nedjeljom u dva
 01:30 Prava napast, francusko-talijanski film - Zlatna kinoteka
 02:55 Ovo je opera: Prsten Nibelunga - Richard Wagner
 03:45 Reprizni program
 05:05 Plodovi zemlje
 05:55 Tema dana
 06:07 Rijeka: More

05:58 Regionalni dnevnik
 06:28 Vrijeme na Drugom
 06:31 Džepni djedica, serija
 06:43 Džepni djedica, serija
 07:00 Juhuhu
 08:30 Stephen Fry u Srednjoj Americi: Od Belizea do Gvatemale, dokumentarna serija
 09:25 Detektiv Murdoch, serija
 10:10 Grantchester, serija
 11:00 Vlastitih ruku djelo, dokumentarna serija
 11:30 Vrtlarica
 12:05 Nećemo reći mladenki, dokumentarna serija
 13:05 Nogomet - kvalifikacije za SP: Hrvatska - Island, snimka

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supiface.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karadordjev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

15:00 (Re)kreativac
 15:30 Lidijina kuhinja, dokumentarna serija
 16:05 Karate, TOP 10, snimka
 16:55 Košarka, PH - 6.kolo: Gorica - Šibenik, prijenos
 18:45 Plivanje, Plivački miting Mladosti, prijenos
 20:05 Uхватite Gringa, američki film
 21:41 Vrijeme na Drugom
 21:50 Vikinzi
 22:40 Pa to je fantastično, serija
 23:10 Uvijek je sunčano u Philadelphiji, serija
 23:35 Detektiv Murdoch, serija
 00:20 Grantchester, serija
 01:10 Noćni glazbeni program

04:50 RTL Danas, (R)
 05:35 Jezikova juha
 06:35 Jezikova juha
 07:35 TV prodaja
 08:00 Lego Ninjago
 09:10 Naša mala klinika, (R)
 10:05 InDizajn s Mirjanom Mikulec, lifestyle emisija
 10:35 Snježni dan, film
 12:45 X-Men: Prva generacija, igrani film, (R)
 15:15 Croods - TV premijera, igrani film, animirani (R)
 16:30 RTL Vijesti
 16:50 Croods - TV premijera, igrani film, animirani (R)
 17:15 10 najpoznatijih obitelji Hrvatske, zabavna emisija
 18:30 RTL Danas
 19:20 Galileo, emisija
 20:00 U gori raste zelen bor, igrani film, ratna drama
 22:00 Umri muški 2, film
 00:25 Povratak u kuću straha, igrani film, horor
 02:00 Astro show, emisija uživo
 03:00 RTL Danas, (R)
 03:45 Kraj programa

PONEDJELJAK 14.11.2016.

06:40 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:05 Dobro jutro, Hrvatska
 09:32 McLeodove kćeri, serija
 10:17 Plodovi zemlje
 11:12 Treća dob
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Život teče dalje
 13:15 Hrvatska uživo
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:45 Društvena mreža - medicina
 15:56 Serija - domaća

17:00 Vijesti
 17:20 Kraljica noći, telenovela
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja
 20:05 Dva : jedan u gostima - Igor Vori
 20:40 Domovina, serija
 21:35 CSI Hrvatska: Provale i krađe, dokumentarna serija
 22:30 Otvoreno
 23:15 Dnevnik
 23:50 Novine, serija
 00:35 McLeodove kćeri, serija
 01:45 Kod doktora, talk-show
 02:27 Treća dob
 02:57 Hrvatska uživo
 03:39 Otvoreno
 04:19 Društvena mreža - medicina
 05:24 Skica za portret
 05:39 Tema dana
 05:51 Život teče dalje

06:00 Riječ i život
 06:30 Vrijeme na Drugom
 06:33 Grimmovke bajke
 07:00 Juhuhu
 08:31 Lovci na zmajevе
 08:56 Prijatelji iz divljine
 09:02 dokumentarna serija za mlade
 09:30 Školski sat: Gustoća
 10:00 Notica: Rog
 10:15 Navrh glasa: Boje glasa
 10:30 H2O: Uz malo vode!
 11:05 Indeks
 11:30 Don Matteo, serija
 12:30 Schuhbeckova škola bavorske kuhinje: Kratko prženje, dok. serija
 13:00 Svijet vrtlara
 13:35 My Daughter Must Live, američki film
 15:10 Najbolje vrtnе kućice, dokumentarna serija
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:42 Školski sat: Gustoća
 17:14 Magazin LP
 17:44 Bitange i princeze
 18:19 Dobra žena, serija
 19:06 Kruške i jabuke
 19:51 Kratki dok. film
 20:04 Kako danas živimo, serija
 20:56 Vrijeme na Drugom
 21:00 TV Bingo
 21:45 Kuba, britanski film
 23:45 Crna lista, serija
 00:30 Ludnica u Clevelandu, humoristična serija
 00:55 My Daughter Must Live, američki film
 02:25 Noćni glazbeni program

07:20 RTL Danas, (R)
 08:00 Sve u šest, magazin (R)

08:45 Legenda o Tarzanu
 09:10 TV prodaja
 09:25 Naša mala klinika, (R)
 10:20 TV prodaja
 10:35 Pet na pet - (R)
 11:35 TV prodaja
 11:50 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12:50 Wipeout, game show (R)
 13:45 Ruža vjetrova, serija
 14:45 U gori raste zelen bor, film, ratna drama (R)
 16:30 RTL Vijesti
 17:00 Najbolji ninja ratnici
 18:00 Sve u šest, magazin
 18:30 RTL Danas
 19:15 Pet na pet - kviz
 20:00 Prava žena, serija
 21:10 Ljubav je na selu
 22:15 RTL Direkt
 22:50 Andrija i Anđelka, serija
 23:30 Andrija i Anđelka, serija
 00:05 Ljubav je na selu - (R)
 01:10 Kriza, serija
 01:45 Kriza, serija
 02:25 CSI, serija
 03:20 Astro show, emisija uživo
 04:20 RTL Danas, (R)
 05:05 Kraj programa

UTORAK 15.11.2016.

06:40 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 09:38 McLeodove kćeri, serija
 10:26 Put svile - Od Venecije do Xi' Ana: Iz Batumija, preko Tbilisija u Lagodehi u Gruziji
 11:17 Glas domovine
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Život teče dalje
 13:15 Hrvatska uživo
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:45 Društvena mreža
 15:45 Društvena mreža
 15:55 Skica za portret
 16:06 Dva : jedan u gostima - Igor Vori
 16:36 Informativka
 17:00 Vijesti
 17:20 Kraljica noći, telenovela
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja
 20:05 Naknadno
 20:40 Domovina, serija
 21:35 Global, vanjskopolitički magazin
 22:15 Otvoreno
 23:00 Dnevnik
 23:35 Put svile - Od Venecije do Xi' Ana: Iz Batumija, preko Tbilisija u Lagodehi u Gruziji
 00:20 Igre moći, serija

01:05 McLeodove kćeri, serija
 02:15 Kod doktora, talk-show
 02:58 Glas domovine
 03:23 Reprizni program
 03:48 Hrvatska uživo
 04:30 Otvoreno
 05:10 Global, vanjskopolitički magazin
 05:40 Tema dana
 05:52 Život teče dalje

05:50 Regionalni dnevnik
 06:30 Vrijeme na Drugom
 06:33 Grimmovke bajke
 07:00 Juhuhu
 08:31 Legenda o vilama i vilenjacima, crtana serija
 08:56 Prijatelji iz divljine
 09:02 dokumentarna serija
 09:30 Školski sat: Minojci i Mikenjani
 10:00 Ciak junior: Sudnji dan
 10:11 Malo o velikima: Ignjat Job
 10:16 Jezični crtići: Palindrom
 10:18 Ta politika: Javnost
 10:30 Mentalna blokada, serija
 11:05 (Re)kreativac
 11:30 Don Matteo, serija
 12:20 Schuhbeckova škola bavorske kuhinje: Jaja, dokumentarna serija
 12:50 Svijet vrtlara
 13:26 U osinjem gnijezdu, američki film
 14:57 Dizajn interijera u rukama amatera
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Školski sat: Minojci i Mikenjani
 17:10 Prijatelji iz divljine
 17:15 dokumentarni film o životinjama
 17:45 Bitange i princeze
 18:25 Dobra žena, serija
 19:10 Kruške i jabuke
 20:00 Lovac na jelene, američki film
 23:00 Vrijeme na Drugom
 23:10 Igra prijestolja, serija
 00:10 Crna lista, serija
 00:55 Ludnica u Clevelandu
 01:20 U osinjem gnijezdu, američki film
 02:48 Noćni glazbeni program

05:45 RTL Danas, (R)
 06:30 Sve u šest, magazin (R)
 07:10 Lego Nexa Knights, (R)
 07:55 Prava žena, serija (R)
 08:50 Naša mala klinika, (R)
 09:50 TV prodaja
 10:05 Pet na pet - (R)
 11:15 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12:15 Wipeout, game show
 13:10 Ruža vjetrova, serija
 14:10 Andrija i Anđelka, (R)

14:50 Andrija i Anđelka, (R)
 15:25 Ljubav je na selu - (R)
 16:30 RTL Vijesti
 17:00 Najbolji ninja ratnici
 18:00 Sve u šest, magazin
 18:30 RTL Danas
 19:15 Pet na pet - kviz
 20:00 Prava žena, serija
 21:10 Ljubav je na selu
 22:15 RTL Direkt
 22:50 Andrija i Anđelka, serija
 23:30 Andrija i Anđelka, serija
 00:05 Ljubav je na selu - (R)
 01:10 Kriza, serija
 01:50 Kriza, serija
 02:25 CSI, serija
 03:20 Astro show, emisija uživo
 04:20 RTL Danas, (R)
 05:00 Kraj programa

SRIJEDA 16.11.2016.

06:40 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 09:38 McLeodove kćeri, serija
 10:25 Put svile - Od Venecije do Xi' Ana: Iz Šekija preko Naftalana u Baku u Azerbajdžanu
 11:15 Eko zona
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Život teče dalje
 13:15 Hrvatska uživo
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:45 Društvena mreža
 15:45 Društvena mreža
 15:55 Skica za portret
 16:06 Naknadno
 16:36 Informativka
 17:00 Vijesti
 17:20 Kraljica noći, telenovela
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 7/39
 20:05 Škola kuhanja
 20:10 Pola ure kulture
 20:45 Domovina, serija
 21:40 Labirint
 22:20 Otvoreno
 23:05 Dnevnik
 23:40 Put svile - Od Venecije do Xi' Ana: Iz Šekija preko Naftalana u Baku u Azerbajdžanu
 00:25 Igre moći, serija
 01:10 McLeodove kćeri, serija
 02:20 Kod doktora, talk-show
 03:02 Skica za portret
 03:20 Reprizni program
 03:40 Hrvatska uživo
 04:22 Otvoreno
 05:02 Labirint
 05:32 Tema dana
 05:44 Život teče dalje

05:50 Regionalni dnevnik
 06:30 Vrijeme na Drugom
 06:33 Grimmove bajke
 07:00 Juhuhu
 08:31 Legenda o vilama i vilenjacima
 08:56 Prijatelji iz divljine
 09:02 dokumentarna serija
 09:30 Školski sat: Mesožderi i biljožderi
 10:00 Kratki spoj: Ima li života u svemiru?
 10:13 Jezični crtići: Svjetiljka
 10:15 Kako nastaje: O kazalištu...
 10:30 Mentalna blokada, serija
 11:00 Luka i prijatelji
 11:25 Don Matteo, serija
 12:25 Schuhbeckova škola bavorske kuhinje: Korica
 12:55 Svijet vrtlara
 13:28 Belinda et moi, francuski film
 15:00 Dizajn interijera u rukama amatera
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:42 Školski sat: Mesožderi i biljožderi
 17:12 Prijatelji iz divljine
 17:17 dokumentarni film
 17:49 Dobra žena, serija
 18:34 Kratki dok. film
 18:55 Rukomet, LP(M): Zagreb - Kielce, prijenos
 20:35 Vrijeme na Drugom
 20:44 Crveni barun, britansko-njemački film
 22:54 Crna lista, serija
 23:39 Ludnica u Clevelandu
 00:04 Belinda et moi, francuski film
 01:34 Noćni glazbeni program

05.45 RTL Danas, (R)
 06.30 Sve u šest, magazin (R)
 07.10 Lego Nexa Knights, (R)
 07.35 TV prodaja
 07.50 Prava žena, serija (R)
 08.50 Naša mala klinika, (R)
 09.55 TV prodaja
 10.10 Pet na pet - (R)
 11.05 TV prodaja
 11.20 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12.15 Wipeout, game show
 13.20 Ruža vjetrova, serija
 14.20 Andrija i Anđelka, (R)
 14.50 Andrija i Anđelka, (R)
 15.25 Ljubav je na selu - (R)
 16.30 RTL Vijesti
 17.00 Najbolji ninja ratnici
 18.00 Sve u šest, magazin
 18.30 RTL Danas,
 19.15 Pet na pet - kviz
 20.00 Prava žena, serija
 21.10 Ljubav je na selu
 22.15 RTL Direkt
 22.50 Andrija i Anđelka, serija
 23.30 Andrija i Anđelka, serija
 00.10 Ljubav je na selu - (R)
 01.15 Kriza, serija
 01.50 Kriza, serija
 02.30 CSI, serija
 03.30 Astro show, emisija uživo
 04.30 RTL Danas, (R)
 05.10 Kraj programa

ČETVRTAK 17.11.2016.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 09:35 McLeodove kćeri, serija

10:26 Put svile - Od Venecije do Xi' Ana: Iz Aktaua u Kazahstanu u Bejnev i na uzbekistansku granicu
 11:12 Slavno-Ravno, Vlaka - emisija pučke i predajne kulture
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Život teče dalje
 13:15 Hrvatska uživo
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:45 Društvena mreža - znanstveni četvrtak
 15:35 Prometej
 16:00 Pola ure kulture
 16:30 Jezik za svakoga
 17:00 Vijesti
 17:20 Kraljica noći, telenovela
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja
 20:05 Šifra, kviz
 21:00 Kako je obranjena Hrvatska, dok. serija
 21:55 Otvoreno
 22:40 Dnevnik
 23:15 Romano Bolković - 1 na 1, talk-show
 00:00 Put svile - Od Venecije do Xi' Ana: Iz Aktaua u Kazahstanu u Bejnev i na uzbekistansku granicu
 00:45 Igre moći, serija
 01:30 McLeodove kćeri, serija
 02:40 Kod doktora, talk-show
 03:22 Skica za portret
 03:40 Emisija pučke i predajne kulture
 04:10 Hrvatska uživo
 04:52 Otvoreno
 05:32 Tema dana

05:44 Život teče dalje

05:50 Regionalni dnevnik
 06:30 Vrijeme na Drugom
 06:33 Grimmove bajke
 07:00 Juhuhu
 08:31 Legenda o vilama i vilenjacima, crtana serija
 08:56 Prijatelji iz divljine
 09:02 dokumentarna serija
 09:30 Školski sat: Savršeni plesni krug
 10:00 Čarobna ploča - Širimo vidike: Povijest umjetnosti - Od prapovijesti do starog Rima
 10:12 Jezični crtići: Sat
 10:14 EBU dokumentarni film: Diviška ne pleše sama, češki dokumentarni film
 10:30 Mentalna blokada, serija
 10:59 Pozitivno
 11:29 Don Matteo, serija
 12:25 Schuhbeckova škola bavorske kuhinje: Sir, dokumentarna serija
 12:55 Svijet vrtlara
 13:30 A Woman Betrayed, američki film
 15:00 Dizajn interijera u rukama amatera
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Školski sat: Savršeni plesni krug
 17:10 Prijatelji iz divljine
 17:15 dokumentarni film
 17:45 Bitange i princeze
 18:22 Dobra žena, serija
 19:05 Kruške i jabuke
 19:50 Kratki dok. film

20:00 Edvardijanska farma, dokumentarna serija
 21:01 Vrijeme na Drugom
 21:10 Most na rijeci Kwai, američki film
 23:55 Crna lista, serij
 00:40 Ludnica u Clevelandu
 01:05 A Woman Betrayed, američki film
 02:35 Noćni glazbeni program

05.40 RTL Danas,(R)
 06.25 Sve u šest, magazin (R)
 07.05 Lego Nexa Knights, (R)
 07.45 Prava žena, serija (R)
 08.45 Naša mala klinika, (R)
 09.45 TV prodaja
 10.00 Pet na pet - (R)
 10.55 TV prodaja
 11.10 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12.10 Wipeout, game show
 13.05 Ruža vjetrova, serija
 14.05 Andrija i Anđelka,(R)
 14.50 Andrija i Anđelka, (R)
 15.25 Ljubav je na selu - (R)
 16.30 RTL Vijesti
 17.00 Najbolji ninja ratnici
 18.00 Sve u šest, magazin
 18.30 RTL Danas
 19.15 Pet na pet - kviz
 20.00 Prava žena, serija
 21.10 Jack Reacher, film
 22.15 RTL Direkt,
 22.50 Jack Reacher, film
 00.20 Andrija i Anđelka, serija
 01.00 Andrija i Anđelka, serija
 01.35 Kriza, serija
 02.15 CSI, serija
 03.05 Astro show, emisija uživo
 04.05 RTL Danas, (R)

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati.

Polusatna emisija na hrvatskom jeziku emitira se subotom s početkom u 21 sat na Radio Novom Sadu.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

HRVATSKA PANORAMA NA TELEVIZIJI YU ECO

Program obuhvaća informativnu petominutnu emisiju *Cro-info vijesti*, koja se prikazuje radnim danima nakon Info bloka ove televizije u premijernom i tri reprizna termina (15.30, 19.15, 22.15, 00.15 sati). Polusatna društveno-politička emisija *Motrišta* emitira se četvrtkom od 22.30 sati, a repriza ponedjeljkom od 9 sati. Kolaž emisija s pregledom tjedna iza nas pod nazivom *Hrvatska panorama* emitira se subotom od 11 sati.

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod

naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

Pomoću nove multimedijске usluge HRTi u stvarnome se vremenu u cijelome svijetu može gledati i cjelokupni Četvrti program HTV-a. Taj se televizijski program sve više profilira kao program namijenjen međunarodnoj javnosti i Hrvatima izvan Hrvatske.

U NEKO LIKO SLIKA

Bjelovarski HORKUD *Golub*
u Novom Sadu

IZ IVKOVIĆ ŠORA

Uranit

Piše: Branko Ivković

Tako vam je to čeljadi moja kad čovik dođe u starije godine, sramota mi kast omatori. E ondak se siti šta je, di je i kako je mogo i tribo. Tako i ja ode, osto u mojim Ivković šoru, a mogo sam bit ihi hiii, kaki gospodar s veliki škulama u bilim svitu, samo da sam tijo učit. Al

jeto niki sam uvik više volijo štogod švragat po guvnu, verat se po tavanu, vaćat golubove, uprezat konje, ić na njivu neg u škulu. I lipo osto na salašu. »Ta jel ti žao, doduše i bilim svitu tušta fali to što nisi ti dospijo u njeg neg osto namirivat josag i marvu na salašu, cigurno su tamo u bilim svitu molili devetnicu samo da ji Bog saćuva da njim se ti ne dostrviš.«

I eto kaka je ova moja, samo da joj se sprdat, ta baš sam moždar i falijo čeljadi moja, vite da sad ićedu tamo i kus i rus, jevo ja znadem čovika što imade priko pedest jutara zemlje pa oćo, veli da neće ni doć natrag tako mu dobro. Hm, štogod se ćudno trevlja, a sve se bojim da će se to sve prilomit priko naše paorske hrknjaće, kugod i uvik dosad. Doduše i ode kod nas se već osti fajn ta novotarija što nam iće iz bilog svita, i ovi naši na vrvu malo malo pa ićedu tamo u nike velike varoši pitat i učit kako da vodidu državu. Veli mi Pere da to neće izać na dobro, a i ja vidim da se sve niko izopaćilo i okrenilo. Kadgod su uzimali velikim gazdama pa dilili malima da njim pomogneću, a sad tiraje male da sve rasprodaću jel njim uzmu u dug, a prodaću velikima. To mu doće nika opet obaveza, samo još ne ićedu ćupat brkove ko kadgod na svu sriću, al ko zna, vrag ne spava, moć se i to trevit. No, biće kako Bog da, ne mislim se s mojeg salaša nigdi micat. Bijo sam ja tamo napolju jedared u gostima, tamo vam nema svita u mijani da se ćestito izdivani, a i kad malkoc dospijedu side sami. Pa kaka mi to uživancija sam sebi plaćat cek, a tek u dućanu kad sam vidijo da čekadu da dobijedu u kusur i onaj najsitniji gvozdenjak kazo sam sam sebi: »E neš ti Braniša borme ode vikovat, ode borme nije za te, neg vaćaj lipo prvi onibus pa natrag u tvoj lipi Ivković šor. Kako je, da je, al tvoje je... Zasad.« I tako se ja borme manijo »zarađivanja veliki novaca« u bilom svitu i došo natrag na salaš. Lipo što fali okrpicemo, kad se nema stisnicemo, šta je tu je. Ne volim baš kukat, al tako me ništa udarilo u krste, valjdar od nošenja košari s kuruzima u ćardak. A i ovo vrime niko stalno ladjnikavo i mokro, moraću metit oblog od rakije. Veli mi Joso da triba i spolja i iznutra, onda će bolje delovat. Moćdar ću i probat, likove svakako ne pijem, nema mi ko ispisat, u selu već ni nema doktora, a ni knjižicu nemam. Kažedu nemam pravo jel imam zemlje, a i svakako nemađu ovi novi plastićni knjižica. Joso opet zlobno dobaciva da su cigurno sve izdilili ovim što ićedu priko države, njima je veli sve bresplatno, a nas što smo tute vik proveli nema ni naćeg. Ne znam koji mu andrak danas, cigurno usto na livu stranu kreveta, jel mu se skupila ljuskura u postelji pa se naćuljijo. Zbogom.

BAĆ IVIN ŠTODIR

Dica više ni ne propadu

Bač Iva taman fruštukovo pa se malo izvalijo na krevetac i zadrmo. Ništa mu o cila jutra baš i ni kako triba, stalno ga zanaša, a srce tupo boli i ko da ga ništa naduvava u trbuvu, oma pod prsima. I fruštukovo priko volje. Pijmo samo malo kruva i mlika, da ne pije medecine nagladno srce. Odjedamput Taksa sto lajat ko nesvit. Prezniro se, veli ko bi sad mogo bit? Za poštaša rano, a kuma Tunu vidijo jutros ka je išo odrezit vracu. Njegova ga odnela na lemuzine, veli iće u varoš ništa trgovat. Malo se čudijo kako ope ona tira, a prvać ga zvo na aldumaš, dobijo dozvolu za lemuzinu. Digo se i izašo u gank vidit ko je, nikad još ni na koga Taksa ni lajo tako bisno, osim na nji dva. Na vraci se dere mali Tunica, mlađi o kumovoga starijega. Veli ne smije unutra, ko zna jel Taksa sone strane plota. »Ajde, dite, unidi, neka se bojat ko tvoj stari! Gle samo koliki si, a prezaš se o tako maloga kerice«, veli bač Iva i stane drščat o ladnoće. Brzo unišo u kujnu, Tunica za njim. Zgodan deran, starova slika i prilika. I po forme i po divanu. Litos svršijo škulu u njevomu selu, bijo nikaki vukovac. Sad ide na malo veću, al ne u komšijcku varoš, neg malo dalje, u privatnu, velu kum Tuna i njegova nek dite uči u najbolji škula, može jim se. U varoši mu uzeli u kiriju i lipi stan. To plaća njeva partija, pa ka otidu na kakugod koferenciju, komotno i oni možu tamo spavat. O države Tunica oma dobijo i nikaku stipendiju, a o pri misec dana i o općine. Vi dana došo malo na urlab, za sisvete nedilju dana nemu škole. Ščim unišo, Tunica sijo zastal i izvadijo telefon, velik skoro ko bač Ivina televizija. Sto ga ništa gladit prstima i svaj se zadubijo u njega, ko da je sam. »Dite, jesi fruštukovo, obi možda kakugod kabezu?« pita mu bač Ivina. »Ite, kumo, vad nisam dite. Pa ja još o šestoga razreda pijem piva i rakije, a o sedmoga pušim, ko većina moji pajtaša i druga. Koliko smo se samo put u selu napili, pa nam ope ništa ne fali. Da popijem kabezu, svi bi mi ismijavali«, veli Tunica, svaj važan. »Nego dite, reci mi šta si ti tako rano došo, a znadem da voljiš spavat do pridveče? Vidim da ti majka odnela staroga u varoš. Kako to, ka i on dobijo dozvolu za tirat lemuzinu?« pita mu bač Iva i nalje mu polučak dudovače. »A i ta njegova dozvola, ne znam ko mu i kako do, ka ni nigdi učijo tirat lemuzinu. Vada vi njegovi. Nego, zoto mi i probudijo, tribo bi it na poštu platit struju, pa sam došo da mi pokažete kako to triba ispunit. I ja i on čitamo, čitamo, pa nikako ništa da razumimo. Onda mi veli da mu to vi ispunit svaki put ka oće platit«, veli Tunica i sam nalje još jedan polučak. Bač Iva mu ubiližijo koliko triba platit, al on ni gleda, pa da zabarda za drugi put, neg se ope latijo telefona. Izdunijo i drugi polučak, uzo uplatnicu i ošo. Ni fala ni reko. »Bože dragi, već ide na veću škulu, pa ne zna ispunit običnu uplatnicu. A vamo bijo vukovac. Kaki su onda ni što propadnu?« bida se njegova. »Ta kaki će bit, ka danas u škole ne smije propast ni najveći duduk?« veli bač Iva i okrene se u duvar. Glava mu ope stala jače bolit.

Piše: Ivan Andrašić

11. studenoga 2016.

MISLI POZNATIH

- **Einstein:** Važno je nikad ne prestati postavljati pitanja.
- **Ford:** Ne postoji osoba koja nije sposobna napraviti više od onoga što misli da može.
- **Emerson:** Nijedan uspješan čovjek nikad se nije požalio na nedostatak prilika.

KVIZ

Vatroslav Lisinski

Koje godine i gdje je rođen hrvatski skladatelj **Vatroslav Lisinski**?

Kod koga je učio glazbu?

Kada je skladao svoje prvo glazbeno djelo?

Kako se zvala prva hrvatska opera koju je skladao?

Gdje se glazbeno usavršavao?

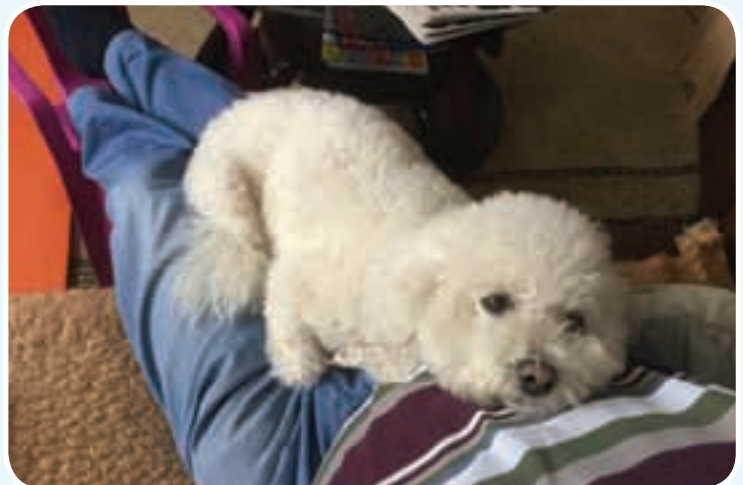
Koja su njegova najpoznatija djela?

Što je Vatroslav Lisinski bio prvi u Hrvata?

Kada i gdje je umro?

Rođen je 8. srpnja 1819. godine u Zagrebu.
Kod J.K. Wiesnera von Morgensterna.
1841. godine – solo pjesmu iz Zagorja od prastara.
Ljubav i zloba.
U Pragu.
Porin, Prosjak, Miruj, miruj srce moje.
Prvi profesionalni glazbenik.
Umro je 31. svibnja 1854. godine u Zagrebu.

FOTO KUTAK

Nedjeljni odmor

VICEVI

Idu muž i žena na maskenbal:

- Dragi, kako da se maskiram?
- Ne trebaš se maskirati. – odgovori muž
- Kako?
- Samo nacrtaj obrve kao i obično i pobjeđujemo sigurno!

Pita djevojka svog momka:

- Jesam li se dobro parkirala?

A on će:

- Jesi ljubavi, do ivičnjaka ćemo pješice!

POGLED S TRIBINA

Treneri

Prva nogometna liga Hrvatske puna je stranih nogometaša i to je, zaslugom otvorenog europskog tržišta, posve normalna stvar. Ali da su treneri sva tri najbolja hrvatska nogometna kluba redom stranci to je već činjenica koja zaslužuje malo šire razmatranje. Bugarin **Petev** odnedavno je preuzeo vruću klupu *Dinama*, dok Slovenci **Kek** i **Pušnik** predvode momčadi *Rijeke* i *Hajduka*.

Kao i uvijek, i na ovu temu postoje potpuno oprečna stajališta, od strane onih koji to odobravaju i onih koji su protiv ovakvih trenerskih rješenja. A jedina mjera je rezultat. Kada ga

ima uopće nije važno sjedi li na klupi domaći ili strani nogometni stručnjak.

Uzmimo primjer **Matjaža Keka**, koji već gotovo četiri godine vodi momčad s Kantride aktualnog lidera 1. HNL (šest bodova prednosti nad *Dinamom*), uz punu podršku klupske uprave (unatoč činjenici kako su Riječani izletjeli već u prvom europskom kvalifikacijskom duelu). Rad na duge staze ovog slovenskog stručnjaka kontinuirano ima rezultata, *Rijeka* je već godinama druga, a čini se kako ovoga puta može otići do samog kraja i naslova prvaka Hrvatske.

Na drugoj strani Jadrana, **Marjan Pušnik** se baš nije iskazao kao najbolje moguće rješenje za *Hajduk*, jer izuzev uspješnih euro predstava koje se na koncu završe ne ulaskom u Ligu Europe, na domaćim travnjacima bili daleko zaostaju za *Rijekom* i *Dinamom*, a sada se bore i za treće mjesto sa zahuktalim *Osijekom*.

Konačno, **Ivaylo Petev** je doveden na Maksimir kao spasitelj posrnule momčadi višestrukog prvaka Hrvatske, ali izuzev skromnih pobjeda u domaćem prvenstvu i zaostajanja za liderom *Rijekom*, na velikoj euro sceni *Dinamo* još nije postigao niti gola. A kakva je trenutačna igra i forma modrih ne djeluje kako bi se nešto senzacionalnije moglo dogoditi u narednim susretima.

Neka vrijeme pokaže je li izbor navedenih nogometnih stručnjaka bio opravdan i jesu li oni stvarno bolji od domaćih trenera?

D. P.

NOGOMET

Rijeka pobjednik
jadranskog derbija

Lider 1. HNL *Rijeka* svladala je *Hajduk* (2:1) u derbi susretu i zadržala prednost ispred drugoplasiranog *Dinama* koji je na gostovanju kod *Splita* slavio minimalnu pobjedu (1:0).

Ostali rezultati 15. kola: Istra 1961 – Cibalia 3:2, Osijek – Slaven 1:0, Lokomotiva – Inter 0:1.

Tablica 1. HNL: Rijeka 41, Dinamo 35, Osijek 30, Hajduk 28, Inter 15, Lokomotiva, Istra 1961, Slaven 14, Cibalia 8, Split 7.

Hrvatska – Island

Pred praznim tribinama Maksimira Hrvatska nogometna reprezentacija će protiv Islanda u subotu 12. studenoga od 18 sati u Zagrebu odigrati susret 4. kola skupine I kvalifikacija za plasman na SP u Rusiji 2018. Tri dana kasnije u Belfastu, Hrvatska će odigrati prijateljski susret protiv Sjeverne Irske (19.45 sati).

TENIS

Čilić na Mastersu u Londonu

Najbolji hrvatski tenisač **Marin Čilić** godinu je završio na 7. mjestu (najbolji ranking karijere) i osigurao plasman na

završni turnir osmorice najboljih tenisača u 2016. godini. Nastup u Londonu započet će u ponedjeljak, 14. studenoga, protiv Britanca **Murraya**, a u sklopu skupine *McEnroe* slijede mu još i susreti protiv Švicarca **Wawrinke** i Japanca **Nishikoria**.

KOŠARKA

Cedevita jedina uspješna

Od tri hrvatska predstavnika u Regionalnoj košarkaškoj ABA ligi samo je *Cedevita* (*Mornar* 99:73) upisala pobjedu u 8. prvenstvenom kolu. *Cibona* je u derbiju vrha tablice poražena od *Budućnosti* (95:79), dok su Zadrani na svom parketu izgubili od *Igokee* (83:90). Unatoč porazu *Cibona* je i dalje treća (6:2), *Cedevita* je peta (5:3), a *Zadar* deveti (3:5).

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodaje se trosoban stan od 73 m², dvije terase, renoviran, prijeko od Hrvatskog konzulata u naselju Tokio. Ima kablovsku, CG,... Cijena 46.000 eura. Tel.: 069 2052608.

Mijenjam ili prodajem veće leandere u boji i limun, koturaljke, muške čakšire s prslukom, kožne čizme, koš, šešire, šubare, kaput i žensko bunjevačko ruvo (i sefiri), razne marama, sto i stolice, tepisi i ekskluzivna italijanska vjenčanica od čipke, muške košulje, sanduk za posteljinu, mesnate svinje 100-150 kg i 5,5 t soje (upotrebljiva i za sjeme). Tel.: 024 532570 ili 060 0532570.

Prodaju se koturaljke, stolovi i stolci, bunjevačka ruva – svila i sefiri, marama, pregače, ponjave, čaršavi, muške čakšire i prsluk, čizme, šeširi, nova el. kosilica, tepisi i staze. Tel.: 024 528 682.

Prodaje se dvosoban stan (51 m² + terasa) s odličnim rasporedom prostora na Prozivci. Stan se redovito održava i sačuvan je. Ima klimu, kablovsku i daljinsko grijanje. Cijena 28.000 eura (nije fiksno). Tel.: 064 2498244.

Izdajem (od 1. 9.) 2-soban namješten stan (3 kreveta+pomoćni ležaj, plinsko grijanje, blizina tramvaja) u Zagrebu, Folnegovićeva naselje. Cijena: 250 eura. Tel.: 063 8820654, 065 6081194. +385 92 1770196.

Hitno prodajem mali moto-kultivator, marke VALPADANO s frezerom, 10 KS. Tel.: 062 86 87964.

Potrebni radnici za rad u novoj tvornici u Slovačkoj. Tel.: 064 4109369

Prodajem veći 1 S, integralova zgrada, parketiran, s malim barom, IV. kat, 2 lifta, podrum, cg, adsl, kds tv i interfon. Tel.: 062 8900458.

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Prodaje se muška kožna jakna vel: 56 braon boje, nova. Tel.: 064 4618006.

Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetskom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.

Prodajem trodijelni orman – mahagonij, regal iz četiri dijela, dva garderobna i dvije vitrine, kauč, fotelju i dva taburea. Tel.: 024 4561752, 064 3051513.

Prodajem stroj šivanje marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.

Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.

Prodajem poslovni prostor u centru grada cca, 350 m² na tri nivoa. Inf. 069 2887213.

Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva daka ili studenta. Lokacija Zemun Tel.: 011 3077036.

Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Starija kuća (4 sobe, ručona, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za Zagreb (stan ili kuća) – centar. Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

Izdajem apartman Silver u Zadru za 2 (+1) osobe s opremljenom kuhinjom i kupaonicom, klimatiziran, TV, Wi-fi. Na raspolaganju je vrt sa sjedećom garniturom i roštiljem. Osiguran parking. Mogućnost dodatnog ležaja ili kunice. Udaljeno 5 min autom od plaže (Borik) te 10 min od centra grada. U neposrednoj blizini nalazi se nekoliko većih shopping centara. Cijena apartmana iznosi 40 eura/dan. Kontakt HR: Juraj 00385955110573, e-mail: phohnjec.ph@gmail.com, Kontakt SRB: Andrej 0641583637

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 meteri po jutru. Tel.: 064 305 14 88

MAKARSKA: Iznajmljujem sobe s balkonom, kupao- nom, hladnjakom, kao i upotreba kuhinje za ljeto 2016. god. Cijena povoljna. Tel.: 060 6331910.

Potrebno udumljavanje 3 mace na jednu godinu – sterilizirane, cijepljene. Potreban ambijent kuća s dvorištem, može i u Zemunu. Želim biti u kontaktu s osobama koje mi žele pomoći u ovome. Tel.: 065 2672086 Rupić.

Prodaje se kuća u Bačkom Bregu na 11 ari placa, održavana s nusprostorijama, uknjižena, bez tereta. Tel.: 064 1535064, 025 809156.

Naprodaj IMT sijačica za žito 23 reda i OLT sijačica GAMA-18 s lulama širine 2,25 m, sadilica za kukuruz OLT sa 4 reda, dvobrazni plug LEOPARD 12 coli u vrlo dobrom stanju i prikolica čutaka. Tel.: 532-570 ili 528-682.

PRODAJEM sitno rađene neuramljene vilerove goblene: Dan-noć i Monaliza, kao i kompletan materijal za Pastirsku idilu. Tel.: 024-730-270 ili 063-713-1828.

Izdajem garsonjeru 23 m² – novogradnja u centru Subotice, kod katedrale. Slobodno za useljenje. Soba, kuhinja, kupaona. Namještena stvarima i priključcima. Mala režija. Cijena 80 € + depozit. Tel.: 754-650 ili 064 2015689.

Prodajem crjevanu kaljavu peć, braon boje 136/82 cm i šivači stroj bagat *singericu*. Tel.: 024 4527499, mob.: 064 1839591.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* VAŽI DO 18. 11. 2016.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKK *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, vrši prodaju slika svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4. radnim danom od 8 do 14 sati. Tel.: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA TEL: 024/555765
KARAĐORĐEV PUT 2 WWW.TIPPNET.RS

NOGOMET

Bod s gostovanja

PANČEVO – Nogometaši *Bačke 1901* odigrali su neodlučeno protiv domaćeg *Železničara* (1:1) u susretu 13. kola Srpske lige skupina Vojvodina. S novim osvojenim bodom najstariji klub u državi se i dalje nalazi na petom mjestu, a u sljedećem kolu slijedi novo gostovanje, protiv *Omladinca* u subotu 12. studenoga u Novim Banovcima.

Važna pobjeda

TAVANKUT – Četiri gola u mreži gostiju iz Karavukova donijelo je važnu pobjedu *Tavankutu* protiv *Poleta* (4:1) i skok na dvanaesto mjesto tablice Vojvođanske lige skupina Sjever. U nedjelju 13. studenoga od 13 sati Tavankučani će ponovno biti domaćini, a protivnik je *Tisa* iz Adorjana.

Najpravedniji ishod

LALIĆ – U posljednjem kolu jesenskog dijela Međuopćinske lige Sombor – Apatin – Odžaci – Kula 2. razred ekipa *Dinama 1923* iz Berega neočekivano je remizirala rezultatom 2:2 protiv *Panonije* na gostovanju u Laliću, u utakmici u kojoj je slovila apsolutnim favoritom. Bez obzira na ispuštenu pobjedu, Berešci će proljeće dočekati na drugom mjestu prvenstvene tablice.

I. A.

Sončani igrali Kolućani pogađali

KOLUT – Na završetku jesenskog dijela Međuopćinske nogometne lige Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred, iako je dominirao, sončanski *Dinamo* je u Kolutu poražen rezultatom 2:0. Nogometaši

Jedinstva 1947, tehnički i taktički podređeni, svoju mrežu su uspjeli obraniti fanatičnom borbenošću, ali i nespretnošću *Dinamovih* napadača. Zbog neplaniranog gubitka nekih od sigurnih bodova Sončani zauzimaju 7. mjesto, što je prema prikazanim igrama neuspjeh.

I. A.

Pravda zadovoljena u posljednjoj minuti

DERONJE – Na završetku jesenskog dijela Međuopćinske lige Sombor – Apatin – Odžaci – Kula 1. razred momčad *Dunava* iz Monoštorca remizirala je rezultatom 3:3 na teškom gostovanju kod *Omladinca* u Deronjama. Domaćini su krenuli žustrije i povelili s 2:0

i kad se činilo da slijedi poitop, Monoštorce je u samom finišu prvog poluvremena u igru vratio **Stanković**. Početkom 2. poluvremena poravnava **Mrvičin**. Domaćini su novim pogotkom spriječili potpun preokret, a Monoštorci su poravnali na 3:3 zgoditkom **Savića** u posljednjoj minuti sudačke nadoknade. *Dunav* će prezimiti na 7. mjestu prvenstvene tablice.

I. A.

HOKEJ NA LEDU

Memorijal Mirko Holbus

BEOGRAD – Drugi po redu *Memorijalni turnir Mirko Holbus*, okupio je proteklog vikenda ukupno 24 ekipe iz čak šest država okruženja (Slovenija, Hrvatska, BiH, Bugarska, Mađarska i Srbija), s ukupno oko 300 najmlađih sudionika. U dva natjecateljska dana odigrano čak 138 utakmica, a selekcija *Spartaka U8* je odigrala

devet susreta u svojoj starosnoj konkurenciji i zauzela 6. mjesto. Starija selekcija *U10* odigrala je trinaest susreta i zabilježila odlično 4. mjesto.

JUDO

Solidan nastup Spartaka

KIKINDA – Jedanaest medalja osvojili su judaši *Spartaka* na *Judo kupu Kikinda* u međunarodnoj konkurenciji više od 450 natjecatelja iz 10 zemalja. Najbolji su bili **Tibor Olah**, **Mateja Borojević** i **Vuk Bošnjak** koji su osvojili zlatna odličja u tzv. teškaškim kategorijama.

KOŠARKA

Nova pobjeda

SUBOTICA – Košarkašice *Spartaka* upisale su protiv *Studenta* (62:56) novu pobjedu u prvenstvu Prve ženske lige Srbije i trenutačno zauzimaju treću poziciju. U sljedećem kolu golubice gostuju *Šumadiji* u Kragujevcu.

ODBOJKA

Sigurni bodovi

SUBOTICA – Bez izgubljenog seta su odbojkaši *Spartaka* svladali *FAP Livnicu* (3:0) u četvrtom kolu Prve lige Srbije i nakon četiri odigrana kola nalaze se na diobi prvog mjesta.

Priliku za nove bodove imat će na gostovanju kod *Mladog radnika* u Požarevcu.

KARMELA VUKOV, KOŠARKAŠICA ŽKK SPARTAK

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Velika je čast biti dio prve ekipe

Iako je tek učenica osmog razreda i ima 14 godina, **Karmela Vukov** je igračica prve ekipe ŽKK *Spartak* iz Subotice. Svjesna kako njeno vrijeme tek dolazi, vrijedno trenira i na pričuвної klupi čeka priliku za prve seniorske prvoligaške minute. Njezin talent za igru pod obručima nije ostao neprimijećen od strane subotičkih košarkaških stručnjaka.

»Košarkom se bavim već tri godine, a prve igračke korake napravila sam u ekipi Subotica '96. Prije godinu dana sam prešla u mladi tim ŽKK *Spartak* gdje sam trenirala pod stručnim nadzorom **Rade Vidovića**, igračice prve ekipe i u tom razdoblju sam mnogo unaprijedila svoju igru. Potom je uslijedio poziv da se, kao dvanaesta igračica, priključim prvoj seniorskoj ekipi, pa sam trenutačno na popisu igračica obje klupske ekipe«, upoznaje nas Karmela sa svojom košarkaškom pričom koja ju je za samo tri godine dovela do prvoligaških susreta.

PRAVI IZBOR

Na naše pitanje zbog čega se odlučila baš za košarku, košarkašica *Spartaka* samo se nasmijala.

»Prije košarke sam probala mnogo toga različitoga, primjerice balet i odbojku, ali ništa od toga mi nije išlo. Počela sam trenirati košarku i odmah mi je dobro išlo pod obručima. Ovaj sport mi je brzo prirastao srcu.«

A njen igrački talent je još brže primijećen i Karmela je ušla u izbor igračica koje konkuriraju za nastup u prvoligaškoj konkurenciji ženske košarke u Srbiji.

»Istina, još uvijek nisam upisala ni minutu na prvoligaškim terenima, ali za mene je kao najmlađu velika čast što sam dio seniorske ekipe i s ponosom sje-

Talentirana košarkašica strpljivo čeka svoje prve minute na prvoligaškoj sceni

dim na klupi za pričuve. Uvijek kada me pozovu na trening prve ekipe trudim se maksimalno raditi prema uputama trenera, a vjerujem kako ću, kada mi se ukaže prilika, opravdati ukazano povjerenje.«

IGRA

Mlada prvotimka *Spartaka* igra na poziciji tzv. šutera ili beka dvojke, što je u startu definira kao igračicu koja više preferira igru u napadu.

»Napad više volim, ali jednako posvećujem pažnju i svojoj igri u obrani. Mislim kako sam sukladno svojim godinama dosta napredovala u izvršavanju obrambenih zadaća. No, ipak moram kazati kako mi igra u napadu mnogo više leži.«

A što joj najviše odgovara kada je u akciji na terenu, Kar-

mela najbolje pokazuje kada igra sa svojim vršnjakinjama na susretima mlade ekipe ŽKK *Spartak*.

»Mlada vrsta našeg kluba se natječe u konkurenciji ženskih klubova s teritorija Vojvodine (Novoga Sada, Bečeja, Vrbasa...) i u tim ligaškim susretima najveći dio odgovornosti je često na meni i jednostavno sam u poziciji da moram vući cijelu ekipu. Najčešće niti ne igram na svojoj osnovnoj poziciji nego popunjavam sva mjesta koja su u određenom trenutku potrebna. Ali svaku taktičku postavku našeg trenera **Zdenka Davčika** disciplinirano realiziram na terenu, trudeći se da uvijek maksimalno doprinesem što boljem rezultatu. S druge strane, imam isti odnos i kada sam dio seniorske ekipe i disciplinirano grijem klupu.«

Imaš li možda ponekad tremu da bi u jednom trenutku mogla biti određena za ulazak na teren?

»Trema uvijek postoji, što je posve normalno kada je u pitanju najmlađa igračica, osobito kada vodimo s visokom koš razlikom i postoji realna mogućnost za dobivanje šanse. Ona će, vjerujem uskoro i doći, no nema potrebe za žurbom. Im vremena, jer objektivno govoreći mislim kako još uvijek nisam u potpunosti spremna za prvoligaške nastupe, ali mi je drago što su baš mene izabrali da budem dio seniorske ekipe. U svakom slučaju mnogo je ljepše gledati susret s klupe nego s tribina.«

USAVRŠAVANJE

Što bi smatraš da bi trebala popraviti i unaprijediti u svojoj košarkaškoj vještini kako bi, kada joj se ukaže šansa na velikoj sceni, opravdala svoju igračku poziciju?

»Mislim da bi trebala poraditi na svom šutu i vođenju lopte tijekom driblinga, i naravno još malo raditi na poboljšanju igre u obrani.«

Na drugoj strani što bi istakla kao svoje igračke preporuke zahvaljujući kojima si i stigla do prve ekipe?

»U prvom redu to je organizacija i pregled igre, i već spomenuti šut koji stalno nastojim usavršavati. Kada nemam treninge, u slobodno vrijeme često znam otići na koš u blizini svoje kuće i uporno šutirati iz svih pozicija. Jer kada mi se ukaže prilika i uđem u igru na seniorskoj prvoligaškoj sceni željela bih da moj prvi šut završi u obruču«, odlučna je najmlađa članica prve ekipe ŽKK *Spartak*, Karmela Vukov.

TU SMO ZA VAS

15 godina
od ponovnog uspostavljanja nastave
na hrvatskom jeziku u Srbiji
10 godina
Ljetnje škole duhovnosti i kulture

proslava-domjenak-dj-fešta-tamburaši

HKC Bunjevačko kolo, 19. studenoga 2016. u 18 sati

udruga • naša djeca • subotica

Hrvatska katolička udruga za zaštitu
prava djece i mladeži **STOPA**